

מִשְׁרָאֵל
תַּבְתְּחִיל
וְמַעֲרֵבָה אֶלְגִּיל
הַבְּטוֹחוֹן

107, 79
8-

בוחיק זה, בחשובהה לוינק וומקווין, ושורטנו 5 קטעים, אשר ואשרה
נעון על פי קרינטוריוניט שנקבעו על ידי שר הבטחון, כוונאי לחקן מות פוגריהו והוחומר לעיון

וניק זה הוא חעוק מצויים מהחיק והמקווין הוגו באנרכין צה"ל ומעורבנן חבטחון.
השימוש בזוקן זו מזווע רע לגוטו' וזה שאושׂו צוין. חלאיסר על ייצורו ושהוא צילום
עווזקייט ג' לטפחים מהחיק בעלי אישור מהי שחולשתן, לכך על פי וין.

107 | 29
8

משרד הביטחון
ארכivן צה"ל ומערכת הביטחון

2

הזהרלה והתיק

שם היחידה: ה' תעוז א' מגוריה

הנושא:

הנימוקים יזם ההיסטוריון קרייזיג הנטען

טְרִיקָה כְּבָשׂוֹן וַיְמַלֵּא גַּתְּרִיתָה.

11-12/34

עורך מס' 23 מתרוך 023 עותקים
מסמך זה מביל 112 עמודים

סודי

אג"ם/מה"ד היסטוריה
ענף חזית צפון
3067 טל.
1474 הד-
75 במרס 20
ח' בניסן תשל"ה

מלחמת "יום הכיפורים"

בפיקוד הצפון

סקירה כללית

טיעונה להערות

חברת זאת מכילה ידיעות מסווגות,
אתה מתחייב אפוא לנוהג לפיה נספח
11 בפקודות ה-מטכ"ל.

דצמבר 1974

אג"ם / מה"ד / היסטוריה

ענף חזית הצפון

עורך מס'

הזראות בביטוחן שדה

1. חוברת זו מכילה ריכוז מסורב של ידיעות.
2. כל תקלה באבטחת חוברת זו עלולה לפגוע פגיעה
חמורה בביטוחן המדינה
3. חוברת זו תוחזק ויחסמר בהתאם להזראות נספח
11 של פקודת ה-מטכ"ל, ובין להוציאיה אל מחוץ
למתקן הצבאי שנקבע להחזקת החוברת ולטיפול בה.
4. אין להעתיק או לצלם דפים מהחוברת זו ואין
להוציא דפים מתוכה.
5. בחוברת זו רשאים לעיין רק הגורמים שייקבעו
על-ידי מקבל החוברת.
6. ~~יש להזכיר על התזונה של החוברת עד 30 בספטמבר 1975~~

התוכן

עمرוד

הקדמה

פרק א – סקירה ביוגרפית

1	פסקה 1 – רמת הגרלן
3	פסקה 2 – החדרמן
4	פסקה 3 – היימבולעת"
4	פסקה 4 – ציררים עיקריים

פרק ב – הרקע וההכנות

7	פסקה 5 – הייערכות הצבא הסורי
9	פסקה 6 – חכנית המתקפה הסורית
11	פסקה 7 – חכנית ההגנה של פיקוד הצפון
13	פסקה 8 – הכוונה פיקוד הצפון למלחמה (כללי)
15	פסקה 9 – ההכנות והכוננות בפיקוד האיסוף ערבי מלחמת יום הכיפורים

פרק ב – הכלימה (6–7 אורך' 73)

17	פסקה 10 – ההיערכות לפני הפתיחה באש
17	פסקה 11 – פינורי ישובי דמת הגרלן
18	פסקה 12 – המתקפה הסורית
22	פסקה 13 – הכלימה ב-6 אורך' 73
25	פסקה 14 – הכלימה ב-7 אורך' 73
31	פסקה 15 – לחיימת מוצבי ה-בטי"ש
33	פסקה 16 – נפילת מוצב החדרמן
36	פסקה 17 – הכננת מערךים עודפים וഫעלת הרוגאה

פרק ד – מתקפת הנגד (8–10 אורך' 73)

37	פסקה 18 – חכנית מתקפת-הנגד הפיקודית
38	פסקה 19 – מתקפת-הנגד ב-8 אורך' 73
41	פסקה 20 – המתקפה הראשונה לביבוש מוצב החדרמן הישראלי
42	פסקה 21 – מתקפת הנגד ב-9 אורך' 73
45	פסקה 22 – מתקפת הנגד ב-10 אורך' 73
48	פסקה 23 – סיבוכו מתקפת-הנגד הפיקודית

פרק ה – ההבקעה לסוריה (11–12 אורך' כ-73)

49	פסקה 24 – הייערכות האוריב
50	פסקה 25 – חכנית ההבקעה
51	פסקה 26 – הבקעה אוגדה 36
54	פסקה 27 – הבקעה אוגדה 210
58	פסקה 28 – מגובה אוגדה 146
60	פסקה 29 – הופעת חיל המשלוח העיראקי

עמוד

**פרק ו' – הדיפת התקפות-הנגד של הארייב, והתבססות
(73-13 ב אוקטובר)**

63	פסקה 30	- כלל
64	פסקה 31	- המארב לחיל המשלוח העיראקי (13 באוקטובר 73)
65	פסקה 32	- כיבוש תל-שם (ליל 13-14 באוקטובר 73)
66	פסקה 33	- תקיפה אודגה 210 (15 באוקטובר 73)
68	פסקה 34	- התקפה-הנגד הירדנית-עיראקית (16 באוקטובר 73)
69	פסקה 35	- כיבוש אום ברנה (ליל 18-19 באוקטובר 73)
72	פסקה 36	- התקפות הנגד בגזרת בפר שם ואום ברנה (19 באוקטובר 73)
74	פסקה 37	- הפעולות בגזרת צפון "המרבלעת"
74	פסקה 38	- פעילות כוחותינו מעבר לקו הארייב
77	פסקה 39	- מבצע "קינוח" – כיבוש מוצבי החדרון (ליל 21-22 אוקטובר 73)

פרק ז' – עיקרי פעילות חיל-האריר בזירה הסורית

83	פסקה 40	- הדקע
84	פסקה 41	- שלב הבלימה
85	פסקה 42	- מתקפת הנגד (8-10 באוקטובר 73)
86	פסקה 43	- ההבקעה לסוריה (12-11 באוקטובר 1973)
87	פסקה 44	- הדיפת התקפות-הנגד והתבססות (13-24 באוקטובר 73)

פרק ח' – עיקרי פעילות חיל הים בזירה הסורית

90	פסקה 45	- עיקרי פעילות חיל הים בזירה הסורית

סיכום

נספחים

- א. פעילות המחלים במרחב פיקוד הצפון במלחמה יומם הביצורים
- ב. פשיטות בעומק סוריה
- ג. מספרי העוצבות

הקדמה

סקירה זו נועדה לתאר באופן כללי את מהלכי מלחמת ים הכנופורים בזירת הצפון, ולחם, לראשונה, מידע מוסמך בנושא זה. סקירה זו אמורה גם לאפשר למפקדים ללמידה מהלכמה לקראת מלחמות צפויות כזו נועדה סקירה זו לשמש כבסיס – רכניתה להעדרות – למחקר דmotorב של מלחמת היסטוריה.

בניתוח מהלכי המלחמה, הביעה מלחמת היסטוריה לחלוקת המלחמה בזירת הצפון 2-4

שלבים עיקריים

6	-	7	באוקטובר 1973	-	בלימת המתקפר הסוריית.
8	-	10	באוקטובר 1973	-	מחקפת-הנגד של פיקוד הצפון.
11	-	12	באוקטובר 1973	-	הבקעה לסוריה וכיבושה ה"מרבלעת".
13	-	24	באוקטובר 1973	-	הדיפת התקפות הנגד של האוריב והתבססות כרחותינו ב"מרבלעת" (כולל כיבוש החרמן).

טיקו המלחמה נעשה מנקודת ראותם של המפקדים בעת המלחמה תוך השלמות, במידת הצורך, של המידע שהותסף – הן למפקדים והן למחלקה ההיסטורית – לאחר המלחמה.

סקירה זו עוסקת בעיקר במלחצי כרחות-היבשה בזירת רמת-הגולן והגולן, תוך אזכור בלבד של פעילות זרועות האוריב והים והפעולה בעומק סוריה. מידע מפורט על פעילות זרוע האוריב נמצא בסקירה של מפקחת ח"א/מח' א/orיד/orיד 1, פעילות חיל-האוריב במלחמת "ירום-הדין" (דו"ח ראשוןי), נובמבר 1973. מידע מפורט על פעילות זרוע הים ניתן למצורא בסקירה של מפקחת ח"א/מח' כוח אדם/ענף 2, מבצעי חיל-הים במלחמת "יום הכנופרים", מב-1-10, ינואר 1974

נוסף לכך צורף לסקירה זו בספח על פעילות המחללים בזירת פיקוד הצפון במלחמות

יום הכנופרים

באשר לציריך מקומות או צירים, השבדה מלחמת היסטוריה להשתמש בשורה הגיאוגרפיה המקובלים, ולהימנע משימוש במילים שמשמעותם מדי פעם. כדי לאפשר לקוראים להשרות עם המקורות, צוינו במקומות רבים שמות וקווד בסוגרים.

בידיעו, השתחפרו בחינה בזירה הסורית, בין היתר, 3 חטיבות, שהובדרו עד מלחמת "יום הכנופרים" בחטיבות מרכוניה – החטיבת 4, 9 ו-670. לשתי הראשונות צורפו בזרדי טנקים נוספים בשלבים שונים של המלחמה, ולא ניתן לעד להגדירן בחטיבות מרכוניה, לפיכך הוגדרו החטיבות הללו בסקירה זו בחטיבת ח"ג. אל חטיבה 670 – למרות שבדרך הטנקים האורבני שלה גדרע ממנה – המשבכו להתייחס כאל חטיבת מרכוניה, בין היתר, משום שהפעילה כרחות טנקים עצמאיות שכנות בשלבים שונים של המלחמה.

camekorot לכתיבת סקירה זו שמשו חקירות של מלחמת היסטוריה, אמ"ב/מחקר ושל

בודדים אחרים ב-צה"ל, דברי מפקדים, שנאמרו בכנסים לסייע מלחמת "יום הכנופרים", ומטמכים שונים.

מלחמת היסטוריה מצפה להעדרת מכל קוראי הסקירה.

מכות ומרשימים

עמוד

א 9	עיקרי תכנית המתקפה הסודית - מדרש קרב	1
	עיקרי הייערכות בוחות צה"ל והאריב	2
א 17	ב-6 באוקטובר 1973	
א 22	קרבנות הבלימה ב-6 באוקטובר 1973 .	3
א 25	קרבנות הבלימה ב-7 באוקטובר 1973	4
א 38	מתקפת-הנגד ב-8 באוקטובר 1973 .	5
א 41	התקפה הראשונה על החרמון ב-8 באוקטובר 1973	6
א 42	מתקפת-הנגד ב-9 באוקטובר 1973 .	7
א 43	מתקפת-ה נגד ב-10 באוקטובר 1973 .	8
א 51	קרבנות הבקעה ב-11 באוקטובר 1973 .	9
א 52	קרבנות הבקעה ב-12 באוקטובר 73 .	10
א 79	מבצע "קינרזה" - מדרש קרב.	11
א 85	תקיפות ח"א ד-ח"י בעומק סוריה.	12

פֶּרְקָע

סקירה גיאוגרפית

1. האזור, בר המהוילו קרבנות מלחמת "יום ה-כיפורים" בחזית הסורית, ניתן לחלקה לשולשה אזורים עיקריים: רמת-הגולן, החרמון ו"המובלעת".

פֶּקַח 1

רמת-הגולן

- רמת-הגולן מתחומת ע"י הר החרמון בצפון, הלג'יה הקטנה ואגן הרקאד במערב, נחל הירדן בדרום וקו העקם (עמק חורלה ובקעת כנרת) במערב. דרום רמה בזלתית, המשפתה מזרון-מזרון-מערב, בצפון גובהה כ-1100 מ', מעלה פנאי-הים ובדרום-כ-300 מ', מעלה פנאי-הים.

2. רמת-הגולן נחלקת לשתי יחידות נרף עיקריות. הגולן הצפוני (או העליון), והגולן הדרומי (או התיכון).

הגולן הצפוני

3. הגולן הצפוני הוא האזור הגבוה ברמת-הגולן ובולטים בו הרי געש ותלי געש. יש בו שלוש רצויות אדריכליות, בכיוון צפון-מערב -

- א. רצעת הרי געש ותלי געש - כולל שתי שורות של תלים, שכירונם הכללי הוא צפון-מערב - דרום-מערב, וביניהן עמק אדריך וצד בעל רוחב משתנה.

- 1) השורה המזרחית מורכבת משני גושים. הבוש הראשון כולל את הר ברם, הר ורדה והר חרמונית והגוש השני כולל את תל אל-עיסניה, תל חזקה, תל עבשא ומלאי כרданה. בין שני גושים אלה נמצאת פתח קרבינטרה, שאורכה כ-4 ק"מ. התלים בשורה זו סמוכים זה לזה ומחידות בינויהם בקערות צרות. שתי הטרשים הרבים וגדרות האבניים מקשימים על התנורעה בצליריים שאיננו סלולים.

- התנורעה בכיוון מזרח-מערב חייבה אפוא להתקיים אל המעברים בין התלים, ואלה - שלטים על סביבותיהם. גם מתחת קרבינטרה נשלטה ע"י שני הגושים שמצפונה ומדרומה.

- 2) השורה המערבית כוללת את הר-אדם, הר-בנטל, הר-אכיטל, הר-שיילון, הר-יוסייפון ותל-זהר. הרי אלה מורחקים זה מזה, וביניהם יש פרוזות רחבות, רישיות לפתים, אך בדרכם כוחות למכור. בשיאי ההרים יש שליטה בחופיה לטוחים וחוקים.

3) עמק אודרבי, המשתרע בין שתי שורות המלדים, מכוסה בסחף בזלתוי הבעשה בווצי בעורנות הגושמיים. בעמק זה עובר כביש הרוחב העיקרי של רמת-הגרלן, מצומת רפייד - קרביניטה - מסעדה (צ'יר "רטשט" - "יקיר"). כן חוצים עמק זה ציר האודרן.

ב. הרמה הגלית במרכז הגרלן האפרוני משתפלת מזרחה לדרום וממערב למערב. בחלוקת היא אמנס טרשת, אך התנוועה בה אפשריה בכל מקום, אם כי קשה יותר בשטחים הטרשניים. הרמה מתנתקה לעמק החROLה באמצעות ואדיות רדודים הקרוויים "מסיללים". במסיללים אלה אפשרית חיבורה בהסתדר, כירון שבמקרים רבים אין תצפיה מהגבעה על הבעשה במסיללים.

ג. המורדות המערביים מתחפל מהגרלן האפרוני לעמק החROLה. מורד זה מבותר ע"י קביבנים צרים ועמוקים, שלויהם מתקווים במסיללים הרדודים. בקטע שמשמיר ודרומה, המורוד הוא תלול, ובקטע שמשמיר צפונה - הוא מתרון יורד. במספר מקומות המדרון הוא מדורב. הקביבנים חרודים לתוך המדרון, עד לעומק של כ-2-3 ק"מ. מכירון שחדרית הקבירון לתוך המדרון איננה עמוקה, אפשר לנבוע לכל אורך שפוחת העליונה של המורוד המערבי בכירון צפוני-דרום. התנוועה מזרחית למערב מוגבלת לציריים הקיימים, פרט לقطع האפרוני של המורוד, בו ניתן לנבוע לאחר הכשרה הנדרשת (כפי שנעשה במהלך ששת הימים בהבקעה מכירון "גבעת האם").

הגרלן הדרומי

5. הגרלן הדרומי נמורץ יורד מהצפוני. המעבר בין הגרלן האפרוני לדרומי אינו חד ובדרך, אך מתקבל לדאות את הקו תל זורה - צפוך הרכבתה בקו הגבול ביבירותם. בגרלן הדרומי יש שתי יחידות נוער -

א. הרמה המבורתה במערב היא שריד של הרמה הבזלית המקורית, שבשכחה ע"י הנחלים היורדים לכברת ולירמורך. שחיקה זו השפה את הסלע הגיררי-החולני הקדום, שכורסה ע"י הבזלט. כחרצתה משחיפה זו נוצר נוף מברוח ביזור, המורע מעבר רצוף מצפוני לדרכם. המורוד לכירון עמק-הירדן, שהוא מתרון בחלקו האפרוני, געשה חלול ביזור ומצוקי בדרכם. העלייה לרמת-הגרלן באזורי זה אפשרית רק בציריים הקיימים. הטרשיים, המרוביים בעיקר בצפון-מערב האזור, מקשים גם הם על התנברעה.

ב. הרמה הבלתי מבורתה מזרחית היא מישורית, הסרה כמעט לחלוטין תלי-געש, ומעטם בה הטרשניים. בצפון אזור זה יש עדין טרשים ובדורות אבניים, אך מדרום לתל ג'רחד רוב השטח הוא אדמה בזלט. החיבורה באזורי זה ברוחה, אך היא מוגבלת ע"י קו המפלים של הרמה המבורתה במערב וקיבורון הרקען ממזרח. בחורף מוגבלת התנוועה בכלל הבוץ. בפיתוח הצפוני-מזרחית של אזור זה נמצאת פחתת רפייד, שרוחבה כ-12 ק"מ, שהיא המעבר הנוח ביוחד מרמת-הגרלן לבשן.

הארכלוסיה

6. לפני מלחמת "ששת הימים" מנתח ארכלוסיה רמת-הגרלן כ-80 אלף תושבים - דרוזים, עראים, צ'רקסים, טורקים, מגורבים ובדואים. רוב הארכלוסיה היה מרכז

בכפרים, והמרכז שלטוני היחד העיירה קרביניטה, עםנוו כ-6,000 תושב. האוכלוסייה חיתה על חקלאות ומרעה ובקרניתה גם על שירוחים, בעיקר לצבא הסורי.

לאחר מלחמת "ששת הימים" נטהר חושא רמת-הגולן – פרט לדרוזים – את בהםם ועקרו לסרויה. הדרוזים, שמנור כ-8,000 איש, נשארו ב-5 כפרים, עיקר עיסוקם היה בחקלאות ובעבדות בשטח ישראל. 7

8. בתקופה שבין מלחמת "ששת הימים" לבין מלחמת "יום הביפורים", הוכמו מספר קיבוצים ומוסבים ברמת-הגולן. בפרקן המלחמה היר ברמת-הגולן 14 יישובים ו-2 היישובים נחל. 5 יישובים בפרקן הרים ו-11 בדרומה. עיקר עיסוקם היה חקלאות (בעיקר פלה וירק), גידול בקר לבשר ושירותי הארתה.

פ ס ק ה 2

החרמון

9. אזור רכסי החרמון נחמן במערב ע"י בקעת דלייטני ובקעת החצנני, בדרום ע"י רמת-הגולן, במצריה ע"י אגן دمشق ובצפונה ע"י עמק הכרזא ובקעת צבדני. רכס החרמון שלוטים על צפון רמת-הגולן, אגן دمشق, בקעת הלבנון, ה"פתח לנדי"¹ ועמק חרלה. שיא החרמון מתנשא לגובה של 2,148 מ'. רוחבו של החרמון הוא בין 30 ק"מ בפרקן ל-15 ק"מ בדרומם, ואורכו כ-55 ק"מ. תכשיות החרמון שעשויה בעיקר סלעי גיר, היא טרשית מאד, ריש בה שפעים רבים, מהם גדולים (כגון עמק ברלען).

10. פסגת הר החרמון איבנה מיוונת, אך יש מספר כפרים במרדוותיו המערביים והמזרחיים, עד 1,000 מ' מעל פני הים.

11. אין דרכים החוצים את החרמון, פרט לביטח הראשי בירート-דמשק. הציר היחיד משתח האוריב באזורי החרמון הוא דרך עפר דרולה מערנד על גב ההר אל הארכף ומשם פרנה דרומה לעבר המוצב הסורי, שדריא נשלטה לכל אורכה מהגבעות סביבה. החזקת המוצבים הסורים מאפשרת שליטה על ציר הירידה מזרחה לערבה, וחסימתו. גם המוצב הישראלי ממוקם באזורי אשר מספר האזרדים, דמליכים אליר, הרא קסן. השליטה במספר נקודות מפתח סביבה המוצב ולאורך הדרך אליו, מקנה שליטה על התבואה.

12. להר החרמון יש חשיבות צבאית מרובה, מפה התקטפת הטבבה ממנה והאפשרות למקם בו מתקני שליטה ומודיעין. במשך חמאת השנה החרמון מכווה שלב. השלב, הקור ודילנות האידר בגבהים מעל 1,500 מ', מקיים על הפעילות הצבאית באזורי זה.

13. חשיבות יש גם לעובדה, שהר שטוח בלתי עביר ל-דק"מ ולרכב ולכך הוא יכול לשמש אגף בטוח לבוכן או חוף. אין אפשרות לפורום על רכס החרמון כוח גדול, וכוח הנע בשטח, נתקל בקשיש הליכה וקצת התקדמותו איטי. הסורים נצלו את החרמון כמכשול קרקי וחשפניו עלייר את האגדע האפוגני של מערכיו ההגנה שלהם. בהר עצמד היה מוצב פלוגתי סורי, מוצב "החרמון הסורי", (כ-2,380 מ' מעל פני הים) ומספר מוצבים קטנים יותר. צה"ל החזיק בהר את מוצב "החרמון הישראלי" (כ-2,100 מ' מעל פני הים). המרחק בין שני המוצבים הוא כ-4 ק"מ בקו אורי.

1) מרדודותיהם המערביים – המישובים – של רכסי החרמון נמצאים בתחום ה"פתח לנדי".

פָּסְקָה 3

ה"ימרבלעת"

14. המרבליות, שנכבהה ע"י צה"ל במלחמה "ירם הכה/oritis", נמצאת בחילוק הצפוני של חבל הבשן. אין זו יחידה גיאוגרפית, ב轄וותה נקבע ע"י התקדמות כוחותינו במהלך המלחמה ויש בה **יחידות גוף שוכנת**.

15. עיקרי שטחה של ה"ימרבלעת" הוא אזור טרשים, המשתרע מקו כפר סג' – מצוריה – ג'בנה לכיוון צפון-מזרח, ובגייל לאזור כנכו. רוחבו של אזור זה כ-10 ק"מ. זה אזור מישורי, מכוסה סלעי בזלת וגדרות אבן, המקשימים על העבירות באזורי. בשטח הטרשי בולטים מספר חלי גוש, שהגבורה בהם הרא חיל-שער.

16. בצפונה של ה"ימרבלעת" נמצא הלב'ה הקטנה. זה שטח מכוסה בצפיפות בסלעים לבה ערווה בגדרים שוכנים. הלב'ה מכובד על המעבר לאגן دمشق. דרכ הלב'ה אינו עביר לשדיון, אך אפשר למצוא בה נתיבים, עיקרי דרך ה"מסילים"¹⁾, בהם מעתים הטרשים. מתוך הילג'ה הקטנה עובר הציר קרבינטרה – دمشق.

17. בחלקו המערבי של ה"ימרבלעת", סמוך לי"ק הסගול" במערב, נמצא אגן הרקאר, שרוחבו כ-10 ק"מ, והוא משמש אזור ניקוז לשירות רבות של פלגים המשווים לו צורה של מישור מבודה. העריצים בחלק זה של האגן דודדים, וביתן לחצות מזרחית למערב.

18. בפינה הדרומית-מזרחית של ה"ימרבלעת" (מצוריה לצד כפר סג') – כנכו) נמצא חלקו הצפוני של מרחב התמרון, המאפשר פרישה ומחורעה לכל הכווינים, ללא מגבלות כמעט.

19. באזורי ה"ימרבלעת" יש מספר כפרים, שהושביהם חיו על חקלאות ומרעה. בעקבות המלחמה נטהו מרבית התושבים את כפריהם, פרט לדרוזים, שנשארו בצפון ה"ימרבלעת".

פָּסְקָה 4

צירים עיקריים

20. ברמת-הגולן יש רשת ענפה של כבישים, דרכי סלולות ודרבי עפר, המאפשרת חנוכה ברוחה כמעט בכל מקום. מספר דב של צירים מאפשר חנוכה גם לשטח סוריה.

ציר הורדן

21. ציר בנימ – מסעדה – מזרעת בית גן – קטנא – עדרטו (מירקה – צין – מתרם) – ציר העלייה הצפוני לרמת-הגולן, העובר למובלות החדרמן, מאפשר חנוכה משתחבו לעבר קטנא ולעבר לביש קרבינטרה – دمشق, תוך עקיפה אזור סעס. עד מסעדה זהו לביש סוג א, ובהמשך לביש סוג ב, עם מספר קטעים של דרך סלולה.

22. ציר מזרעת בית גן – סעס – ח'ירית-דברן (שדרה) – לביש סוג ב, ובסיומו דרך סלולה, מאפשר מעבר בחור הלב'ה הקטנה ותחבורות לציר דרעא – دمشق, מדרום לביסורה.

23. ציר גרבן – זומת רסט – זומת אחמדיה (קרטן) – ציר עלייה לרמת-הגולן. עד מזרם הגולן הכביש הוא סוג א, ובהמשך – סוג ב. הציר עובר בפתחת קרבינטרה ומאפשר תחबורות לביש קרבינטרה – دمشق, בזומת אחמדיה, תוך עקיפה קרבינטרה מצפון.

¹⁾ "סיל" – שקיורודיה או נחל אורך ומforth, הנמור במספר מטרים בלבד מפני הסביבה.

24. ציר בשאר כנרת-יעקב - קרבינטראה - דמשק (יבשה - אמריקת) – ציר האורך העיקרי ברמת-הגולן, המוליך לעבר דמשק, כביש סרג' א לכל אורכו. זהו הציר הקצר ביותר לעבר דמשק.
25. ציר חן-ארנבה – ג'בא – מסחרה – כפר נס bog – ע'בעיב (צירין) – כביש סרג' ב, המאפשר התחברות מאזור חן ארנבה לעבר ע'בעיב.
26. ציר עין-זיוון – אל-חרה – צממיין (פלג – ציבוק) – בחלתו דרך עפר ובמשכו כביש סרג' ב, מאפשר התחברות משחדר לעבר כביש דרעא – דמשק.
27. ציר גשד ארייך – חרשביה – ברדנה – ג'סם – אנהל – אל-קבייה (כביש – טוריה) – בעקבו כביש סרג' א, וב欽途ים מסויימים כביש סרג' ב, מאפשר עלייה לרמת הגולן משפך הירדן לכינרת. מאזור חרשביה אפשר מעבר למרחב החדרון, דרך אבן הרקען, והתחברות לכביש דרעא – דמשק.
28. ציר מעלה במלא – צומת רפייד – גרא – שיח, מסכין (יריב – טפה – רשת) – בחלתו דרך סלולה ובמשכו (מאזור ב'רחדר) כביש סרג' א. ציר עלייה לרמת-הגולן, שנפתח זמן קצר לפני מלחמת "יום הכנפורדים"; בהמשכו אפשר התחברות למרחב החדרון ולאזור דרעא – דמשק.
29. ציר כורסי – גבעת יראב – אל-על – צומת רפייד (קברובייז – ציצית – טפה) – כביש סרג' א, המאפשר עלייה לרמת הגולן, דרך פחת אל-על. בהמשכו, מאזור ב'רחדר – צומת רפייד, מאפשר מעבר לשטח סוריה דרך ציר רפייד – שיח, מסכין, או דרך ציר "קו הנפט", לעבר מרחב החדרון וציר דרעא – דמשק.

צירי הרוחב

30. ציר שאר ישוב – ברדן – גדרות (מיגרבה – צניתה) – כביש סרג' ב, העובר למרגלות רמת-הגולן, בחלקו מזרחה ליירדן ובחלקו ממערב לו. מחבר את שלושת צירי האורך העולים לצפון רמת-הגולן.
31. ציר בית המכבים העליון – עמק הבטיחה – כרמי (פיג'מה) – כביש סרג' ב, העובר למרגליות רמת-הגולן, מזרחה ליירדן, ומחבר את צירי האורך, העולים לדרום רמת-הגולן.
32. ציר מג'דל-שם – החדרון – הר-דב (אנה – רקובן) – כביש סרג' א; הציר היחיד על החדרון, מוליך לעבר מצב החדרון הישראלי ומאפשר התחברות ממנו לעבר הר-דב.
33. ציר הנפט (מחזה) – כביש סרג' ב, העובר לאורך "קו צינור הנפט", מאזור בניין רעד צומת ב'רחדר; בהמשכו בהפרק לדרך עפר, המוליכה לשטח סוריה (ראה סעיף 29 לעיל). נמצא בפרק ביכר מה"קו הסגול", ומחבר את כל צירי האורך של רמת-הגולן.
34. ציר המים (ירוע גם בשם "ציר קק'יל" או "ציר המפלים") – בעקבו דרך עפר סלולה, העוברת על השפה המזרחית של הרמה המבורחת של דרום רמת-הגולן ומקשרת בין צירי האורך של דרום הרמה, מרמת מגבשימים עד אזור נפח.

35. ציר מסעדה – רוטש – נפח – חרשניה (פלא) – כביש סוג א בקטע עד נפח. משם עד חרשניה – דרך עפר סלולה; מקשר את צירי האורך של אפורה רמת הגולן ומרכזו.
36. ציר מסעדה – קרבינטורה – צומת רפיד (יקיר – רשות) – כביש סוג א, המקשר את כל צירי האורך של רמת-הגולן.
37. ציר ה"מערכת" (דרוני – רעיה – ידקונה) – כביש סוג ב, לאורך "הקו הסגול", ששימש לפטרול לאורך הגבול. מקשר את כל צירי האורך, בנוקודה בה הם בכנסים לשטח סדר'ה. כמעט לכל אורכו הייתה חולה נ"ט.
38. ציר חדר – ח'ן ארנבה – ארט ברטנה – אל-מרע'רקה (ציפה – דרונה) – כביש סוג ב עד ח'ן-ארנבה, ודרך סלולה בהמשך; מקשר את צירי האורך, בזפורן ומרכז רמת-הגולן, מצדיו המזרחי של "הקו הסגול".
39. ציר צומת מעץ – ג'בא – ארט-ברטנה – כרданה (רכיב – רכיבים – רפס) – בחלוקת הצפוני כביש סוג ב ובהמשך דרך סלולה; מחבר את צירי האורך במרכז רמת-הגולן.
40. ציר מזרעת א-שכיבה – בוגבר – כפר נסיג' (ציקן) – דרך סלולה, העוברת בשוליו המזרחיים של השטח המסורולע; אפשר חיבור בין צירי האורך, תוך עקיפת סעסע.
41. ציר צומת מעץ – כפר נסיג' – קיטה (יאיר) – כביש סוג ב, עד כפר נסיג', ודרך סלולה בהמשך; מחבר את צירי האורך במרכז הבזורה.
42. ציר מסחרה – תל-אל-חרה – עין דקר (צלכרון – פלוג) – כביש סוג ב; מקשר את צירי האורך במרכז הבזורה ודרומה.
43. ציר אל-מל – אל-חרה – ג'טם – נרא – עדון (קרלוס) – כביש סוג א; מקביל לציר מסחרה – עין דקר, ומקשר את צירי האורך באורתה גזרה.
44. ציר דראא – דמשק – כביש סוג א, העובר בתוך מרחב התמරון ומקשר את כל צירי האורך בגזרה.

הרקע וההכנות

פ ס ק ה 5

היערכות האבאה הסורי

1. החל מ-1970 התבססה הבנת החזית הסורית על שתי רצונות הבנה
א. רצונת הבניה הראשונה - שהתבססה על הדריך והעלן והשתרעה עד קו התילים (تل
שם - תל חרה - תל ג'מרא).
ב. רצונת הבניה השנייה - שהתבססה על ואדי סבלאני, הלג'ה הקטנה המזרחית, רכסי
ע'כ'ב ופתחות ג'באק.
2. מבנית הבניה הסורית, למצב של חירום, היתה כלהלן.
א. תפיסת רצונת הבניה הראשונה ועדרפה ע"י 3 דיביזיות חי"ר - סה"כ כ-800 טנקים
וב-600 קני ארטילריה ומרגמות בכנות.
ב. תפיסת רצונת הבניה השנייה ע"י 2 דיביזיות משורייננות
3. מבנית הייערכות הסורית למצב של דגיעה, היתה כלהלן.
א. ברצועה הבניה הראשונה ערדך סז"ב של דיביזיות חי"ר מוגברת (חטיבת חי"ר
מרגנרט בשדרון ד-חת"ם בכל אחת מ-3 הגזרות של דיביזיות ה-חי"ר).
ב. רצונת הבניה השנייה לא תפוסה.
ג. מרבית האבאה במחנות קבוע ובאיומוגנים.
4. בחודש 72-73 נחפס מערך חירום ברצועה הבניה הראשונה, אך לא ברצונת הבניה השנייה.
באפריל 1973 צומצם המערך ברצועה הבניה הראשונה למערך דגיעה, כאשר האבאה החל
באיומוגנים ההערכה ב-צה"ל היתה, כי בכלל התקירויות הגדולות בין ספט' 72 לינואר
73, תפסו הסורים מערך חירום ברצועה הבניה הראשונה, רעם הרוגיה יצאר לאיומוגנים
ועבדו, לבסוף, למערך דגיעה.
האבאה הסורית החל לחזור למערך החירום לקראת תחילת ספט' 73 (לא קשור להפלת 13
הטוסים הסורים ב-13 בספטמבר 73). הערכת פיקוד האצ"ן היתה, כי הדבר נבע מניסיונות
חקירת האיומוגנים וממשש לפעילות מוגברת בקר החזית, עקב תקדים המטוסים.
5. לאחר תקירות חודף 72, החלו הסורים לבנות מערך טילי קרקע-אוויר מדקש דרומה,
לעבר שיח' מסכין. מערך זה יועד לתחם הבניה אוירית לבוכחות הקרקע הסוריות שיתקפו
ברמת-הגולן.

6. בקייז 1973 כלל סד"כ האבा הסורי כ-2000 טנקים במזאי, מחרכים כ-1700 כ-סד"כ פעליל, וככ-1250 קני ארטילריה (מרגמות כבדות ו-חת"ם שדה, בינוני וככד).
7. מרחק ההתראה בפני התקפה סורית היה קצר ביותר. מיקום עוצבות השדרון הסורית העיקריות (דייב' 1 ו-3) במרחב החירום, ומיועת השימוש בקשר דדייר אצלאם, אפשרו לסורים לתקוף ללא סימנים מיידים מראש על כורונתיהם, חרך חנوعת לילה אחד בלבד. עקב זאת נאלץ מודיעין השדה של פיקוד הצפון להתחבש בעיקר על תצפיות וחלומות-אוויר, כדי לבלה מראש מתקפה סורית.

פ ס ק ה 6

תכנית התקפה הסדרית

8. המשימה

כיבוש רמת הגלן ויצור קו הבנה לאורך הירדן, ע"י 3 דיביזיות חיל מוגברות ועוד 2 דיביזיות משורייניות בעתודה – עד יום ה-ע' + 1 עם שחר.

9. השיטה

א. הבקעה בחזית רחבה ע"י 3 דיביזיות חיל מוגברות, תוך השטלה על בשתי הירדן ע"י קומנדו, ב-4 שלבים:

1) שלב א' – מ"ש" פחota 1 ועד "ש" – הבקעה ארטילרית ואווירית לכיבוש התעללה הנ"ט ע"י כוחות סער של חטיבת ה-ח"ר.

2) שלב ב' – מ"ש" ועד "ש" ועוד 2 – כיבוש מוצבי ה-בט"ש והגעה למרחק של כ-6-10 ק"מ ממערב ל"קו הסגול" ע"י חטיבת ה-ח"ר של הדיביזיות.

3) שלב ג' – מ"ש" ועוד 2 עד "ש" ועוד 5 – המשמדת עתודות צה"ל ברמת-הגלן והגעה למרחק של כ-12-15 ק"מ מערבה מ"הקו הסגול" ע"י החטיבות המשורייניות והממוכנות של הדיביזיות, במקביל, סייגור כוחות קדומים לחבירה עם כוחות הקומנדו בשתי הירדן

4) שלב ד' – מ"ש" ועוד 5 עד שחר יום ה-ע' + 1 – הגעת דיביזיות ה-ח"ר לקו הירדן והתארגנות להבנה.

ב. 2 דיביזיות משורייניות בעתודה

1) לביצוע ההפorth-נגד, במידה שדיביזיות ה-ח"ר נבלמות ו-צה"ל תוקף ארתקן.

2) להחיזקתו בגב רמת-הגלן, במקורה של הצלחה דיביזיות ה-ח"ר ולהנחתה ההפorth-נגד, לעבר קו הירדן, בשלב הבלתי בקורס זה.

ב. שעת ה-"ש" – 1500¹⁾.

10. ה-ס"כ להתקפה

א. הדריך האופרטיבי הראשון – 3 דיביזיות חיל מוגברות.

1) דיביזיה חיל 7 ועוד ח"פ כוח מרכני, ועוד – בסיס – חטיבת משוריינית 81 (מדיביזיה משוריינית 3) – כבושה את צפון רמת-הגלן.

1) שעת ה-"ש" הוקדמה ל-1400, לאחר תיאום עם מארים.

2) דיביזיה ח'יך 6 ועוד ח"פ חטיבת משורייננה עצמאית 51 - חכbos את מרכז רמת-הגולן.

3) דיביזיה ח'יך 5, ועוד - בסיווע - חטיבת משורייננה עצמאית 47 - חכbos את דרום רמת-הגולן.

ב. עתודה - 2 דיביזיות משורייננות

1) דיביזיה משורייננת 3 (פחota חטיבת משורייננת 18) לצפון רמת-הגולן.

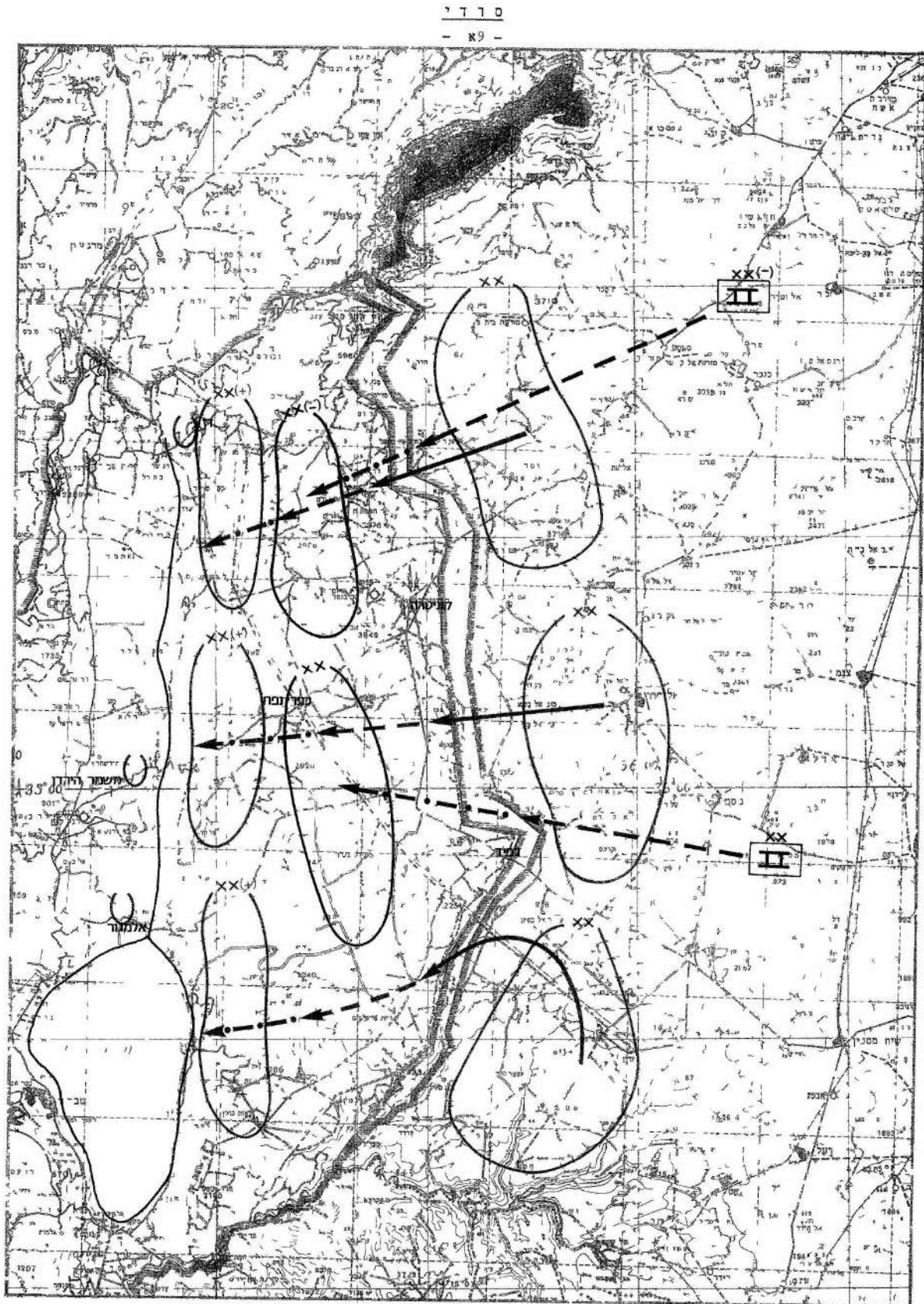
2) דיביזיה משורייננת 1 למרכז רמת-הגולן ודרומה.

ג. העצמה הכללית

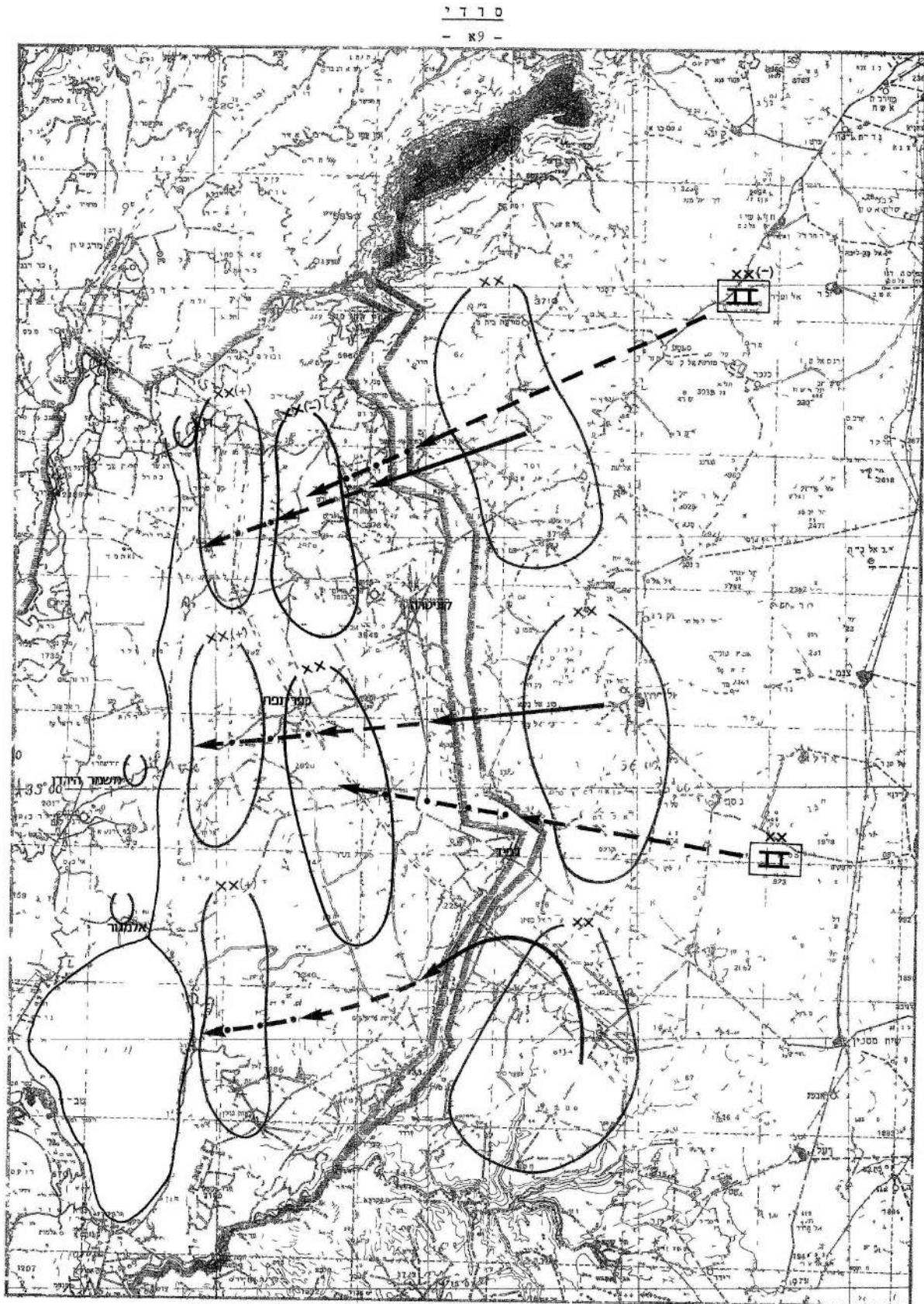
1) כ-1000 טנקים בדרג האופרטיבי הראשון, וכ-400 בעתודה.

2) 115 סוללות ארטילריה ומרגמות כבדות.

3) סיוע אוירי צמוד לכוחות הקרקע.

מפה מס' 1 עיקרי תוכניות המתקפה הסורית - מושם קרב

מפה מס' 1 עיקרי תוכניות המתקפה הסורית - מושם קרב

פְּסָקָה 7

תכניות הgebung של פיקוד הצפון¹⁾כללי

11. פיקוד הצפון הכין 3 תכניות כרונולוגיות להגנה למאכבים שוכנים. כל תכנית הייתה בת-ביצוע נארופן עצמאי, ממצב רגיעה, על בסיס סד"כ הביטחון השוטף, כולל ג. אש"נ – 2 גדודי טנקים מ-חט' 188 (סה"כ 72 טנקים).
 ב. חת"ם – 3 סוללות ארטילריה.
 ג. חי"ר – 2 גדודי חי"ר/היר"ם בקר המוצבים (11 מוצבים, בכל מוצב כ-12 לוחמים) ו-פל מ-יח' 483.
12. שלוש התכניות התבוססו על שלוש הנחות יסוד:
 א. המבנה הטופוגרפי של רמת-הגולן מאפשר לאויב לפרט לשטחנו כמעט לכל רוחב החזית, בעוצמה ניכרת, מכיוון שאין שום מכשול קדעי טבוי שמנע זאת ממנו.
 ב. ברמת-הגולן אין עומק איסטרטגי, המאפשר קרב הgebung נייד ותמרוני ערבבות, תוך ריתוך זמן על שטח, הירוח שביל נסיגה מסבנת את אפרן מדינת ישראל ושתחית חידושים בה.
 ג. לאחר שברמת-הגולן הוקמו ישובים ישראליים, חייבות תכנית הgebung להתחשב בקיומם ובמיקומם.
13. לפיקוד הצפון היו 2 תכניות כרונולוגיות להגנה במקרה של ביצוע מהטף או חקיפה מוגבלת ע"י הסורדים:
 א. תכנית "חרול-ים"
 תכנית זו הבססה על סד"כ סדייר בלבד, להגנה ולהתקפה נגד. סד"כ זה, כולל 3 גדודי טנקים, 10 סוללות ארטילריה, 2 גדודי חי"ר שנמצאו בקר ו-מפח"ט 820¹⁾, הופעל בעיקר לביצוע "ימי קרב" ברמת-הגולן.
- ב. תכנית "גיר"
 תכנית זו הבססה על סד"כ סדייר ומילואים בעוצמה המינימלית שהרערכה ע"י פיקוד הצפון כדרישה להגנה, להתקפות-נגד ולביצוע מהטפים. עיקרי סד"כ "גיר" היו 2 חטיבות טנקים, 15 סוללות ארטילריה, 2 גדודי חי"ר שנמצאו בקר ו-מפח"ט 820. על פי תכנית זו חולקה ברמת-הגולן לשכונות יישוב, ל-2 גזרות חטיבתיות, בפיקוד מפקחת אוגדה 36; 2 גדודי טנקים תוכננו לעיבורי הקדרי, ועיקר כוח השירות דוכץ ב-2 כוחות חטיבתיים מוקטנים, בעתודה להתקפות נגד ולביצוע מהטפים.

1) סד"כ זה כלל את סד"כ ה-בט"ש.

14. חכבה "סלע" - למלחמת בורלהת

למקרה של מלחמה כוולה הרכבתה חכבה "סלע", שכלה אוח כל סד"ב הפיקוד, שעיקרו חיו 2 ארגודות (36, 210). במסגרת חכבה "סלע", חרכינה ארגודה 36 קיבל את האחוריות להגנה בזרם רמלה-הגורן, כולל ביצוע מתחפים. ארגודה 210 חרכינה בעודדה פיקודית, לשימור הגנתיות ותקיפות.

15. יעוד קו המוצבים

קו המוצבים - על פי כל תכניות הרכבתה - נועד לשמש לשימור האטייה בלבד. לא תוכנן למגנים בארפן שמעורתי או לבנות סביבם מערכי ההגנה ורטפים, הבנדיים על כוחות חי"ר, בכלל עצמה הארטילריה והשריון של האריב, שלא ניתן לבלם בשוק ה-חי"ר. כל המוצבים מוגנו וצידדו באמצעות הדודושים להגנה עצמאית.

פ ש ק ה 8

הכנתת פיקוד הצפון למלחמה
(כללי)

16. פיקוד הצפון נקט מטפס פועלות להכנת מרחב רמת-הגולן לאפשרות של מלחמה, בוגל קו צר מרחב ההתראה, ובוגל מגבלות בהפעלת מטוסי ח"א בזירה הסורית. הפעולות בוצעו בעקבות תקירות חרוף 73-1972 ובמסגרת כווננות "כחול-לבן", במאי 1973.

א. קידום ים"חים

פיקוד הצפון שאך להפוך את חטיבות טנקים ה"שרט" קרוב ככל האפשר לרמת-הגולן, ולכון קידם את חטיבת טנקים 179 (טנקים "שרט קל") מחנה כורדי למחנה פילון; חטיבת ממוכנת 4 (טנקים "שרמן"), אשר הוכפפה בשנה העובודה 73 לפיקוד הצפון, והיתה מיועדת למחנה פילון – הוכנסה למחנה העורפי כורדי.

הפיקוד הקדים את העברות חטיבת הטנקים 679 ("שרט מטאור") מחנה מנסורה למחנה יפתח למטרות שבנייהו טרם הרשלמה. השיקול העיקרי להקמת העברת חטיבת 679 היה ?מנוע שחיקה מירוחה של טנקים אלו בעת חנויות מחנה מנסורה לרמת-הגולן.

חטיבת 164 אודגנה מחדש, בחטיבת טנקים, ("שרט קל") במחנה נפתלי ליד חטיבת ממוכנת 9 (טנקים "שרמן") שהועברה מחנה זה למחנה מנסורה לפני המלחמה. ימ"ח גדר 39 – (בודד המילואים של חטיבת טנקים 188) הועבר למחנה ירדן, שנבנה ברמת הגולן.

בעקבות העברות אלו, הגיע פיקוד הצפון למצב שבר כל 4 חטיבות טנקים ה"שרט" שלו נמצאו מצומת גולני וזרחה, בעוד שלפני-כן היו רק שתיים מן החטיבות מזרחה לצורת זה.

לצורך השלמת מערכת כוונות חטיבות הטנקים, נפרוץ דרכיהם מה-ים"חים אל גשרי הירדן ובוצעו ביסורי תנועה עם טנקים "שרט קל", טנקים "שרט מטאור" ו-חומר"טים, לביצעת אודך הזמן הדרוש להעברת הטנקים מה-ים"חים לרמת הגולן.

ב. מחסבי חמראות

عقب ריחוקם של מחסבי החמראות מרמת-הגולן, חש פיקוד הצפון כי יירצ' "צואר בקבוק", בעת גiros מעדר המילואים, בהצטיידות בחמראות. כדי להתגבר על כך, נערך פעולות אלה:

1) קידום חמראות ל-ים"חים.

2) הכנת מכבורי חמראות במחנה עין-זיתים לפי הרכב "בטן" הטנקים.

3) הכנה הקמת "חרות חמראות" בין כורזים למחנה פילון (התקנית לא בוצעה עד המלחמה).

ג. למדות שורמת-הגולן נחשכת ברובה בשטח עיר ל-רכ"מ, יש מגבלות קשות בהנעת כוחות. כדי להציג על מגבלות אלו, הקשר פיקוד הצפון דרכי עפר, שאורכו כ-140 ק"מ, והכין מתחים לפרטת ארטילריה.

ד. בישור על הירדן

בקיץ 1973 בנה פיקוד הצפון 2 גשרי "ביילוי" נספחים על הירדן - בכנות יעקב ובשפן הירדן לכינרת (בכל מקום היה כבר גשר אחד), לצורך זירוז העברת כוחות או במקרה שהגשר היחיד ייפגע.

ה. עהלה ב"ט

בשנת העברודה 1972 חודשה בינוי התעללה ה-ב"ט, אשר הרשימה לפניו פרוץ המלחמה. התעללה נועדהlesiיע לצח המגן, ע"י חיעול האויב, עצידתו ומניעת תבוגתו החופשית, עד אשר ייערך הפיקוד בטדי'ם המלא של תבנית ההגנה.

ו. תוספת מיקוש

במ�ע לאורך כל התעללה ה-ב"ט הונחו שדרות המוקשים, כרסף לאלה שהיו קודם לנו.

ז. הכשרה "ירמפולח"¹ לטנקים

לאחר שבתקריות חורף 72 הרכחה ייעילותן הרבה של היימפרות, הוסיף פיקוד הצפון "ירמפולח" רבות בקי המוצבים, לאורך הגבול, ובקר שבי, השולט על התעללה ה-ב"ט.

ח. מערכת קשר קוין

מערכת הקשר קוין ברמת הגולן הייתה דלה. הפיקוד החל להניח כבל חדש וארק הספיק לחבר חלק מהקוים שבו, עבר פרוץ המלחמה.

1) סוללות עפר עם עמדות.

פ ס ק ה 9

ההכנות רהכוננות בפיקוד הצפון ערב מלחמת ים הים

- ב-13 בספטמבר 73 הוגברת הבוגנות והחלו הכנות לפעלות מיוחדת בפיקוד הצפון, 17 בغال ההערכה, שטוריה עלולה להגיב בחומרה על הפלת 13 מטוסיה באותו יום חיבור המערביים הקדמיים ע"י הסורים, שהחל בבר בחיל ספטמבר 73, היה ידוע לפיקוד הצפון, אך טרם הוערכה מגמת הסורים לפתחה במלחת כולה.
18. בתקופה שבין 13-30 ספטמבר 73 ביצע פיקוד הצפון את הפעולות שללן –
א. הרצתה פקדת להגברת הבוגנות ולאישוש צפיפות.
ב. האס"כ ברמת הגולן תוגבר במפקדת גדרות מת"מ 175 מ"מ, רשת סוללות, ובמקדה גדרות טנקים ושתי פלוגות "שיט קל" מתחילה 7.
ג. הקור הקדמי חוגבר ע"י 2 פלוגות טנקים מתחילה 188.
ד. ב-23 ספט' 73 קורימה קברצת פקדות לאוגדה 210
ה. ב-26 ספט' 73 נפרט בנצח חפ"ק טכני פיקודי.
19. ב-24 ספטמבר 1973, בישיבת הא-מטכ"ל, הביע אלוף פיקוד הצפון "דאגה בغال מבלהות בקבלת תדראה מספקת, כוכח המצב המסתובן שנוצר ברמת-הגולן, עקב הגברת המערך הסורי המorgan ע"י מערך טיליס אבט"י-אויריים יעלי" ב-26 ספט' 73 בקר שר-הו יתחרן ברמת-הגולן ו"הוחלת על חזוק מסויים של מערך השריון והארטילריה ברמת-הגולן"
20. ב-30 ספטמבר 1973 בוצע בחתימת טנקים 179 תרג'il ג'וּס (שאמנם היה מתוכנן מראש) עם הצעדים של גדר אחד. עקב מצב הכרוננות נשאר גדרוד זה מגדרים יומיים נוספים, אך לאחר שחדר חיליו בשאר ה-דרק"ם של הגוזן במחנה פילדן, מזורד וחמוש.
21. בדיעון אצל אלוף הפיקוד ב-1 אוקטובר 73 סוכם כי יש להירוח ערוביים להחפה או למחטף סורי, להגביר את כרכנות הבניית והתחזיות, ולהנחת מיקש ב"ש כרומף.
22. ב-1 אוקטובר 73 תוגבר המערך ההגנתי ברמת-הגולן ב-גד"ב 405 ו-2 פלוגות טנקים מ-חטיבת 7, שהרעלו מהדרום, ולמהרת – ב-2 פלוגות חה"ן
23. ב-5 אוקטובר 73 בוצעו פעולות אלה א. הרכזו על מצב כרכנות ג' ("מנעל", בשעה 1104), בוטלו כל החופשות, הרצתה פקדות "אשרי" מס' 2, הכוונה הוראות מבצעיות לפריסה ובתנה הוראה לכרכנות לגירוש ולהיערכות לבוּס פרטבי.

ב. הרוחל בירום זהה, ולמהרתו, להוריד מרמת הגרלן חיליות ובן חילילים, שאינם חירוביים, בהם חילילי המושל הצבאי ויחידת הקישור לאו"ם.

ג. חפ"ק פיקוד הצפון נפרנס בונפה.

ד. קת"קים ודרופאים הרוצבו במרצבים ו-מג"די ארטילריה הרוצבו בתל זורה ובח'ל אבישל.

ה. מפ"ח"ט 7, גדוד טנקים 82/7, גדוד טנקים 71 (ביחס לשדרון) וגדוד חרמ"ש 75/7 הוטשו לרמת הגרלן (סה"כ 64 צורות טנקים) וצורידו בטנקים של חטיבת 179.

פיקוד הצפון תכנן כי חטיבת טנקים 7 תהיה עתודה פיקודית, לחבורה קור ההגנה הקדמי (כולל חט' טנקים מוק', 188 והמרצבים). תרכזנה שתי אפשרויות:

1) החטיבה תרפע לזרעה אחת (במידה שמתקפת האוריב תחרב בגזרה אחת).
פתחת רפואי או פתחת קרוניטדה.

2) החטיבה תרפע במפרץ, במספר גזרות (במידה שמתקפת האוריב מתחפר על מספר גזרות) מרבית החטיבה לגזרת המאץ העיקרי של האוריב, וגדוד לגזרת המאץ המשני.

ד. בדוד חת"מ 155 מ"מ הועבר מ-בה"ד 9 לרמת-הגרלן.

ב-6 אוקטובר 1973 חוגבר תל-אבישל ע"י כראח מחתיבת חי"ר 1, בפיקוד מג"ד 13. 24 בשעות הבוקר הרה האלוּף, לתגבר את המרצבים ל-16 לוחמים, ואות מזב 107 ל-20 לוחמים, והמרצבים אבן חרגברו, כמעט מוצב החרמן. המרצבים "אפרוסק" ו"אנבס" אוישו, צפיפות הרוצבו מחדן למרצבים, ו-חפ"קים בדודים נפרסו בתל אבישל ובחל-זורה מסוקי פינרי קוודר לבנף 1, לרמת הגרלן בסגירה לחנורעה אזרחית.

ב-6 באוקטובר, החל מ-1000 עד פרוץ המלחמה, ביחס פיקוד הצפון את ארגדה 36, ארגדה 210, השלים חטיבת טנקים 188, יחידת חת"ם פיקודית 744, גדוד חי"ק 371, כלי צמ"ה ויחידות תחזוקה.

25. עם פרוץ המלחמה, היה סד"כ פיקוד הצפון ברמת הגרלן כולדקמן

א. חט"נ - 2 חטיבות עם 177 טנקים "شرط קל".

ב. חי"ר - 2 בדודים (7 פלוגות) ו-מח' "מרבלים".

ג. חת"מ - 11 סוללות.

ד. חה"ג - 2 פלוגות.

ה. ח"א - 2 פלוגות נ"מ.

מדינת ישראל
משרד הביטחון
ארכיוון צה"ל ומערכת הביטחון

8/102/1979
שנה מס' משלהו מס' תיק

טופס מראת מקום

1. מתוך תיק זה הוצאה התעודה שפרטיה מפורטים להלן

א. הנדון / הנושא ויליאם ג'יימס

ב. מאת _____

ג. אל _____

ד. סימוכין _____

ה. התאריך _____

ו. סוג הביטחון _____

ז. שם מחבר התעודה _____

ח. מספר העמודים בתעודה | _____

ט. מספר העמודים שהוצאו | _____

י. עותק מס' _____ מתוך _____ עותקים (למסמך בסוג הביטחון "סודי" ומעלה)

2. סוג התעודה

- מכתב
- מברך / הודעת טקס
- תזכיר / מזכיר
- פרוטוקול
- מפה
- אחר

3. סיבת הסגירה
- ביטחון
  - יהסי חוץ
  - צנעת הפרט
  - לא בסמכות
  - אחר

תאריך 14/6/11 פרט המוציא / ה ס. 1 חתימה

פ ר ק ג

הכליימה**(6-7 באוקטובר 73)**

פ ס ק ה 10

ההיערכות לפני הפתיחה באש

1. בעת פתיחת המלחמה, הייתה הייערכות ברוחותינו כדלקמן.-
- א. גדוד ח"ר 13 מ-חטיבה 1 היה פרוס בקו מערך 110 צפונה, עד מערך המרמן (חפ"ק גדודי בתל אבטל)
- ב. גדוד חיר"ם 50 מ-חטיבה 35 היה, פרוס בקו מערך 111 דרומה (חפ"ק גדודי בתל-זורה)
- ג. חטיבת טנקים 188 הייתה פרוסה עם שני גדודיה בקו כאשר גדוד 74 בצפון וגדוד 53 בדרום, כשבROL הגזרה ביןיהם הוי מערך 110 (חפ"ק חטיבתי במנה נפח). הכוחות היר ערכו חלקם בריבוצים מחלקיים, בקו המוצבים, וחלקם בריבוצים פלוגתיים לאורך ציר אל-על - רפיד - מסעה
- ד. חטיבת טנקים 7 הייתה מיעודה לשמש בעורדה לכל רמת-הגולן, ולפיכך הייתה פרוסה בריבוצים גדודיים מפקחת רוחיבה הינה במחנה "סער", גדוד 82 בסיבנדיאנה, גדוד 77 בצומת כפר-נפח, גדוד 75 במחנה ירדן ו-גדוד 71 בצומת רט
- ה. 11 סוללות הארטילריה כיסו את כל רוחב הגזרה (2 סוללות היר 175 מ"מ),

פ ס ק ה 11

פינרי יישובי רמת-הגולן

2. מפקחת פיקוד הצפון הייתה עריה לאפשרות שיתעורר האורך לפבorth, למחרת בארוף חלקי, את יישובי רמת-הגולן, בקו הפסיק האש עם סוריה. תכנית פינרי הוכנה ע"י מפקחת הגמ"ר בפיקוד הצפון, ואורשה ע"י האלוף, אורט על-פי הוראות, נשמר פרטיה במפקחת הפיקוד, ודרגים נמוכים יותר לא הרובאו בסוד התכנית בכוננה למגעו מראש התגבזהה היישובים.

3. ב-6 נояמבר בוקר, פנה אלוף פיקוד הצפון אל ה-רמטכ"ל בדבר פינוי הנשים והילדים, וסוכם כי הם יפונר באורחו יום. ב-45945 060945 נקבעה הוראה מ-רע"ב מבצעים ב-טנ"ל למפקחת פיקוד הצפון לפנות את הנשים והילדים מישובי רמת-הגולן. מפקחת הגמ"ז החלה בריכוז האוטובוסים לפינויו וקבעת המקומות, אשר אליהם יבואו הנשים והילדים, בשיתוף עם נציגי זרמי ההתיישבות. פקודת הפינוי הורדה ל-חטמ"ר 820 ב-25.10.06¹⁾.
4. ישובי דרום רמת-הגולן פרנו נשים וילדים בחלקם לפני פרוץ המלחמה וחלקם עד 5.15.06 נאומבר, פרט לרמת-מגשימים וכן, שפונו עם חשכה, בעת ההפרעה בהפזרות. הנשים והילדים מישובי צפון רמת-הגולן פרנו בחשכה, בעת הפוגה בהפזרות; מאלרים, שניר ונורה-אטיב הם פרנו ברכב היישובים.
5. ב-07.10.06 אומתובר הורה ג"מ הפיקוד לפנותם את הגברים מהיישובים, והוראה זאת בוצעה ע"י חטמ"ר 820. מרבית אנשי היישובים התנגדו לפינוי, ערערו על הפקדות, ועככו את הפינוי.

פ ס ק ה 12
התקפה הסורית¹⁾

6. כירוי התקיפה הסורית לא היה בבחינה הפעעה, שכן היה שתי אפשרויות עיקריות לפיצעה – פתיחה רפ"ד ופתיחה קרונייטה השאלת היתה רק – היכן יהיה המאץ העיקרי. בנסיבות יתרונותיהם של שני הצדדים מתגברים מוגלים יתרונות מעורתיים לאפשרות הפיצעה בצד היפני.
- א. ישנו יעד יוקה מיידי – העיר קרונייטה – סמוך לקו הגבול.
- ב. קרבה למרכזי הכוחות הסוריתים לאורך הציר לדמשק.
- ג. המרחק לגושי הידן הוא קצר.
- לפיכך, העדריך פיקוד הצפון שהמאץ העיקרי העיקרי יברוח לעבר פתחת קרונייטה.
7. כבר נחרדש Mai 1973 היו ל-צה"ל ידייעות על חכניות התקפה של הסורים. אחת מהן הייתה תכנית מתקפה, בה היו שלושה שלבים
- א. התקפה לכל רוחב החזית ע"י דיביזיות ה-ח"ר, כאשר כל דיביזיה מתרבבה בחטיבה משוריינית. מושתת היתה – להשתלט על קו מרכבי ה-בט"ש ולהעניק את אחיזתן בשטחן, עד לעומק של כ-10 ק"מ, באמצעות כוחות השריון שמדו לדשותן. בשלב זה נועדה דיביזיות שריון אחת להיות מוכנה להמשך ההתקפה, ודיביזיות השריון השנייה נועדה להיות ערוכה על ציר קרונייטה – دمشق, בעודה לבלי מתחזק-גבג של צה"ל.

¹⁾ בעת הקרבנות לא היה ידועים כל הנתונים על האויב, אך לצורך הצגת תרנונה מלאה שולבו בסקירה זאת נתוניים שנודעו רק לאחר המלחמה.

ב. המשך חנופת המתקפה ע"י דיביזיה משוריינית, מכירון נפח, עבר גשר בנהת יעקב. דיביזית השריון השניה - נשארת במקום.

ג. המשך המתקפה ע"י דיביזית השריון השניה בצד רס"ט - גרבן.

ה. באחרי ה-6 אוק' 73, היה הצבאות הסורי ערך כדלקמן.

א. 3 דיביזיות ה-ח'יר (7, 9, 5) במלואן, כולל החטיבות המשורייניות וה ממוכנות שלhn, היו ערוכות ברצועה ההגנה הראשונה.

ב. החטיבה המשוריינית העצמאית 51 נערכה בעורף דיביזיית ח'יר 9 (בבירות דלי, מדרחית לביאם).

ג. החטיבה המשוריינית העצמאית 47, שהרוברה מחומרץ לדרום רמה-הברלן בין ה-31 בספטמבר ל-5 באוקטובר, הייתה ערוכה בעורף דיביזיית ח'יר 5, מרחב דעיל - אכטע (מדרום לשיח' מסcin).

ד. הדיביזיה המשוריינית 1 הרושרה באזרע מחברת הקבע שלה שכוסרה, ולא חפסה את רצועה ההגנה השניה (מקום הייערכותה במסגרת מערך חירום).

ה. דיביזיה משוריינית 3 קורדה מאזרע הייערכותה הקבוע שברחוב קטיפה - רחיבת (שמצפרן-מזרח לדמשק) ונערכה כדלקמן.

1) החטיבה המשוריינית 65 - במרחב אסלאמי.

2) החטיבה המשוריינית 81 (שהרוכפה לדיביזיית ח'יר 7) והחטיבה המרכיבת 15 במרחב סעט

ו. כוח רפعت אס"ד, כולל חטיבה משוריינית ועוד 2 גדודי קומנדו/ח'יר היה ערוך באזרע دمشق.

ז. עצמת הטנקים במרחב זה הייתה אפוא כדלקמן.

1) ברצועה ההגנה הראשונה ובעורפה - כ-930 טנקים.

2) במרחב קטנה ובאזור כסורה - 470 טנקים.

3) באזרע دمشق - כ-100 טנקים.

ח. במרחב החזית היו ערוכות ב-6 באוקטובר 155 טולנות חותמי שדה, תורמים ביבוניים ורגמות כבדות, כלומר - כל הארטילריה האורוגנית של דיביזיות ה-ח'יר ובוסף לכך 2 אגדים ה-חת"ם-ה-טכ"ליים שב-סדי"כ הסורי.

ט. המתקפה הסורית התחילה ביום כיפור, ה-6 באוקטובר 1973, סמוך לשעה 1400 בהכנה ארטילריה כבדה לאורך קו הפקת האש כרלו ובקיפות מסוימים על מפקדות ומתקנים ערופים.

ו. בשלב הראשון של המתקפה החל בחיפוי הארטילריה כאשר כל חטיבת ח'יר קדמה בגזרת כוח סער מירוח מעבר הפעלה ה-ג'יט, ובעקבותיו גדר טנקים וכ-2 גדודי ח'יר.

(ע"ג גבמ"שים או משאיות, או רגלייה). משימורת החטיבות בשלב הראשון היה

א. לפניו את שדרת המוקשים שלפני מוצבigr הקדמיים.

ב. להכשיר מעבר ע"ג התעללה ה-בנ"ט.

ג. לכנו וט את קדר מוצבי ה-בנ"ט לכל רוחב החזית ולהגייע מערבה לכיביש הרוחב מסעה - קרן יטורה - רפיד, (פרט לモצבים שעלו שפה מצוק הרקאד, דרוםית למוצב 116).

11. הישגי הסורדים, עד שעתה הערב היר:

א. בגזרה האפרונית

1) חטיבות ה-ח'יר של דיביזיה 7 (חטיבות 68 ו-85) בأسلו במשימתן ובבלמו.

2) כוחות מחטיבה 52 של דיביזיה 9 האליהם הגיע עד למפנה התעסוקה בקרנייטה, אך לא האליהם הגיע כלשהו בעירה. ה-חט' סבלה אבדות כבדות ושרידיה בילדו את הלילה בתעללה ה-בנ"ט.

ב. בגזרה הדרומית - הצליחה יותר המתקפה הסורית, כוחות ה-ח'יר חדרו בין מוצבי ה-בנ"ט והשתלטו על שטחים ממערב ל'יקר הסגורל'.

1) חט' ח'יר 33 מדיביזיה 9 השתלטה על רכס שעף - א-סינדיין.

2) חטיבות ה-ח'יר של דיביזיה 5 (חטיבות 61 ו-112) נאחזו באזור תל-זורה תל-ב'רחדר ותל-סאקי

ג. במקביל למתקפה ברמת-הברון, תקפו כוחות קומנדו סוריים את מרכז חרמוץ. (פירוט ראה להלן בפסקה 16)

12. בשעתה הערב החל השלב השני, בחדרתן של החטיבות הממוכנתן והמשורייניות של דיביזיה ה-ח'יר לשטח ישראל שלב זה, שנמשך כל הלילה, היה כדלקמן

א. בגזרה האפרונית

1) החטיבה המשוריינית 78 והחטיבה הממוכנת 121 נעד מזרור ח'ן עדנה לעבר פתחת קרנייטה, אך נבלמו ע"י כוחותינו.

2) החטיבה המשוריינית 51 האליהם לחדר לאזור הר יוסיפרן - סינדיינה

3) החטיבה המשוריינית 43 (מדיביזיה 9) נעה בצד כרданה ופנטה צפונה, בכRNA להגיעה לכפר נפח, אך נבלמה ע"י כוחותינו והושמדה ברובה.

ב. בגזרה הדרומית

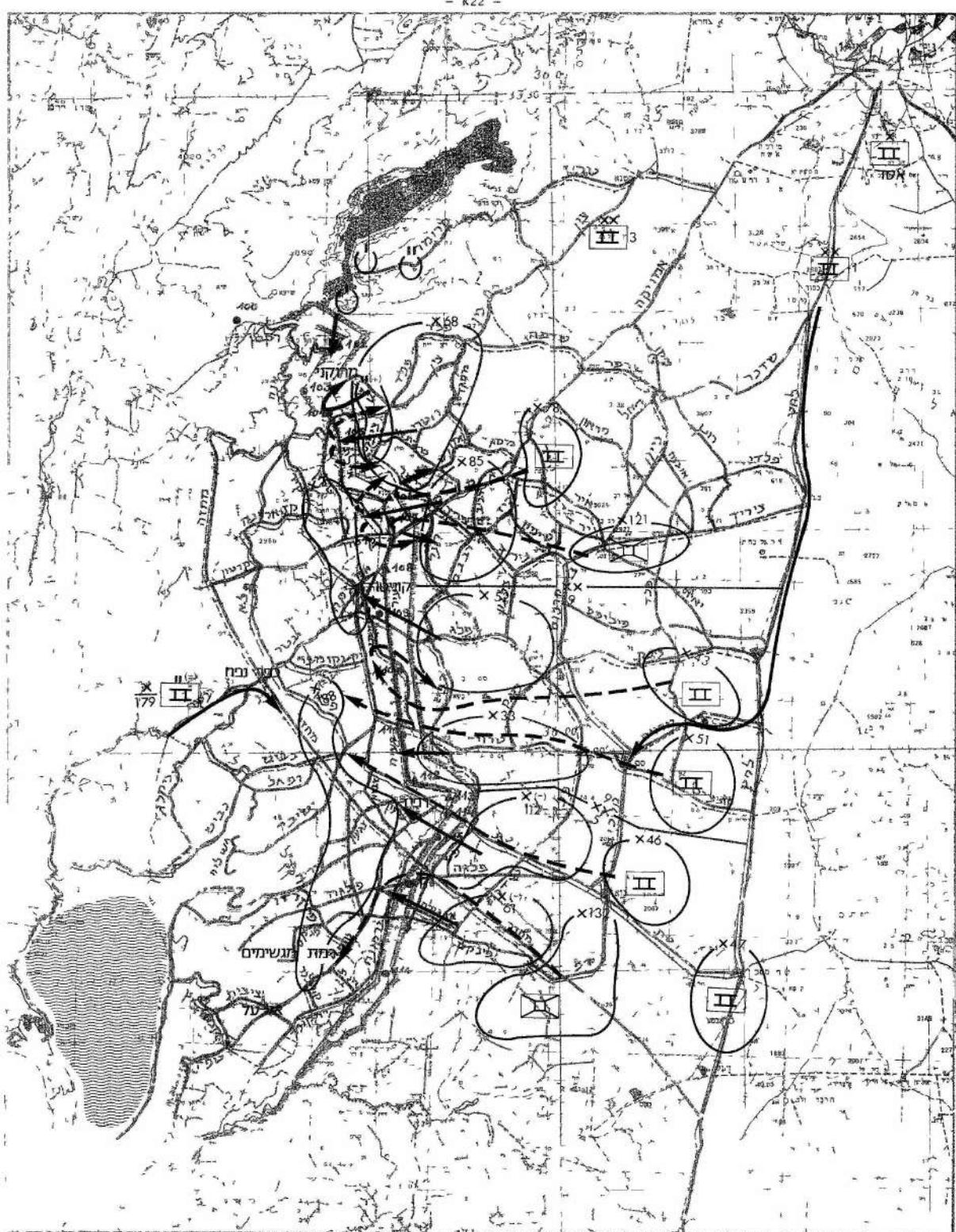
1) החטיבה המשוריינית 46, שנעה מדרום לציר רפיד, הצליחה להגיע לחרשניה.

2) החטיבה הממוכנת 132, שחדרה דרך ציר הנפט, הצליחה להגיע אל מזרום לרמת-מגשי מים

ג. החטיבה המשוריינית 81 (מדיביזיה 3) תפסה את מערך החטיבה המשוריינית 78 באזור תל-שםם.

7710

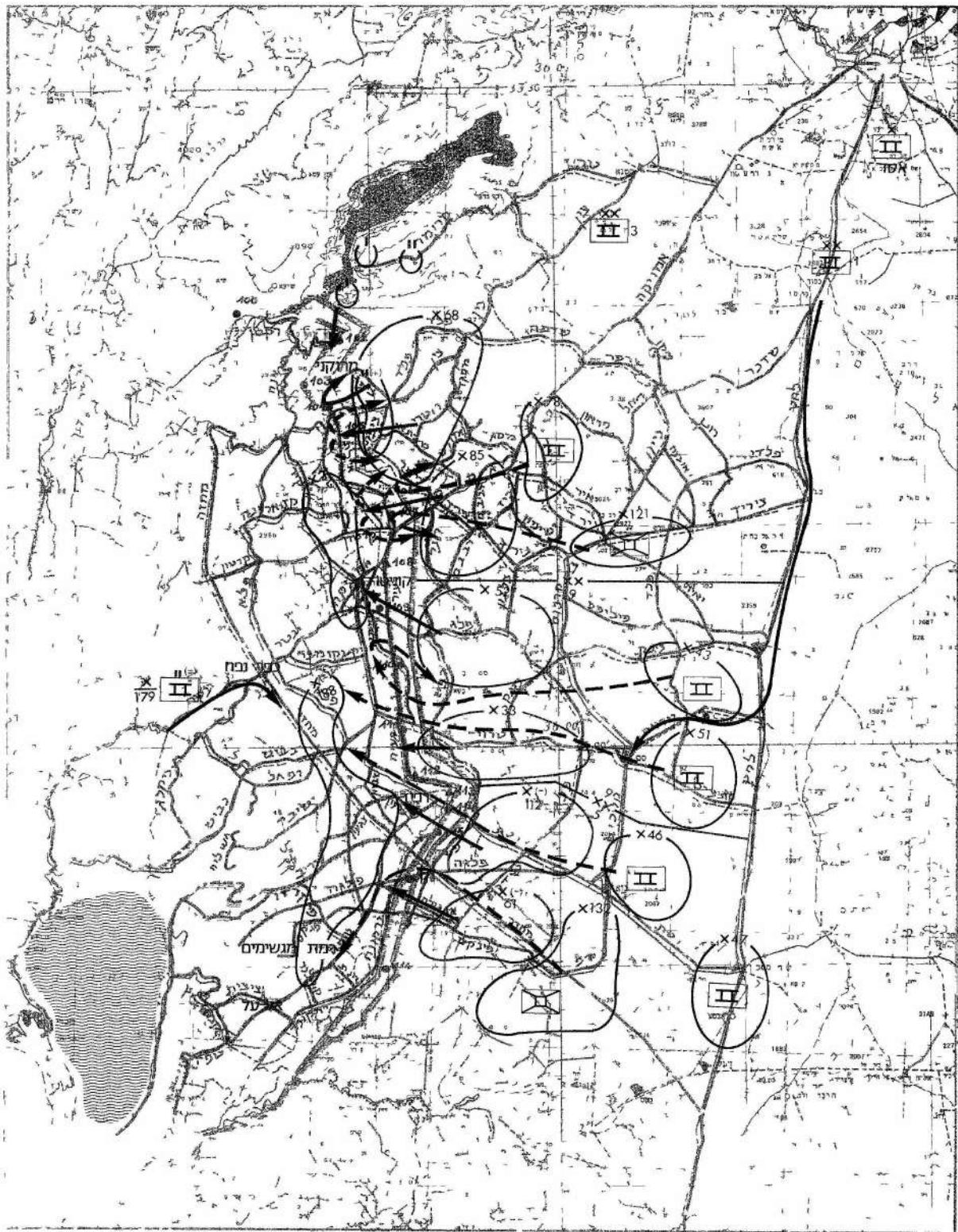
- R22 -

מرسم מס' 3 קרבנות הבלימה ב-6 באוקטובר 73

ס. 7

- K22 -

מוגש מס' 3 קרבנות הבלתיה ב-6 באוקטובר 73

13. בשלב A קודמת הדיביזיה המשוריינית¹, על צחלים, מאזור בסירה, לעבר מרחב ג' 500- נרא, ולאחר מכן הלה הדיביזיה לבע לשטח ישראל. נרא כי דיביזיה זו הלה לבנו לשטח רמת-הברלן בשעות הבוקר של ה-7 באוקטובר, ותנקיים שללה הופיעו באזור נפח בשעות הצהרים של אותו יום¹⁾.
14. סהיל הפעיל הסורית במקפתם ערכמה של כ-1300 טנקים.
15. למתקפה הסורית היו מספר מאפיינים:
- א. תקיפה עצמה רבה לרוחב כל החזית.
- ב. הפעלה "סידת" של שרירון בגלים, בעיקר במרכז רמת-הברלן ובדורמה. חטיבת שרירון של דיביזיות ה-ח'יר ובעקבותיה דיביזיות השרiron. כך נוצר רצף אזיד של עצם שרירון, שטפה פנים, ללא הפרשי זמן בין הדרגים השוניים, שכולם יחד האתרפו לבב אחד.
- ג. המאבק העיקרי רוכז בזרחה הדרומית, בה תקפו הסורים עצמה של 800 טנקים; בזרחה האפונית התקפר עם 500 טנקים, לערך.
- ד. הפעלה ארטילרית מרכזת על קו מוצבי ה-בט"ש.
16. המהלך הסורי הפתיע משתי חיברות –
- א. בעקבות שרירון שהפעיל בעת ובוונה אחת. צה"ל אמם העיריך מראש שהסורים מסובלים להפעיל את מספר הטנקים שהפעילו, אך ההפתעה היתה עצמה שהם הפעילו בבוח-אתה.
- ב. רוחב גזרת הפריצה שלהם בזרחה הדרומית, היה יותר מהערכה צה"ל. למעשה פיז השרiron הסורי לרוחב כל החזית, מהרקלד ועד תל-עכשוו ובפתחת קרני טרה.

1) לדעת אמ"ג/מחקר חז"ר כוחות דיביזיה 1 את "הקו הסגול" רק בשעות הצהרים.

פ ס ק ה 13

הבלימה ב-6 ארכטובר 73⁽¹⁾

17. מרגע הפתיחה באש המהשורי המאורעוט במחירות רובה. הדיוווחים לא היו שלמים, לפיקוד לא הייתה חומרת מצב ברורה, כחוצה מכך לא הייתה לו שליטה מלאה על הנעשה בשתח וניהול הקרב בעזה חלקו ע"י החטיבות והגדודים. כאשר הובחר שפרצה מלחמה כולה, לאין זה "ירום קרב", הרה קצין ה-אגד"ם הפיקודי לחטיבה 7, פחרות גדור 82, לנעו לעבר פיתחת קרבינטריה. החלתו נבעה מעריכת המצב הפיקודית, שצפתה מאמץ עיקרי של האויב לעבר פתחת קרבינטריה, ובתבה בהעדתו של אלוף הפיקוד, שנקרה בשעה הבוקר אל ה-דרכטכ"ל וחזר לא-חפ"ק בשעה 1600 לערך⁽²⁾.

18. בשעות הערב הסתמנתה תמורה מצב, לפיה יש פריצה גדרה של שרירן אויב לרוחב כל הגזרה, אך הלחץ בגדר יותר בגזרה הדורנית. בשעה 1800 לערך חילק אלוף הפיקוד את הגזרות בין חטיבות הטנקים 7 ו-188, כאשר מה"ט 188 אחראי על הגזרה המשוערת ממוצב 110 דרומה, ומה"ט 7 ממוצב זה צפונה כמו כן זירז הפיקוד את חטיבות המילואים להעלות כוחות לתגבור החטיבות הסדירות ולתפקיד פתחי הציריים היורדים אל הכנרת. ב-070100 עבר חפ"ק הפיקוד להר-כגן והאותיות לבזרת דמת-הגולן הרעבירה לאוגדה 36.

הזרה הצפונית

19. הכרחות שפעלו בגזרה זאת היו:

א. גדר טנקים 74 מה"ט 188 (שבכר ח"פ חטיבה 7 עם ערב).

ב. כוחות חי"ר מגדור 13 במרוצי ה-בט"ש

ג. כוחות מתחיבה 1, שבשלב זה היו עדין בתארגנות, לקראת הלחימה

ד. חטיבת טנקים 7 (פחota גדור 82, שעבר מאוחר יותר ח"פ חטיבה 188).

עם היפתח האש נעה חט' 7, כאמור, מהחבירונים לעבר העמדות המתוכננות באזורי הרכמרנית, במגמה לחסום את פתחת קרבינטריה. בשתח בר נערכה המתחיבה, שהרו מתחאים להבנה מבהינה טריבורפית, אפשר לתפור שטחים שולטים וליצור שטחי השמדה לשדרון האויב. "רמפרת" הטנקים, שהו מוכנות מראש, והתעללה והנ"ט שהשתה את האויב ו"תיעלה" אותו ל-4 מעברים עיקריים, הקלו על מלאכת הבלימה.

20. חטיבת 7 (עם 105 טנקים) נערכה להגנה ניידת ולבלימה ממזדחה לככיש מב"ד-עמם – קרבינטריה ותפסה את השטחים השולטים של ברקעתה – הר חורמונית – הברסט – איזור מוצב 109, אשר כוח חטיבתי, עצמה של פלוגה ("טייגר") מאבחן את האגף לכיוון דרום, וכוח סיירת חטיבת 7 מאבחן את האגף האפוני. גדור 74 היה פרוס לפנים, באזורי מוצבי

1) פסקה זאת במלת את מהלך הבלימה מ-061400 ועד 070100, פרק הזמן בו נוהל הקרב ע"י הפיקוד מה-חפ"ק בębפה.

2) בדיעבד סמך אלוף הפיקוד ידו על החלטה זו.

ה-בפטיש, כשהואר מסייע למואכבים, שהוא ומשמיד ברוחות אויב ומרנע נסידנות סורדים להציג את התעללה ה-ג"ט. עד בוקר ה-7 אאקווטובר עמדה החטיבה בלחץ של כ-250 טנקים סורדים, של דיביזיה 7 וחטיבת ח"ר 52 מדיביזיה 9, אך הצליחה לבולמים, כאשר לעתים נערך בקרב בטוחים של כ-200 מ'.

22. באפערן הגזרה התארגן, לרקטת החזות, כוח מ-חט' ח"ר 1, בוגמה לחבור עם מוצב החרמן, לאחר שבשלב זה לא היה ידוע ברדארה אם המרץ נפל. הכוח היה כבר באזורי צומת נהה-אטיב, אך בשעה 070200 קיבל הוראה לאזורי ולהיעדר לבליימה בצדמת מסעדה.

הגזרה הדורמית

23. כוח השריון היחיד בגזרה זו היה גדרה טנקים 53 של חטיבה 188. עם הפתיחה באש בע הגדרה, תפס את העמדות שתוכננו ונכנסם לקרב עם שריון צומת פלוגתיות, מחלקות ולבסוף אף בטנקים יחידים, הצליח לבולום ולהשתנות את פריצת האויב עד לשערת הערב. גדרה טנקים 82 של חטיבה 7, שהיה מרוכז באזורי סינדיינה, הרעב ע"י חפ"ק פיקוד הצפון ח"פ חטיבה 188 ב-1447.

24. שיקר לחץ האויב החמקד באזורי "ציר הנפט", בו תקפה דיביזיה ח"ר 5 הסודית, ובאזור ציר ברלינה, בו תקף חלק מдинיביזיה ח"ר 9, כאשר הלחץ באזורי "ציר הנפט" היה כבר יתרה. טנקים סורדים תקפו את מרכז 116, ואחריהם עקרו אותו ובער עבר חל-סאקי, כאשר עצמה ההתקפה הולכת וగורבתה. מה"ט 188, שהיה ב-חפ"ק בונפ, חמרן את הכוחות שעמדו לרשותו (גד' 53 ו-גד' 82) בוגמה לבולום ולסתום את הפרצות. גדרה טנקים 82 מחטיבה 7 הגיע לאזורי רפיד ב-1640 לערך.

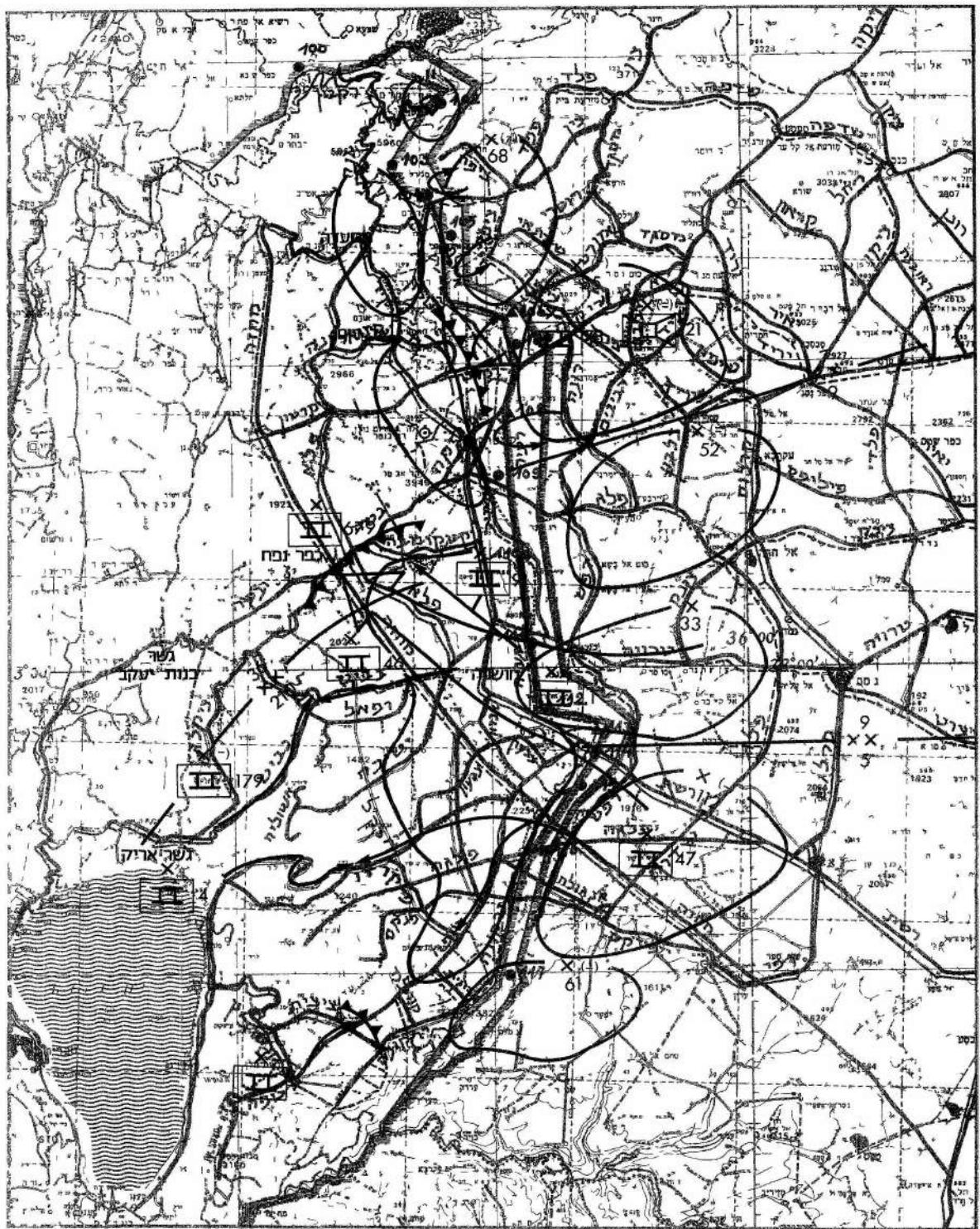
25. בסביבות 1800 הוראה אילוף הפיקוד ל-מח"ט 188 לצאת עם ה-חפ"ק החטיבתי לשטח. ה-מח"ט יצא מנוף וגע דרומה, על "ציר הנפט", בוגמה להגיאו לאזורי מרכז 115. בוגל כוחות סורדים, שכבר חדרו, ובගל הפעזה הארטילריה הקבדה, נאלץ ה-מח"ט להתחמק על "ציר הנפט", ממערב לתל-זרה (מדרום לתל-אטחרן).

26. בשעה 1800 לערך, פנה מה"ט 188 בבקשת לכוחות נוספים לתגבורת. הפיקוד הורה לחטיבה 7 לתחבר את חטיבה 188 בגדרה, אורלם מאוחר יותר ביטל הוראה זו, בוגל לחץ האויב על חטיבה 7. מה"פ, שיטים את תפקיד בחטיבה 188 מספר ימים קודם לכן, הביע לנוף ויוצא בכוח החטיבתי דרומה, על "ציר הנפט", עם שני טנקים פוגועים שהוקבו (כוח צביקה). תוך כדי תבואה נאלץ לחזור בגול קלקל, וצבייה, שנשאר עם טבק אחד, נלחם עם כוחות סורדים עדיפות בהרבה לאזורי הציר, כשהואר מנסה להגיאו לצמת חרשניה.

27. ייחידות המילואים, שגוריסר ביום כיפור בשעות הברוך, היר בשלבים שונים של התארגנות והצטיידות, כאשר מפקחת הפיקוד לחצה להעלות כוחות לדמת-הגולן, ואפילו במסגרות קטנות. בוח המילואים הראשון יצא לעבר רמת-הגולן ממחנה פילדון, בשעה 2000. היה זה כוח של 10 טנקים "שרט קל", בפיקוד מג"ד 266, מטיבת 179, שהיתה "החטיבה המהירה" של הפיקוד. הכוח, שבשלב זה מנה 7 טנקים (3 גשادر בדרך), בכונס ב"ציר הנפט", נע דרומה וחבר עם "כוח צביקה", ב-2245, בפרק כ-4 ק"מ דרומית לנפח, נתקל הכוח בטנקי אורייב. במשך כ-3 שעות ניהל הכוח קרב לيلي עם אורייב עדיף בכמות ומצויד באמצעי א"א. בקרב זה נפצעו 7 טנקים של הכוח, ה-מג"ד בפצע, ושרידי הכוח נסגרו, בנוסחותם להיעדר מחדש לבליימת הסורדים.
28. בשלב זה הייתה חדרה טורית באזרע מוצב 116 ושם צפונה, לאורך "ציר הנפט", ודרומה לכירוץ אל-על, וחדרה נוספת באזרע נספה. המוצבים היר בתוכנים לתקיפות חי"ר ושריון, אך לא נכבשו. כוחות חטיבת 188, שהיו פרושים לאורך הקו כולד, ספגו פגיעות קשות ונאלצו לסגת ברכח הלוח הסורי. ל-מח"ט 188 לא הייתה עתודה, שיכול היה להפעילו היות שהכוחות, שאמרורים היר לתגבר את החטיבה, נתקלו באורייב מדרום לנפח, ולא הצליחו לחבר עם ה-מג"ט, ולכן הוא נאלץ לתרמן גם מסגרות קטנות, כדי להשיג השהיה ולסתור פרצות. הארטילריה של כוחותינו הופעלה בסיווע למוצבים ולחילוקות הטנקים.

ס 6 6 2

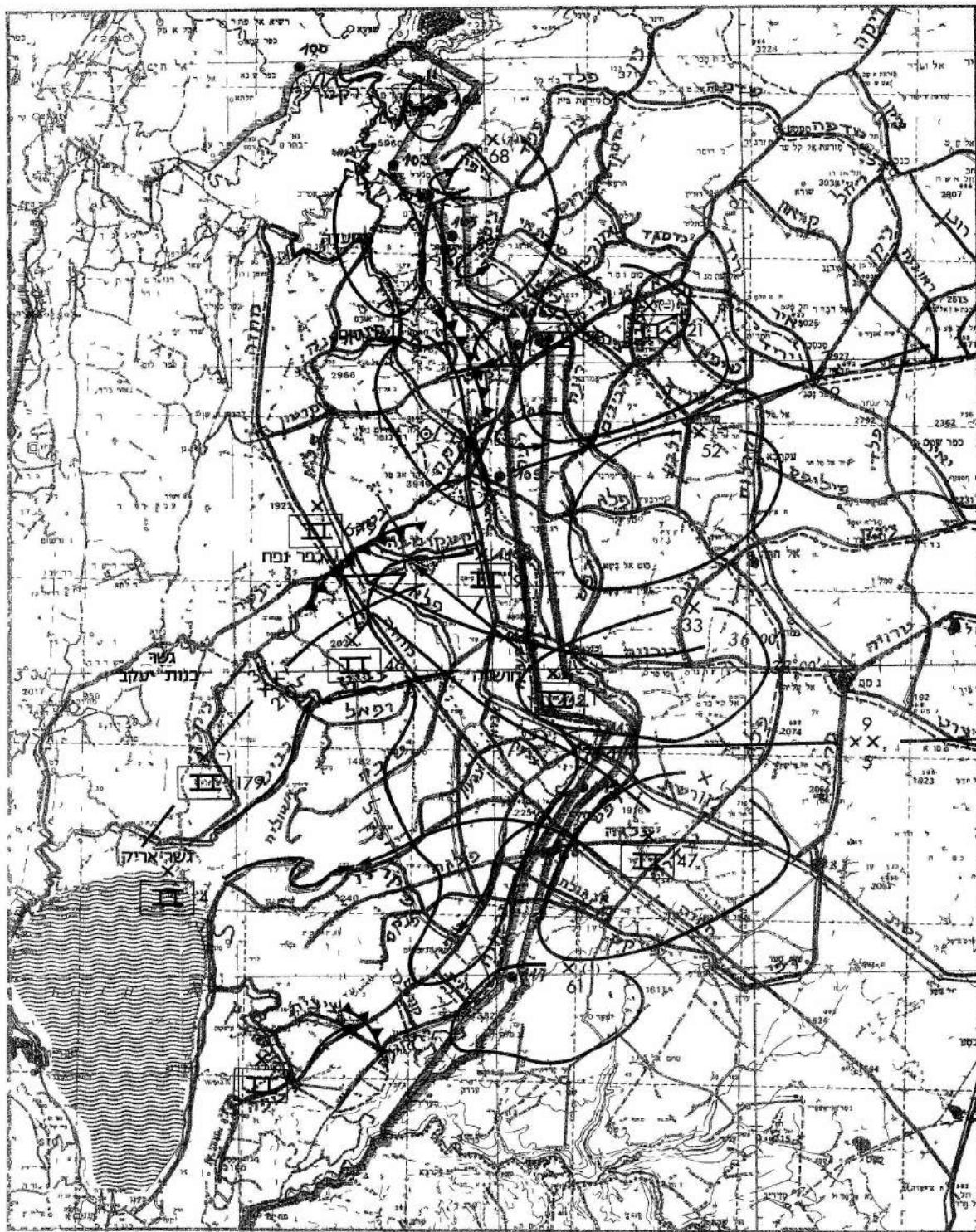
- א 25 -

משרם מס' 4 קרבנות הבלתי מה ב-7 באוקטובר 73

ס 6 6 2

- א 25 -

מrysם מס' 4 קרבנות הבלתי מה ב-7 באוקטובר 73

הבלימה ב-7 באוקטובר 1973הישגי הסורדים

29. במשך יום זה נמשכה חטיפת המתקפה הסורית, וכוחות שריון סוריים המשיכו לזרום לשטח רמת-הגולן, כחלקם.

א. חטיפה משוריינית 78 וחטיפה ממוכנת 121 של דיביזיה ח'יר 7 הסורית המשיכו, בשעות הבוקר, לתקוף לעבר פתחת קרביניטה. הטרופ אליהם הגיע מכוח "ירפאט אסד", שהגיע מאזור دمشق. באותו זמן תקפו כוחות ה-ח'יר של הדיביזיה את מוצבי ה-בט"ש.

התקפות הסוריות נהדרו ע"י כוחותינו, תוך גרימת אבדות רבות לסורים.

ב. חטיפה משוריינית 51 מדיביזיה ח'יר 9 הסורית הצלילה להתקדם לעבר הר-ירוסיירן ובפר-נפת.

ג. דיביזיה משוריינית 1 הסורית הרכינה לזרת הקרב על חרוניה - כפר נפח, משערת הצהרים¹⁾, במגמה ליבב את ההישב הסורי ולהרחריבו מערבה. חטיפה משוריינית 91 נעה בצד רפ"ד לעבר חרוניה - תל-ירוסיירן - סיבדיאננה והגיעה לנפח. בראה שוגם חטיפה משוריינית 76 (או חלק ממנה), נעה באותו ציד והגיעה למרחב חרוניה - נפח.

ד. בגדה הדורמית החבssa כוחות ח'יר של דיביזיה ח'יר 9 על רכס שעף - א-סיבדיין - תל-עכשה. לחסימת השירון של הדיביזיה, חטיפה 43, בגרמר אבדות כבדות בלילה הקודם, ע"י כוח "טייגר" מהטיבת 7 ובראה כי חבלה להיות כrho עצמאי.

ה. חטיפה משוריינית 46, מדיביזיה ח'יר 5, התקדמה מחרוניה מערבה, לעבר קצביה, וחטיפה ממוכנת 132 התקדמה עד אזור אל-על.

ו. חטיפה משוריינית 47 (עצמאית) נעה מאזור דע'י, דרך ציר הנפט", במגמה להגיע לאזור אל-על. בגלל טעות בניירות, בראה, החפילה החטיפה לשניים: חלקה נעה דרומה, והגיע לאזור אל-על, והחלק השני מערבה, והגיע לאזור מזרעת קרבינטור, שם נבלם ע"י כוחותינו.

ז. חטיפה ממוכנת 58, מדיביזיה 1, נעה בצד רפ"ד, ובהלה לתפרוס מערך קרקע באזורי חרוניה.

ברוחותינו (כללי)

30. בסביבות 070100 דילג ה-חפ"ק הפיקודי לבנון. אלף הפיקוד הCPF' אח בזרם רמת-הגולן למפקד אוגדה 36. המצב באותו זמן היה כזה:

א. הייר קרבנות עם כוחות אורייב לכל אורך הקר: החומר נפל בידי הסורים, בורחה אש ארטילרית כבדה, והייר דיווחים ממוסבי ה-בט"ש על תדיירות של טנקים רבים באנפיהם.

1) לדעת אלף פיקוד הצפון. הרכינה דיביזיה 1 בשעות הבוקר.

ב. באפּרָן רמת הגרען האלטת חטיבה טנקים 7 לכלום נסיבות חדרה באזורי קרבינוֹת רצףנה.

ג. בגזרה הדורמית עסקה חטיבת טנקים 188, עם שני הגדודים שלו, בבלימה כנגד חדרות ובאות, מזרום למוצב 110 ועד מוצב 116. משך הלילה נודע, מהזנה לרשורת האויב, שהטורדים נמצאים בחשניה עם כוח גדול למדי.

ד. מפקדת הפיקוד ומפקדת האויב להציג על חטיבת המילואים למתארון מהר יותר ולעלות לרמת-הגולן, אפיקלו עם מסגרות קטנות. כתגובה מהחדרה הסורית בגזרה הדורמית, והבלימה של חטיבת 7 בגזרה האפרוכית, כל מחלקת טנקים שתרמה, והיתה מוכנה לתנועה, הרונתה לבגירה הדורמית.

הגזרה הצפונית

31. עד שעת הבוקר של יום א, לhma חטיבת 7 (כולל גדר טנקים 74 מחתיבת 188) לבדה בגזרה זו, כשהיא הופכת את התקפות האויב (עד אור ראשון השמידה החטיבת כ-60 טנקים). במשך היום הדפה החטיבת שתי התקפות סוריות נוספות.

32. בשעה 0700 לערך, עלה הכרה הראשון של חטיבת טנקים 679 בצד ישר בברות-יעקב. היו אלה כ-6 טנקים מבודד, בפיקודו של ה-מג"ד; אחראיהם נס-מח"ט, ובהפרש זמן קצר נס עוד כוח של כ-6-7 טנקים, בפיקודו של מג"ד 289. מפקד אויבדה 36, שדייג בשעה זו מנוף לעילקה, פוש כוח זה בדרכו, והפנה אותו לגזרת הגבול שמדרומים לקרבינוֹת, באגפה הדורמי של חטיבת 7. הכרה תפס עמדות על "הקר הסגול", יציר מגע עם האויב ופגע בטנקים שלו, והגירה החלה להשתתק.

33. בשעה 1400, לערך, קיבל מ-מ"ט 679 הוראה מפקד אויבדה 36 לנבע מיד חזקה לנוף ולהגן על אזור הצומת, היota שהתחבר, כי כוחות סורתיים מדיביזיה משוריינית 1 חדרו לכיוון נוף, דרך ציר חרשניה - סיבדיאנא (ציר פלא) ועל ציר הר-ירוסיפר - הר-שיירן (ציר קטרומבה). חטיבת 679 נעה מיד לאחר מכן, בשני צירדים - בכביש הראשי קרבייטה - נוף ובציר קטרומבה, ונכנסה לקרב עם טנק אויב מסוג 62-7, באזורי עין זירן ובאזור הכפר דלהמיה, כשהיא לוחצת עבר נוף.

34. חטיבת חי"ר 1 החדרגה משך ליל-7 אורטובר, ושלחה כוח לעבר החדרמן. ההתקפה על החדרמן בוטלה לאחר לילה, והחטיבה נערכה לאבטחה ולהגנה של צמתים ונקודות מפתח.

א. כוח, בפיקוד ה-מח"ט, התארגן בצורת מטעה, לבילת פריצה סורית העוללה לבוא בצד חדוד - מסעדה - בנייס.

ב. כוח, בפיקוד ה-סמח"ט, פעל דרומה יותר, ופייזר ברוחות משנה לאבטחת תל-אביב, תל-כנטן, צומת נוף וצומת רסט.

ג. מחלקות מהחטיבה הרცבו לאבטחת גשרי היידן.

ד. כוח נוסף, כ-2 פל"מ-גדוד ח"ר 51, בפיקוד ה-סמג"ד, נשלח לעלה גמלא.

תגזרה הדורמית

35. בגזרה זו המשיכה חט' 188 להילחם בגלוי טנקי האויב, כשהיא נשחת והולכת כוחות סוריים פרצו את הקו הדليل של החטיבה, ושבפו פ nimma. מהכו, שהיה באזורי זה (גד' 53 ו-גד' 82), נותרו מוגרות קטנות וטנקים ייחידיים.

36. בשלו זה לא היו כוחות נוספים לסייע החטיבה. בשעה 0200 לערך הגיע לנפה כוח נוסף של גד' 266 (מ-חט' טנקים 179), בפיקוד ה-סמג"ד. הכוח, שמנת 14 טנקים, פוזל לשני כוחות של 7 טנקים. כוח אחד, בפיקוד מ"פ, נכנס "ציר הנפט" ואליו הטרף סמ"ט 188, הכוח השני, בפיקוד ה-סמג"ד, פנה לציר סינדיאננה - חושניה. שני הכוחות נתקלו בכוחות שריון אויב עדיפים - כוח ה-סמג"ד נפגע כולם, והכוח השני חבר עם שריון כוח ה-מג"ד, שנכנס קורם ובלם את האויב מדרום לנפה (ראה סוף פסקה 13 לעיל).

37. מ"ט 188 החליט, לפנזה בוקר, שאין הוא יכול להישאר יותר בשטח כי היה בסכנת כיתור, לכן ביקש אישור לחזור דרך מעלה גמלא ולהיכנס שנית לגזרה דרך צומת נפה. הדבר אושר ע"י מפקד אוגדה 36 ומפקד אוגדה 210, שהגיע באותו זמן לאוזור אלמגור. עם שחר נסוג חפ"ק ה-מח"ט דרך עמק הבטיחה, והגיע לנפה

38. בשעה 0535 נכנסו מטוסינו לתקיפה. לפי דרישת מפקד האוגדה, הם מקפו מטרות באזורי חושניה, תל-וואהר ומצפון לקו ניטרה. תנאי מזג האוויר, טילי ק"א ואש נ"מ סורית, פגמו ביעילות התקיפה, והתקדמות האויב לא נבלמה.

39. ב-0909 נכנס מ"ט 188 פעם נוספת ל"ציר הנפט", הוא ריכד סביבבו טנקים מהטיבחו, מחייבה ומחטיבה 179 ומחטיבה 679, שהיו באזורי, יחד עימם ניסח להדוף את הסורים דרומה, לאורך "ציר הנפט" ולאורך ציר סינדיאננה - חושניה, במגמה להציג לחושניה. ה-מ"ט שנע על "ציר הנפט", הצליח להדוף את האויב דרומה, אורם בשעה 1200, לערך, דיווח סמג"ד 82, שלחם על ציר סינדיאננה, על כוח סורי של כ-50-60 טנקים, העולה עליו, וכי אין הוא מסוגל להחזיק מעמד.

40. חפ"ק אוגדה 36, שיצא את נפה בשעה 0700, לערך, חזר אליה בשעה 1030 לערך. תוך זמן מה החביר שכוחות אויב פורדים לעבר נפה, מכיוון ציר סינדיאננה וציר "קטקובבה", בטביעות 1330-1400 תקפו את מנהה נפה. מפקד האוגדה הורה ל-חט' טנקים 679 לחזור לאזורי נפה (ראה סעיף 33 לעיל), כדי לבולום את הסורים, ו-חפ"ק האוגדה עזב את נפה בעקבות השינוי.

41. במקביל לתקועה חט' טנקים 679, פנה גם מ"ט 188 לאוריך "ציר הנפה", לביוזן נפח, כשהוא משאיד כוח קטן עם ה-סמה"ט, לחסימה(Cl) שלפני דרום. כוח ה-סמה"ט הצליח להשמיד את טנקו האויבי, שהיו על גדרות פhana נפח, ולמנוע מהם מלהשתלט על האזומה. כוח נספ"מ-חט' 679, בפיקודו של סטג"ד 57, שחי עבאותו זמן לנפח על הכביש הראשי (גשר בנוח יעקב - קוגניטה), עשה איגוף מדרום ושיתר את השטח שבקרבת המנהה טנקו אויב.

42. התקומת האויב עבר צומת נפח נבלמה, אולי בקרוב זה נפלו ה-סמה"ט, אל"ם יצחק בן-שושם, ה-סמה"ט ט"אל דוד ישראלי וקצין ה-אגד'ם של חט' 188, רס"ג בני קצין. כתגובהו מניפלה, לא ניתן היה להפעיל את חט' טנקים 188 במטרה חייטית, עד סוף המלחמה, אך כוחות מתחביבה, שנשארו גשוח, חוסיפו להילחם במסגרת יחידות אחרות, ואולם התארגנו מחדש בסוגרת "כוח בן-חנן". גדור טנקים 74, שהוכפף ב-6 אוקטובר לחטיבת טנקים 7, המשיך להלחם כגדוד משך כל המלחמה עם חסיבה 7.

43. בגזרה הדרומית התרכזו שרידי כוחותינו באזורי תל-זוהר, בפיקוד מג"ד 53. במקומות זה התרכזו טנקים, שנחלכו מקרבות היום הקודם והלילה, וכן הגיעו למקום זה הלוחמים, שפונו מהמוסבים. הכוח, שמנה כ-12 טנקים, נערך על תל זוהר ולמרגלותיו, והעביר דיווחים על זרימת כוחות אויב ב"ציר הנפה", בציר רפיד ובכירות כordon. האוחם הבן על התל במשך היום, ועם השכלה החליט ה-מג"ד לסגור לקו כוחותינו. אנשי ה-ח"ר עלו על הטנקים והרכזו הסתגן דרך כוחות סוריים, עד למעלת גמלא. באותו זמן היה במקום ג"ד 39 (שהיה ת"פ חייט חט"ג 4), אך למרות שחביבה עם כוחותינו חואה, חל שיבוש בחביבה, טנקים מ-גד" 39 פחתו באש על הכוח, טנק אחד נפגע ונ נהרג בו ה-קמ"ב"ץ הבודדי.

הצטרכות חייטות המילואים ללחימה

44. חייטות המילואים החלו להתגים ב-061000 אוקטובר 1973. זמן מה לאחר הפתיחה באש, כאשר החלו להחברר מידי החדרה הסורית ומצב כוחותינו, החלו מפקוד הפיקוד ומפקד אוגדה 36 ללחוץ, כאמור, על חייטות המילואים להתארגן במחירות ולעלוות לרמת הגולן. הפעולות, הקשורות בחתרכנות זו, רוכזו על ידי רמ"ט הפיקוד וסגן מפקד אוגדה 36. חייטות המילואים נדרש לעלות במחירות, איפלו אם הדבר יהיה כרוך ביציאה עם חצי "בן" החמושה, בחדר פרטני ציוד, באירועים תואם כוננות, ובפירוק מסגרות ארגניות, כפי שהחבטה אלוף הפיקוד: "... חיינו בהרגשה שמכהנים להרי צ'וותה מהר ככל האפשר כדי לבולום". הביעת העיקרית בשלב זה הייתה - חייטות מהי הציריט, היורדים אל הגדת, שעיליהם הגן רק כוח קטן של חט' 1, למעלת גמלא.

45. האחריות על דרום רשות הגולן נחינה לאוגדה 210 בשעה 1200. גבול הגזרה נקבע ב-2 ק"מ מזרום לציר גשר בנות יעקב - קונייטרה, ובמקביל לו. חפ"ק האוגדה, נע קורם לבן לגשר ארייק. לאחר המלחמה ציין מפקח האוגדה כי האס"ד כ, שהועמד ח"פ האוגדה, היה מרשימים - חטיבה 188, חטיבה 179, חטיבה 4 ו-חטיבה 9.

אולם כאשר יצירה האוגדה קשור עם חטיבות אלה, התברר שמדובר בכוחות טנקיים, יוחר, הנמצאים בקרבת כוחות אויב עדיפים.

46. חטיבה טנקים 179 חיתה מפוצלת במספר ציריפים:

- גדר טנקים 266 עליה, כזכור, לנפה ונשחק שם בקרבות על "ציר הנפט" וציר סינדיינה.
- גדר טנקים 278, פחות פלוגה, נע לגשר ארייק ומשם הוחש לאל-על, לבלייה כוחות סוריים, שהגיעו לאזרור (ראה להלן, סעיפים 48-49).
- גדר טנקים 96 עליה בצד ירושה, בשעה 0530 נכנס לקרבת עם כ-20 טנקים סוריים מסוג 54 - T ו-55-T מ-חטיבה 46 באזרור הכפר קצביה, והצליח להשמידם. בצד זה עליה גם מ"ט 179, שנפגע בעבור זמן מה וטונה.
- גד' טנקים 96 המשיך לבлом באזרור קצביה, כשהוא מנשה לתקדם לעבר צומת חושניה - "ציר הנפט". מולו עמדה מ-חטיבה סורית (חט' 46) ושארית היום עברה בלחימה עם כוחות סוריים אלה, כאשר הגדר מצילח לתקדם עד כ-3-4 ק"מ מערבה לצומת חושניה במשך היום תוגבר הגדר בפלוגה מ-גד' טנקים 278 ובפלוגה מ-גד"ר 134. מאוחר יותר הגיע שאר גס"ר 134 בצד, ועבר ח"פ חטיבה 179, כאשר על כוח דו-גדודי זה מפקד סמ"ט 179.

47. חטיבה ממוכנת 4 נעה עם גדר "שרמנים" 95, ממנה כורדני, לעבר אלמגור וגשר ארייק מכיוון שלא היה שום כוח בצד גמלא, הפנה מפקד אוגדה 210 את ה"שרמנים" לציר זה.acha"צ הגיעו למקום כוח טנקים מ-גד' 39 (מ-חטיבה 188) ואף הוא הופנה לציר זה והועבר ח"פ מ"ט 4. בעיליה עקרו ה"שרטטים" את ה"שרמנים" ובמוצאת הצד, בפרק כ-7 ק"מ מהכנרת, נתקלו בטנקים אויב (מ-חטיבה משוריינית 47). הכוח הסורי הרshed וחתיבה התקדמה מספר קילומטרים מזרחה, לאורך הצד. עם ערב חזרה החטיבה לחניוןليلת באזרור מוצא הצד, ושם גם חקרה עם הכוח של מג"ד 53 (ראה סעיף 43 לעיל)

48. גדר 278, מ-חטיבה טנקים 179, הגיע עם שי פלוגות צפונה לאל-על, בשעה 1000 לערך, ונערך לבלייה לעבר צפון, בנחלו קרב אש עם טנקים סוריים מ-חס' ממוכנת 132 ו-חט' משוריינית 47, בטוחים רוחקים.

49. חטיבה ממוכנת 9 אמורה הייתה להגיע לאלמגור, אולם תוך כדי תנועה שונאה משירמתה ע"י רם"ס פיקוד הצפון, שהורה ל-מח"ט להגיע לאל-על. גדר 377 (גד' ה"שרמנים" של החטיבה) הגיע עם ה-מח"ט לאזרור זה בסביבות 1400, וחבר עם גדר טנקים 278, שעבר ח"פ חטיבה 9. החטיבה נפרסה לרוחב מיצר אל-על (בין הרקאד לבין נחל אל-על), ניהלה מגע אש עם האויב והחלה לתקדם צפונה, תוך חיפוי הדרי בין הגדרדים, עד כ-3 ק"מ מצפון לאל-על, שם נערכה לחניוןليلת

50. במשך יום א, 7 באוקטובר, נמשכו התקיפות מטוסינו על הכוחות הסוריים שחדרו לרמת-הגולן, בעיקר בדרום הרמה, מקום בו היו לפיקוד כוחות מעתים. קרוב לוודאי שתקיפות אלה הקשו על הסורים את חנעותם לעבר בקעת גנרות.

51. ב-070630 הורה ח-מפע"ל כי אוגדה 146 חנוע וחוכף לפיקוד הצפון. לקרהת הצהרים פטר ח-רמפע"ל לאלוף פיקוד הצפון כי אוגדה 146, בתרככ חטיבת טנקים 205 וחטיבת מילואים 670 ללא טנקים, עולה לפיקוד הצפון. ב-2020 קיימ אלוף הפיקוד קבוצת פקדות ב-חפ"ק הפיקודי, להתקפת הנגד, שגועדה למחרת בבורק.

52. סיוםו של היום השני ללחימה, היה המצב כדלקמן :

- א. רמת הגולן חולקה לשתי גזרות אוגדתיות. אוגדה 36 בצפון ואוגדה 210 בדרום.
- ב. חט' 7 בולט בגזרה האפונית ומונעת חדירה סורית.
- ג. התקדמות האויב לעבר נפח נבלמהUPI שעה.
- ד. חטיבות המילואים עלו לרמת הגולן, חפסו את מוצאי האזרחים, והחלו ללחוץ את הסורים לעבר "הקו הטגול".
- ה. אוגדה 146 נעה לעבר רמת הגולן, לתקיפת הכוחות הסוריים שחדרו לדרום הרמה ולהחיסול הטריזי הסורי.

פסקה 15

לחימת מוצבי ה-בט"ש

53. מוצבי ה-בט"ש היו ממוקמים לאורך קו הפסקם האש ברמת-הגולן על ציר פריצה אפשריים ונקיות שליטה. ביום הביפורים היו מאושרים, כולל מוצב החרמון, 13 מוצבים; מלכתחילה נכוו מוצבים אלה לצורך משימות בט"ש ובמלחמה כוללת הם נועדו להשתלב במערך ההגנה כמוצבי תספית.

54. במטגרת הכננות, שלפני יום ההפורם, הוצבו במוצבים ק"י"קים ורופאים, ובשבת חוגברו המוצבים (פרט למוצב החרמון) בלוחמים נוספים, כך שבכל מוצב נמצאו 16 לוחמים (במוצבים 107 ו-111 20 לוחמים).

55. שיבותם העיקרית של המוצבים נבעה מהידיעות שהעיבירו, ואשר אפשרו לדרגי הפיקוד לקבל חמונה מעודכנת על המתרחש, מכמה בחינות:

- א. לפני פרוץ המלחמה דיווחו המוצבים על תנעות אויב, מיקום טנקים וסוללות ארטילריה.
- ב. בעת המלחמה קיימו המוצבים תספית מתמדת והיו מסוכנים מודיעין השדה העיירות, בדוחות על תנעות האויב ועל סוג הכלים – דבר שסייע לאכן את המאמצים של האויב⁽¹⁾.

56. משעת הפתיחה באש, עמדו כל המוצבים בהפגזות ארטילריה כבדות, בהתקפות שריון ובהתקפות חיל"ר. לוחמי המוצבים הדפו את התקפות ה-ח"ר והשריון של האויב, לעתים על גדרות המוצב ממש (מוצבים 116, 110 ו-107). חלקות טנקים שלנו, שהיו בקרבת המוצבים, הוזעקו בהתאם לנוהל החבירה למוצבים, וסייעו בהדיפת התקפות האויב. ה"רמפה", שהוכנו בעבור הטנקים, אפשרו להם להפוך עדות אש טובות, ולפבוק בשריון האויב, וכן לפגוע בתאורה המוצבים לכוחות הסוריים שנעו בקרבתם נפגעים ונזקדים רכיס באמצעות כלי הנשק של המוצב (מק"כים, מרגמות 81 מ"מ, מרג"טים ו-נק"ל).

57. לאחר פריצת האויב בגזרה הדרומית, היו המוצבים כיסי החגdot במרחב, שהויב שלט בו, וכך החורר חש לגורלם. ב-070416 התייר ה-רטט"ל לפיקוד הצפון לפנו של מוצב, שיש סכנה כי יכותר. חטמ"ר 820 פקד לפנות את המוצבים 111, 114, 115 ו-116. הפינוי בוצע ע"י טנקים של חייבה 188, שהלכו את הלוחמים ופינו אותם לתל-זוהר. פינוי זה הושלם עד 071030.

(1) בפרק אחד לפחות הייתה לדיווחי מוצב השפעה מכרעת. הדבר אמר לגביו מוצב 107, שביום ג', 9 אוק' בעת ש-חט' 7 עדשה בלחץ כבד ועל סף אפשרות של הקעה סורית, גילתה את נסיגת הדרגים הסוריים ודיווח מיד על כך. דיווח זה, שהבהיר שהויב נשבר, נחן ל-חט' 7 את הכוח הדרוש להמשיך ולבלום.

הטנקים לא הצליחו להציג אל מוצב 116, ומוצב זה נשאר מנותק, עד שדר הובילו כוחות אוג' 146, ב-8 באוקטובר 1973.

58. בגדירה הצפונית, בה היו המוצבים באחריות גדרה ח'יר 13, לא פונתה שום מוצב, עקב כשלונם של הגדירות הטזדיים לחדרו לעומק שטחנו ומאחר שמפקחת הגדר שמרה על קשר רצוף עם המוצבים שבגדירתה, ומדי יום דחפה להם אספקה ותחמושת ופנתה מהם את הנפגעים.

פסקה 16נפילת מוצב החרמוןרקע

59. מוצב החרמון היה שווה במבנהו מוצבי ה-בט"ש ברמת הגולן וمبודד מוצבי בט"ש אחרים, ורק דרך נישא אחת הוליכה אליו; ייעודו העיקרי היה לשרת צרכים מקצועיים של יחידות אמ"נ וחיל-האוויר.

60. המוצב היה בנוי ממפלס תחת-קרקעי ושני מפלסים על-קרקעיים, עליהם שכפ"צ בנוי מבטון. בין המפלסים קשורה מערכת מחלות ומדרגות, וכך פתחי הירום ליזיאת אל מחוץ למוצב. כן היו במושג 3 עמדות שמירה, עמדת צפיפות ועמדת ק"ק. בפרוץ המלחמה עדיין נשכו עבוזות הבינוי במוצב, מערכת הביצורים להגנה המוצב לא הושלה וטרם הוקמו עמדות לחימה או עולות.

61. ביום הכיפורים היו במוצב 60 חייל (כולל 3 אנשי צפיפות ב"רכבל العليון" ו-3 אנשי הק"ק, שיירדו ל"עיקול הטנק"), רוכב אński מקצוע ושירותים וرك 14 מהם (ובחוכם מפקד המוצב) היו לוחמים. לרוב הבלתי-לוחמים היה נשק אישי והם היו אמורים לסייע באבטחה, בדחיפת חומשת וכיו"ב.

عقب הגברת הכוחות תוגבר המוצב, ביום ו' 5 באוקטובר 1973, ב-ק"א וב-ק"ק. בשעה נתנה הוראה, ע"י חטמ"ר 820, להגבר את המוצבים ב-4 לוחמים, אך עקב אי הבנה בין מג"ד 13 ל-סמה"ט 820, לא תוגבר מוצב החרמון.

62. ביום הכיפורים בזעעה שגרה האבטחה הרגילה, סכלה פтиיחת הציר, עד ל"רכבל התחתו", (פוחחי הציר חדרו למוצב לפנה"צ), הצבת צפיפות בת 3 לוחמים ב"רכבל العليון", ותצפיפות במוצב עצמו.

התתקפה על מוצב החרמון

63. ביום הכיפורים, בשעה 1400 לערך, החלה הפגזה ארטילרית כבדה על מוצב החרמון. מרבית אנשי המוצב המרכזו באזטם המרכזי, פרט לשני חיילים, שנשארו בתצפית, 3 חיילי התצפית ב"רכבל العليון" ו-ק"ק עם 2 חיילים, שיירדו לתפוס עמדה ב"עיקול הטנק". המש דקוט לאחר החלפת ההפגזה, חקרו מטוסי קרב סוריים את המוצב.

64. בעת התקיפה האוירית הסורית, הגיעו 4 מסוקים סוריים לעבר המוצב. אחד מהם נחת סמוך למנחת המטוקים של המוצב, ומתוכו הגיעו כ-20 חיילים סורים. 3 המסוקים הנוגדים ריחפו באזט נ"ג 2072, בגובה נמוך, ומחוץ כל מסוק קפצו כ-20 חיילים. אחד המסוקים נפגע וחתך על צלע ההר, ומגנסטי נשרו בחיים רק 5.

65. בסביבות שעה 1515, פסקה ההפגזה הסורית, והמנגנים שמעו ירי נק"ל מבחוץ. מפקד המוצב, עם מספר חיילים, יצאו מפתח החירום המערבי, והשיבו אש לרתק הסורי, שתפס עמדות ליד השער. בחלופי אש אלה נפצע קשה מפעיל ה-מ"ג והחוליה חזקה לאולם המרכזי. מפקד המוצב כינס את כל האנשיים לאולם המרכזי, דיווח ל-מ"ט 820 על מצבו, וביקש "אש על מוצבינו". הבקשה אושרה וה-מ"ט הורה למפקד המוצב לפרוץ החוזה ולהגן על המוצב בוגמר ההתקפה הארטילריה. ההתקפה החלה בשעה 1546 והופסקה בעבר דקה. מפקד המוצב דיווח ל-מ"ט שאינו יכול לפרוץ החוזה וקיבל הוראה להסתגר במוצב ולהגן על הפתחים מפנים.

66. נראה כי בהתקפה הסורית השחתפו לשושה כוחות עירקיים.-

- א. הכוח שהגיע ב鄯וקים (כח ג'רג'ו) הגיע חסימה באזורי ה"רכבל העליון", על הכביש העולה למוצב. כוח זה לא השתחף בחיקת המוצב עצמו.
- ב. הכוח, שירד מה鄯וק באזורי המגנה, שימוש ברכק, חפס עמדות באזורי השער ופתח באש על המוצב.
- ג. כוח סורי, של כ-2 מ"ג⁽¹⁾ (מ-גד' 82 (贊寧), נע רגלייה מהחרמון הסורי והסתער על המוצב (יחד הגדור הגיע לאחר מכן).

67. בשעה 1600 לערך, שמעו החיללים שהיו מרכזים באולם, קריאות בערבית ופיגיעות כדורים בדלתות. לאחר מכן נשמעו התפוצצות רימון וירוי נק"ל מהכניתה הראשית. מאוחר יותר נזרקו לאולם המרכזי רימון רסס ורימון עשן. נראה כי הסורים הפעילו, בנוסף לביצוע, מכשיר עשן, והזרימו את העשן לחור המוצב. לאנשי המוצב נדמה היה כי הם מוחקפים בגז, והדבר עורר בהלה רבה. הפריצה למוצב עצמה נעשתה, כאמור, דרך הכניסה הראשית ודרך פתח החירום המערבי.

68. בשלב זה הורה מפקד המוצב לכל החיללים לעبور לחדר מיזוג האויר, וממנו למחילה, אולם לא כל האנשיים עשו זאת ואחדים הסתרו במקום אחרים. טוסינו חקרו את המוצב.

69. כוח של 3 גמ"שים, שיצאו מהר דב לעבר החרמון, נתקל בכוח אויב ליד חפירית "חדרה"⁽²⁾ ואחד מאנשי הכוח נפצע. הכוח חזר להדר דב.

70. במחילה, היוצאה מהר מיזוג האויר, התרכזו 17 חיללים ושחו בה עד שעה 2100, לערך. ברור היה שהם כי הסורים נמצאים בתוך המוצב, ומהפקד החליט להיחלץ מהמוחב ולהגיע אל כוחותינו ב"רכבל התהוון".

71. גוף ל-17 חיללים הנ"ל, התרכזו 27 חיללים במחילה סמוכה, אך נראה שלא היה קשר בין שתי הקבוצות.

72. קבוצה שלישית, של 4 חיללים, הסתירה בבודקר, הקרויה "חמ"ל" (בגובה ההתקופה).

73. חיל אחד – אפסנאי המוצב – הסתיר בבודקר החירום.

(1) צוות קרב למשימה בגדר שבין מחלקה לפלווה.

(2) חפירית חטמ"ר מירון מזרחית להדר דב (ג.ג. 21953035).

74. ב חדר הרופא היו רופא המוצב, לוחם מגולני, ועוד פצוע והרגו חיילי גולני. שני הראשונים נפצעו מרימון, בנסוחם למנוע את כניסה הטורים לאולם המרכז.

75. 17 חיילים, בפיקוד מפקד המוצב, נעו במחילה אל מרפסת ח"א, שבמזרחה המוצב, דרך יאזור החוצה, חזו את שדה המוקשים, פנו צפונה ולאחר מכן נעו מערבה, על שפתו הדרומית של עמק בולען, וחזו את הכיביש באוכף, שמדרומים ל"ריכבל העליון". כאשר רוב הכה חזה את הכביש, בשעה 2230, לערך, נחחה עליו אש שלושה סיורנים - מוצוק בחזית, מה"ריכבל העליון" מימין, ומ-ג'ג 2072, משמאל. מספר אנשי השיבו אש, והכוח כולם התפזר. בין ה-17, שיצאו מהמושב, 4 נהרו במארב, 2 נפלו בשבי, 1 נחלץ מהמארב אך נהרג בדרך לקוי כוחותינו, ו-10 נחלצו והגיעו לקוי כוחותינו.

76. בעוד שקבוצת 17 חיילים נחלצה, כמתואר לעיל, נשארה הקבוצה בת 27 חיילים (למרות שבקבוצה נמצא קצין מקצועי מ-ח"ג) במחילה הסמוכה. סיבת היינתקות הקבוצות אינה ידועה מכיוון שני החילאים המקשרים בין הקבוצות נהרגו. מגובה ה-27 החארגן בשעות החשכה סייר של מספר חיילים, בניסיון לצאת דרך מבנה הבנרטוריים, אולם הסירור התגלה ע"י קבוצת חיילים טוריים ונסוג פנימה. בבוקר יום א' נעשה ניסיון נוסף להיחלץ, בפיקודו של סמל יצחק שלום מחטיבת 1. הטייזר יצא דרך מחילה, לעמלה שלל בג המוצב, באגפו הצפוני-מערבי; עם כניסה ראשוני החילאים לחוללה ב-שכפ"ג, נחחה עליהם אש מכיוון גג ה-שכפ"ג, השולט על התעללה. חיילינו השיבו אש. 4 מהם נהרגו, ביניהם סמל יצחק שלום, ויתרתם נכנעו.

77. 4 חיילים ב-ח"ל נחללו רק כעבור שבוע, ביום שני (12 באוקטובר) בשעות לפנות"ג, ע"י חיילים סווים מתחשי שלל, שגילו אותו באקראי.

78. חייל שהסתחר בבענקר החירום נחללה בס-כז כעבור שבוע, ביום שישי (12 באוקטובר) בשעות הערב.

79. מבין 54 אנשי המוצב, שנמצאו בו בהיפח האש (לא כולל את 3 אנשי התצפית ב"ריכבל העליון" ו-3 האנשים שהיו עם ה-קח"ק ב"עיקול הטנק") -

א. 10 נחלצו והגיעו לקוי כוחותינו.

ב. 31 נפלו בשבי.

ג. 13 נהרגו במוצב ובמארב בדרך ההיחלבות.

פסקה 17הכנות מערכיים עורפיים והפעלת הונאה

80. כאשר התלו להסתמן מידי הפריצה הסורית, בליל 6-7 אוקטובר, החעורר הצורך להקים מערכיים, שימנוו מהסווים את האפשרות להגיע אל הירדן ולצלוח אותו. בלילה זה היו בקו כל הכוחות המגויסים, שפכו לרשوت הפיקוד, ותחביבות המילואים היו בשלבי גיוס. כחוצהה מכך לא היה שום כוח למרחב עד הירדן, מסוגל לבלום את הפריצה הסורית, למעט כוח מחטיבת 1 במעלה גמלא.

81. ביום א' בבוקר הורה אלוף הפיקוד ל-מח"ט 820 להכין את גשרי הירדן לפיצוץ, ופקודה זו בוצעה עד שעת לפנה"צ.

82. באותו זמן, לערך, הוטל על מפקד אוגדה 210 לרכז צמ"ה ולמכשל את הציריים, היורדים לירדן. האוגדה החלת לטפל בכך תוך קשיים בריכוז צמ"ה. לאחר מכן קבלה האוגדה את האחריות לגזרה הדרומית וכחוצהה מכך חדרה לטפל בנושא.

83. אוגדה 36 הקימה ביום א', בשעות הצהרים, מגנן נ"ט בפיקוד סגן מפקד האוגדה, באזור בית המכס העליון, למניעת פריצה סורית מהשתח שבין "ציד הנפט" למחנה "צנובר". המגן הורכב מ-חול"רים של גודוד סיור ו-גנ"ט של חטיבת חיר"ם 317. מאוחר יותר הצטרפו אליו טנקי "סדרן" של ה-גש"פ.

84. כוחות מחטיבת חיר"ד 1 הוצבו לאבטחת הגשרים.

85. חוכנה הפעלת הונאה, לביום תנועה כוחות מרחב הפיקוד, אך היא הופעלה רק למחמת, ב-8 באוקטובר.

מתקפת - הנגד (8-10 באוקטובר 73)

פָּסְקָה 18

חכנית מתקפת-הנגד הפיקודית

הרקע

1. ב-7 אוקטובר 73 הודיעו ה-~~טכני~~ לפיקוד הצפון, כי אוגדה 146, שהיתה עד אז חלקת ה-~~טכני~~ לפיקוד הצפון. כמו כן הוקצת לפיקוד מירב סיוע האויר ל-8 אוקטובר 73. אוגדה 146 תחל בתרגול מפיקוד המרכז, בהרכב זה – מפקדת אוגדה, חטיבת טנקים 205, חטיבת מילואים 670 ללא גדר הנקודות (דיהינו 2 גדרות חרמ"ש), גד"ר 288 ויחידות אוגדיות. עיקר כוחות האוגדה החרכזו באזרע צמח – עין גב, גאנץ ליל-8 אוקט' 73 כוונות ה-~~טכני~~ בהעברת אוגדה 146 לפיקוד הצפון היתה –
א. לבוטן קור הינה שמי בושת-הגולן כדי להגן על פתחי הציריים ובמיוחד ציר גשר בנות יעקב – כפר נפת.
ב. להחזיר לא-~~טכני~~ את שווי המשקל שיאפשר ריכוז כוחות לביצוע מתקפת נגד.
עם קבלת הודעה על הפעלה אוגדה 146 לפיקוד הצפון הסתמננו 2 אפשרויות פעולה עיקריות במפקדת הפיקוד –
א. יזוב קור הינה לאורך הירדן
ב. ביצוע מתקפת נגד בדרך רמת-הגולן לעבר פתח רפיד.
מפקד אוגדה 146 התיצב ב-7 אוקטובר באחרים בפניו לפיקוד אשר הציב לו את שתי האפשרויות. אמנים טרם נפלת הלחמה אך כבר עד נטו האלווי ומפקדת הפיקוד לבצע את האפשרות השנייה, בשעות אה"צ נחבלה הלחמה.

2. בליל 7-8 אוקטובר היה מבצע הכוחות כולמן –

- א. בגזרת פחתת קוגניטיבית החלימה אוגדה 36 (חטיבת טנקים 2 וחטיבת חי"ר 1) לבולם את מתקפת האויב (דיביזיות חי"ר 7 ועוד חט' משוריינית 78, וחטיבת טנקים 121 וגדוד טנקים מ"כון אס"ד").
ב. בגזרת כפר נפה ודרומה, עד אזור חונשניה, סיכלו כוחות מאוגדה 36 (חטיבת טנקים 679 ושרידי חטיבת 188) ואוגדה 210 (חטיבת טנקים 179) את נסיגנות הסוריות לכבות את אזור צומת חונשניה – ציר הנפט ולחדר מערבה, לעבר הירדן.
ג. בגזרת מעלה גמלא – אל-על מהלו כוחות אוגדה 210 (חטיבת חט' 4 וחטיבת חט' 9), בסיוו' חי"א, לבולם את מאמצי האויב לרדת לעבר הנגדה

3. בשלב זה לחמו הסוריות במאזן ליעצב את השגיהם בגזרת כפר נפה – חונשניה ובגזרת חל-זוהר – רמת-Megashimim, וכן להרחיב את מחוזם. הכוח העיקרי שהפעילו, הייתה דיביזיה משוריינת 1, שפעלה בגזרת חונשניה – כפר נפה. כן עשו הסוריות נסיגנות חזדרים לקנות לעצם מחוז בגזרת פחתת קוגניטיבית. בליל 7-8 אוקטובר 73 שלטו דיביזיה משוריינית 1 וכוחות שריון ו-חי"ר מ-די"ב, חי"ר 9 ו-5 בסדר, שהשתרעו מה"קו הסגול" במצוות עד לכפר סינדיאה, בצפון, ועד רמת-Megashimim בדרום, כולל חלקו הדרומי של ציר הנפט (מאזרע צומת חונשניה ועד ה"קו הסגול"). תוך طريق זה המשיכו כוחותינו להחזיק ב"אי החנדות" ונלחמו באויב. נסף לכך החזקה הסוריות באזרע מוצב החroman הירושלמי.

התקנות

4. ב-2020 07 אוקטובר 73 התקיימה במקדמת העיקרית של פיקוד הצפון בהר כנען קבוצת פקודות שהותה את תכנית מתקפת-הנגד הפיקודית, להדיפת הסורים מרמת-הגולן ב-8 באוקטובר 73.
5. בקבוצת הפיקודות נקבע, כי מתקפת-הנגד הפיקודית תיפתח ביום שני 8 אוקטובר 73 – בוקר. חכנית המתקפה החבוסה על 3 אמצעים
- א. המאץ העיקרי, מדרום – ע"י אוגדה 146, אשר תתקוף בכל צירי דרום רמת הגולן – ציר צמח – עין גב – אל-על – רפיד, ("קנטוביץ" – "טיפה"), ציר עמק הבטיחה – מעלה-גמלאל – חל זהר ("פיקודו" – "צבעון") וציר ה"מערכת" ("ירקונה") לאורך "הקו הסגול". אוגדה 146 קיבלה ת"פ, נוסף ליחידותה, את חטיבת ח"ג 4, וחטיבת ח"ג 9, שכבר נמצאו בליחימה באותו גזרה.
- ב. מאץ נוסף, ממערב – ע"י אוגדה 210, אשר תתקוף בציר יהודיה – חונניה ("ביביש") עם חטיבת טנקים 179 מוקצת (גד' טנקים 96 ו-גדס"ר 134).
- ג. מאץ נוסף, מצפון – ע"י אוגדה 36, אשר תתקוף מצפון ב"ציר הנפט" וציר סינדיאננה – חונניה ("פלא"), ע"י חטיבת טנקים 679. נוסף לכך תמשיך אוגדה 36 לבולום את הסורים בפתח קוגניטרה, ע"י חטיבת טנקים 7.
- ד. לאחר שתקפת אוגדה 146 חוכננה כמאץ העיקרי, קבע אילוף הפיקוד, כי שעת ה"ש" לתקפה הפיקודית תקבע בהתאם לשעת ה"ש" של אוגדה זאת.
6. השיקולים העיקריים, שהכתיבו את חכנית הפיקוד, היו אלה
- א. אוגדה 146 הגיעה מדרום. הוכנסה לקרבת מהירות הגדולה ביותר אפשר רק בציריהם של דרום רמת-הגולן.
- ב. המאץ העיקרי של האויב היה בגזרת "ציר הנפט", עבר צומת כפר נפח. קטיעתו באגפו הדרומי, בגזרת רפיד, מביא לשבירת מאץ זה.
7. בתכנית מתקפת הנגד שולבו גם מספר מבצעי הונאה.

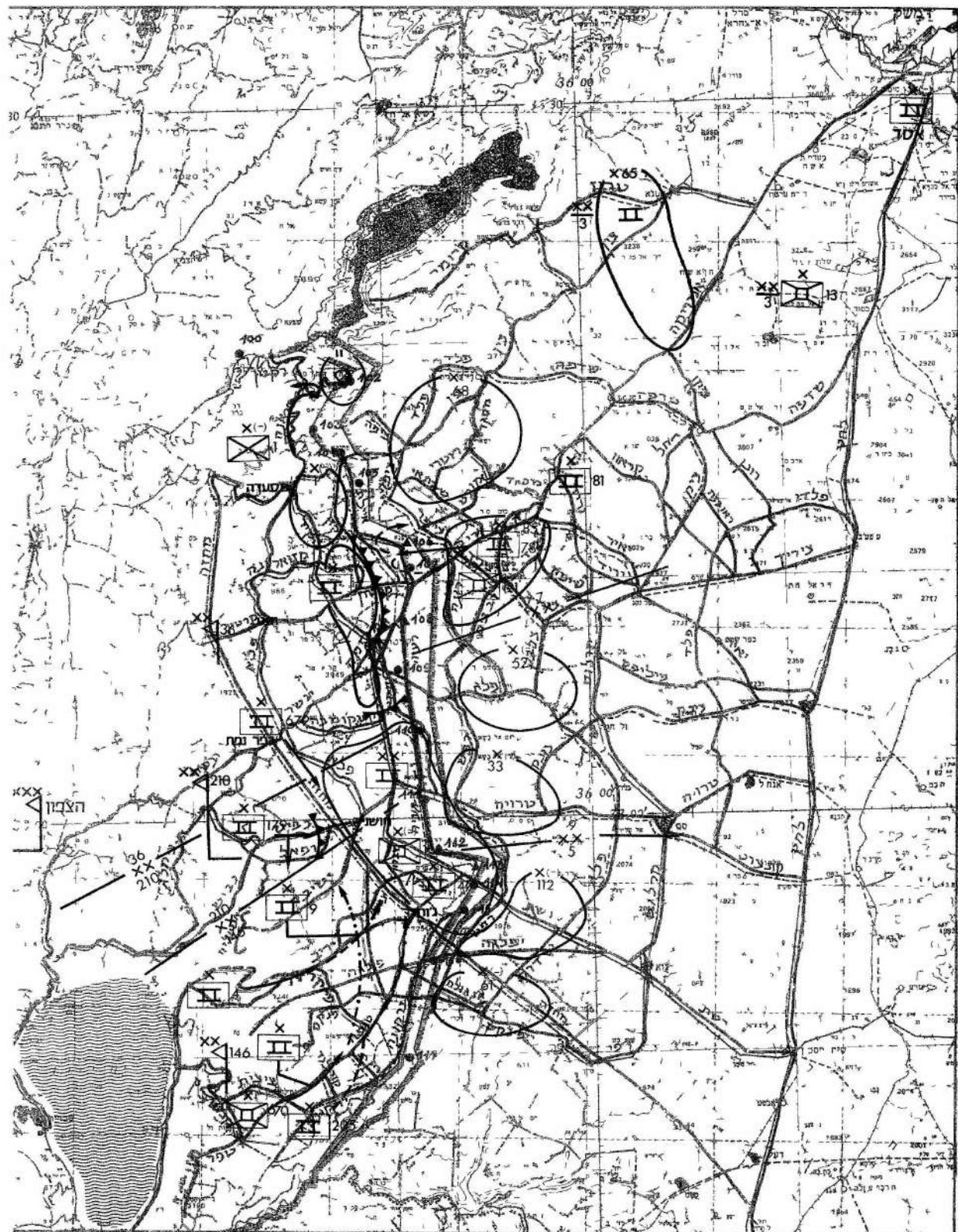
פ ס ק ה 19

תקפת-הנגד ב-8 אוקטובר 73אוגדה 146

8. אוגדה 146 חוכננה לתקוף ב-2 ציריהם:
- א. מאץ העיקרי, המושחת על חטיבת ח"ג 9 (גד' טנקים 377 ו-גדס"ר טנקים 278 מ-חט' 179), וחטיבת טנקים 205 (גד' טנקים 94, גד' טנקים 125 ו-גדס"ר 288) בציר עין-גב – אל-על – ג'וחדר.

ס ר ד י

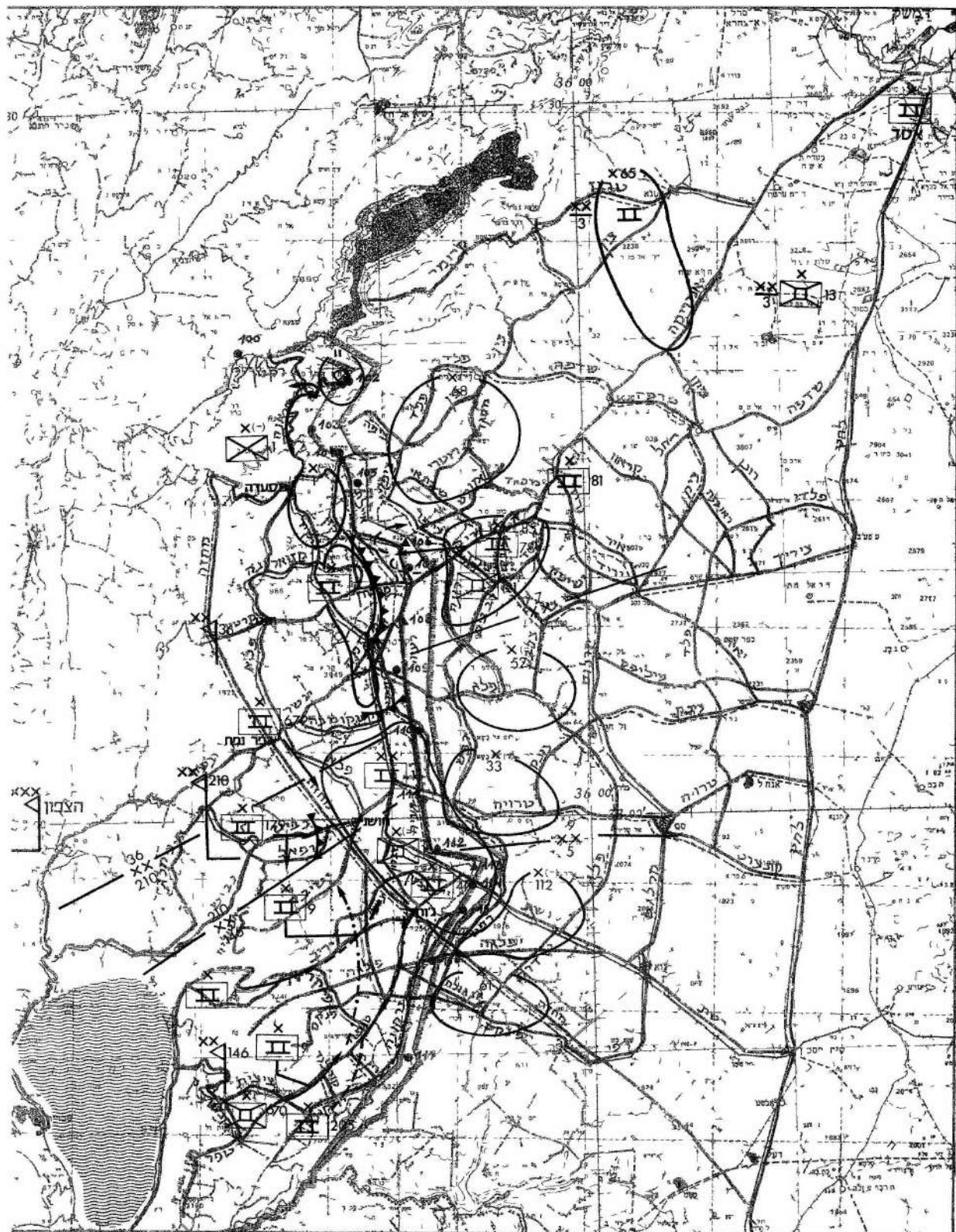
- 38 -

מראש מס' 5 מתקפת הנגד ב-8 באוקטובר 73

ס 7 ג 0

- K38 -

מرسم מס' 5 מתקפת הנגד ב-8 באוקטובר 73

ב. מאמץ משני, של חטיבת חט"ג 4 (גד"ר טנקים 95, גדר טנקים 39 מ-חט' 188 ו-גד"ר טנקים 61 מ-חט' 205) בזיר מעלה גמלא.

חטיבת ממוכנת 670, לה היו רק 2 גדרות חרט"ש, יועדה לטיהור אמשת, בעקבות המאמץ העיקרי, ולאבטחת האגף המזרחי של האוגדה לאורך ה"קו הסגול".

9. מלכתחילה חכגן מפקד האוגדה לפתחה בתקפה עם א/or ראשוני, אך נאלץ לבקש מהפיקוד דמייה, עד 080830, מסיבות אלה

א. כיוון התקיפה היה בעיקר צפונה-מזרחה, מול השם, ובמנאי קרע נחותים של האביב.
ב. הימה דרישה שhortה נוספת לכוחות, להתרגנן לתקפה.

10. ב-0830 החלה האוגדה לחקוף, כאשר חטיבת חט"ג 9 פועלת ככוח הקדמי בזיר אל-על וחטיבת חט"ג 4 בזיר מעלה גמלא⁽¹⁾. ב-0930 החליפה חטיבת טנקים 205 את חטיבת חט"ג 9, בקו גוב – אלמא, לאחר שהאטורנה ניחלה קרב קשה עם טנק חטיבת משוריינית 47 וחטיבת ממוכנת 132 הסורי והחגבה על כוחותיה הקיימים בשלב זה הגיעה חטיבת חט"ג 4 ל"ציר קק"ל" ומפקד האוגדה המכובן לקרמה לעמדות השולטות על ציר אל-על – ג'וחדר, כדי לסייע למאמץ העיקרי של האוגדה, מכיוון גוטף.

עד שעת הצהרים של ה-8 באוקטובר הגיעו כוחות חטיבת טנקים 205 לאזור תל-א-סקי וכוחות חטיבת חט"ג 4 – לאזור מדרעט – קווניטרה. בקרבתם אלה הושמדה מרבית חטיבת משוריינית 47 הסורית.

12. אח"א המשיכו כוחות האוגדה בלחימה לכיוון צפון-מזרח, עבר צומת לריד, כאשר עיקר הקרבנות היו על מוגנים ג"ט, שהתרעו – בטעות ברציפות – מTEL-א-סקי עד נחל גשור (ציר "ציקדה"). מוגנים אלה הוקמו ע"י הטורים במחירות, משך יוט א' ז-ב' (8-7 באוקטובר), בלי אלכוהולינו היה מודיעין על כך⁽²⁾.

13. חטיבת חט"ג 9 נשלחה ע"י מפקד האוגדה לאבטחה את האגף הצפוני-מערבי של האוגדה. החטיבה נעה באזור "ציר קק"ל", לאזור נחל גשור, וגם היא נתקלה לפניו ערב במוגן ג"ט. עד שעת הערב הצלicho כוחות האוגדה להתקדם עד לעמדות השולטות על "ציר הנפט".

אוגדה 210

14. חכנית אוגדה 210 הייתה – לבסוף את הכוחות הסוריים על ציר יתודיה ולנסות ולבצע התקפת-נגד מזרחה, לעבר "ציר הנפט". ס"כ האוגדה היה ב-8 באוקטובר בבורק, חטיבת טנקים 179 מוקנתה (ה-כח"ט נפצע ופונה ביום הקודם).

(1) חט"ג 4 החלה למעשה לתקוף עם שחר לפני שעה ה"ש".

(2) לאחר המלחמה העירין מפקד אוגדה 146, כי המגן כלל 4 גדרות חיל"צ סודיות עם טילים נ"א רביים ו-2 גדר טנקים מ-חט' 132.

15. במשך יום ב', 8 אוקטובר, בלהה אוגדה 210 את שריוון הסורי על ציר יהודיה - חושניה, תוך ביעוז קרבוח-חגונה-וואש מקומיים על הגבעות שמערבית ל'ציר הנפט' (אזרע משא - סלוקיה). כמו כן חסלה האוגדה כוח טנקים סורי בא-עמרה (ציר "רטאל"), אשר שלט באש עיליה על ציר יהודיה ושיבש את חגונה כוחותינו.

أوگדה 36

16. בחצות ליל 7-8 אוקטובר 73 הביבירו הסורים את לחץ בגזרה פחתה קונייטרה, אוגדה 36 פעלה ביום ב', 8 אוקטובר 73, שני מאמצים:
- א. המאמץ העיקרי לבילת המתקפה הסורית במחנה קונייטרה וצפונה - ע"י חטיבת טנקים 7 ו-חטיבת ציר 1.
- ב. מאמן שני, במשימת השלבות בתקפה-הנגד הפיקודית, מכיוון "ציר הנפט" וציר תל-יוסיפון - חושניה - ע"י חטיבת טנקים 679.
18. עם החפותות מתקפה-הנגד הפיקודית ע"י אוגדות 146 ו-210, פחת הלחץ על חטיבת 679, והיא הצליחה להדוף את טנק דיביזיה 1 דרומה, עד אזור רמתגניה. אחה"צ נאלצו כוחות חטיבת 679 לסגת שוב לאזרר סיידיאנה, עקב התקלות בהתקפות חזקה של אויב עדיף ובשל החשש כי האויב יתקוף נגבים (ציר הנפט וציר תל-שייפון).
19. במחנה קונייטרה גברה התקפה האויב. הסורים קידמו לקרב כוחות שריוון מדייביזיה 3 ח"ט דיביזיה 7 בסיווע ארטילרי כבד. מפקדת אוגדה 36 נאלצה להגביר את חטיבת 7 ב-5(1) טנקים מחטיבת 679.
20. במשך 7-8 אוקטובר אבטח כוח פלוגתי (7 טנקים) מתחיבת 7 את אגדת הדרום של החטיבת, באזרע מוצב 110 - קונייטרה, ובלם בהצלחה, תוך השמדת טנק אויב רבים, את הסורים, שחפכו מדרות.
21. במשך היום הדפו טנקים מ-גש"ט 181 כוח סורי של טנקים ו-גמ"שים באזרע שמזרחה ל-מח"ק (1) צנור (צומת "צקלג" - "אנטוליה"). מאוחר יותר התארגן ה-גש"ט להגנה על אזור צומת כפר נפה. יחידה 269 נערכה להגנה נ"ט עם כלי נשק נ"ט אישיים, בשתיים השלטים על מחנה נפה.

(1) מרכז תחזוקה קדמי.

פְּסָקָה 20

התקפה הראשונה לכיבוש מוצב החרמון וישראלכללי

22. ב-8 אוקטובר עם שחר, התארגנו כוחות מחתיבת ח'יר 1 לכבות מחדש את מוצב החרמון הישראלי, שנכבש ב-6 באוקטובר 73. הידיעות על האויב ה证实ו על דיווחי הנציגים. ההערכה הייתה, כי בגדוד המוצב עורך כבודד סיורי. הטייבה 1 פעלת ככוח עצמאי של פיקוד האפסון.
23. עקב השחתפותה של הטייבה 1 בקרבות הכלימה מ-7 אוקטובר לפניהם בוקר, בוצע נרול קרב חפוץ בייחור להתקפה על החרמון. חכנית ההתקפה ה证实ה על תנועה למגע בשני ציריים ובשני כוחות, ונקבע כי הכוח, אשר יגייע ראשון, יכבות את המוצב.

כוח בפיקוד מג"ד 51

24. הכוח כלל 2 אוגדים מ-יה"ס סיור 69, ולוגה ב', מוקטנת מגדר 51.
25. הכוח החל לנעו על הרכבת העולה מטג'אל שמם, ב-0800 לערך. בשעה 1000, לעדר, נחקל החור - הסירה - באש נק"ל סוריית מצודר נ"ג 1614. ה-טג"ד תורה לשירות רתק ולפלוגה ב' (עם 2 מחלקות) לבצע איגוף יטני. ניסיון זה נכשל עקב אש האויב, שגרמה נפגעים רבים בפלוגה ב'.
26. ב-1300, לעדר, תורה ה-טג"ד לפלוגה ב' לחקוף באיגוף שמאלית, ואך קיבל ארטילריה, שמייעת למוסט את הסורים באזוזר נ"ג 1614.
27. הטור הממוגע בפיקוד מג"ד 17 שנע על ציר הכביש הגיאuß בשלב זה ל"עיקול הטנק". מה"ט 1 שלח כמחלקה מגדר 17, שחרד לאורור הרכס, לחבור עם הכוח מגדר 51.
28. בסביבות 1500-1600, השתקט הכוח מגדר 51 על נ"ג 1614. רק המחלקה של גדור 17 עסqua עדין בחילופי אש עם כוחות אויב נסוגים.

הטור הממוגע

29. הטור הממוגע, בפיקוד מג"ד 17, שכלל פלוגה מגדר 17 ע"ג צחל"מים, 2 טנקיים, מחלקה מיחידת סיור 69 ע"ג צחל"מים ו-חפ"ק ה-חפ"ק, הגיע ללא היקלות עד "עיקול הטנק". שם נשלח כוח הסירה, בפיקוד ה-טג"פ, במקביל לכיבוש ומילויו, לסריקה ולהשמדת האויב השולט על הכביש. הכוח נחקל באש כוח סורי מ-נ"ג 2072⁽¹⁾ וכוח, שישב ממערב לכיבוש (משמאלו לכוח). לפוך נברטו נפרעים רבים, כולל ה-טג"פ עצמו, שהחיליס לטగ' ל"עיקול הטנק". צוח של 5 לוחמים, שנשלח מהטור הממוגע לחבורה, לא חזר עם הכוח של ה-טג"פ (יחנן כי חלק מדרודים לו), נחקל גם הוא ורק 2 לוחמים הצלicho לסתום, כאשרם מלהט (המפקד) פצוע.
30. הטור הממוגע המשיך לנעו על הכביש ונחקל בשרשרא מוקשים, כ-600 מ' אחרי "עיקול הטנק". במקביל, נפחה עליו אש מהחזית והאגפים. בנסיגנות התקדרות נפגעו מספר לוחמים, ביניהם צג"ד 17, שנחרג. 2 טנקיים יצאו מכל מעולה.

(1) עפ"ג, גבעה זו נודעה לאחר התקפה השנייה על החרמון כגבעה 16.

31. בשלב זה הציגירה ל-מח"ט תמונה מצב קשה למדי מרבית הלוחמים ב-זחל"מים נפצעו, הכוחות שנשלחו לנ"ג 2072 היו במצב חמור והמשיכו לתייגע, גדור 51 אמן השולט על נ"ג 1614, אך נשארו לו רק כ-40-50 לוחמים כשידיהם.

32. במצב זה הורה מח"ט 1 לכוחותינו לסתום, לאור שקיבל את אישור הפיקוד לבך.

33. בתקופה זו היו לכוחותינו 25 הרוגים ו-57 פצועים, חלק ניכר מהם מפקדים.

סיכום

34. 8 לאוקטובר 1973 היה יום המפנה בחזית פיקוד הצפון: כוחותינו נטלו את היוזמה וערכו לתקפה נגד לחידת הסורים מרמת-הגבול. התקפה אמינה לא נסתיימה ביום זה אך כוחות אוגדה 146 הצליחו להגיע לעמדות שליטה על ציר הנפט. אוגדות 210 ו-36 המשיכו לבולוס בגזרתן. ביום זה נכשל וסיוון לבבוש מחדש את החרמון.

פָּסְקָה 21

תקפה הנגד ל-9 אוקטובר' 73כָּלְלִי

35. בליל 8-9 אוקטובר 73 הוחלט במפקדת פיקוד הצפון לחמשר את מתקפת-הנגד לתוכה, עם שחר. משימות האוגדה לא שונו באופן עקרוני, ביחס למשימותיה ביום הראשון היוו לראשונה לתקפה. היערכות הכוחות לקראת יום ה-9 לאוקטובר הייתה כדרקמן –

א. אוגדה 146 –

מדרום-מערב ל"ציר הנפט", כאשר חטיבת טנקים 205 בגדות תל ג'וזדר, חטיבת ח"ג 4 בגדות שעבנייה וחטיבת ח"ג 9 בגדות נחל גשור חטיבה מモכנת 670 אבטחה את ציר אל-על – ג'וזדר ואח קו הגבול – "הקו הסגול" – מ"ציר הנפט" ודרומה והיתוך האגף המזרחי של האוגדה.

ב. אוגדה 210 –

חלשה על "ציר הנפט" ממערב, שני ציד ציר יהודיה – תושניה.

ג. אוגדה 36 : –

בגדות סינדיאנגה – תל יוסיפון עם חטיבת טנקים 679 ובבלימה ברכסים, השולטים על פתחה קוגניתה, עם חטיבת טנקים 7 וחטיבת ח"ר 1.

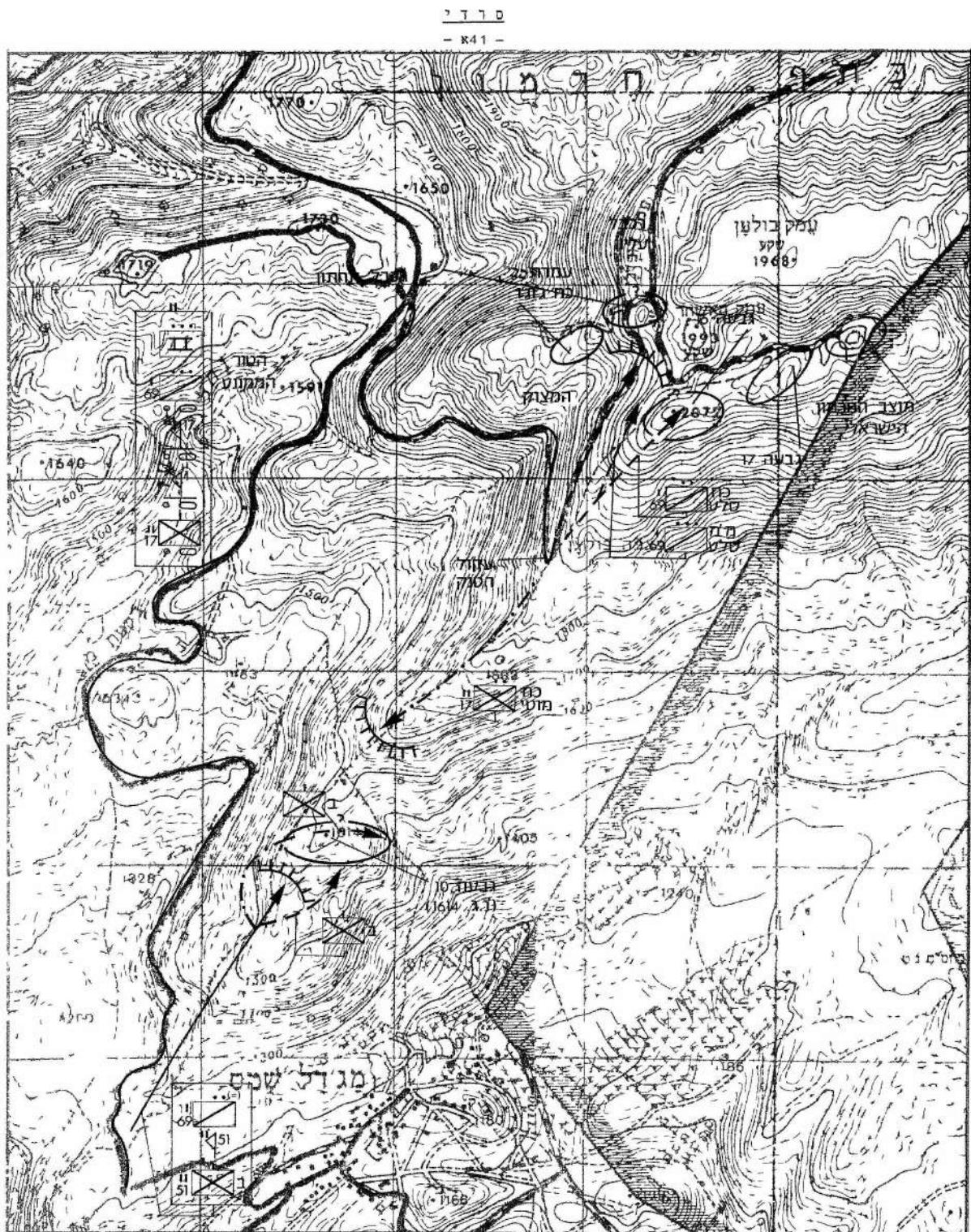
אוגדה 146

36. בליל 8-9 אוקטובר קיים מפקד האוגדה קבוצה פקדות עם כל ה-מח"טים, בה הסביר להם את חכנית המשך התקפה ל-9 אוקטובר כדרקמן.

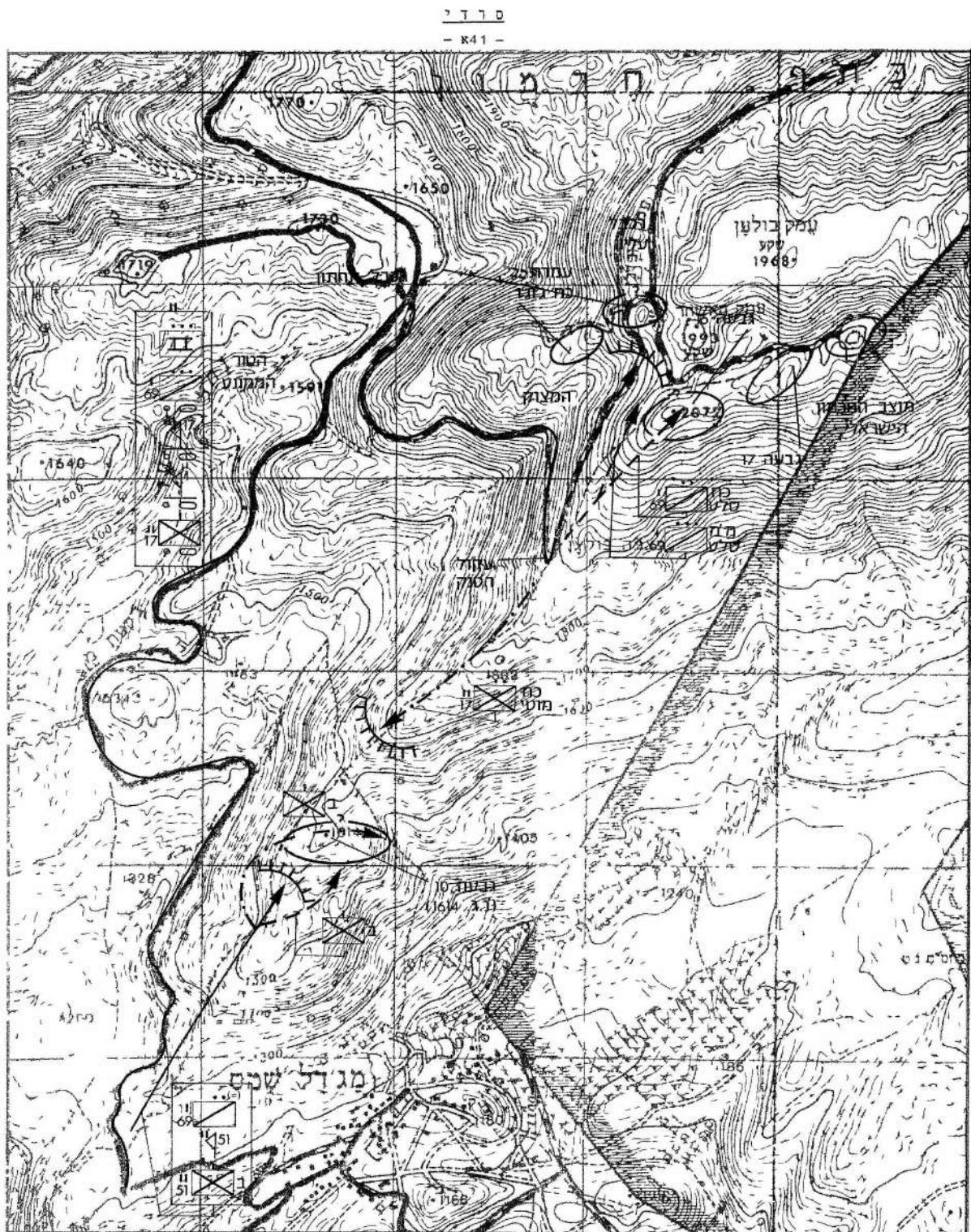
א. חטיבת טנקים 205 מושך לתקוף צפונה, בציר רמת-מגשימים – צומת רפיד, וחבוש את חל-זורה.

ב. חטיבת ח"ג 4 תתקוף בין תל זורה לחשניה, עבר מוצב 111 והציג לבודנה (ציר "טרויה").

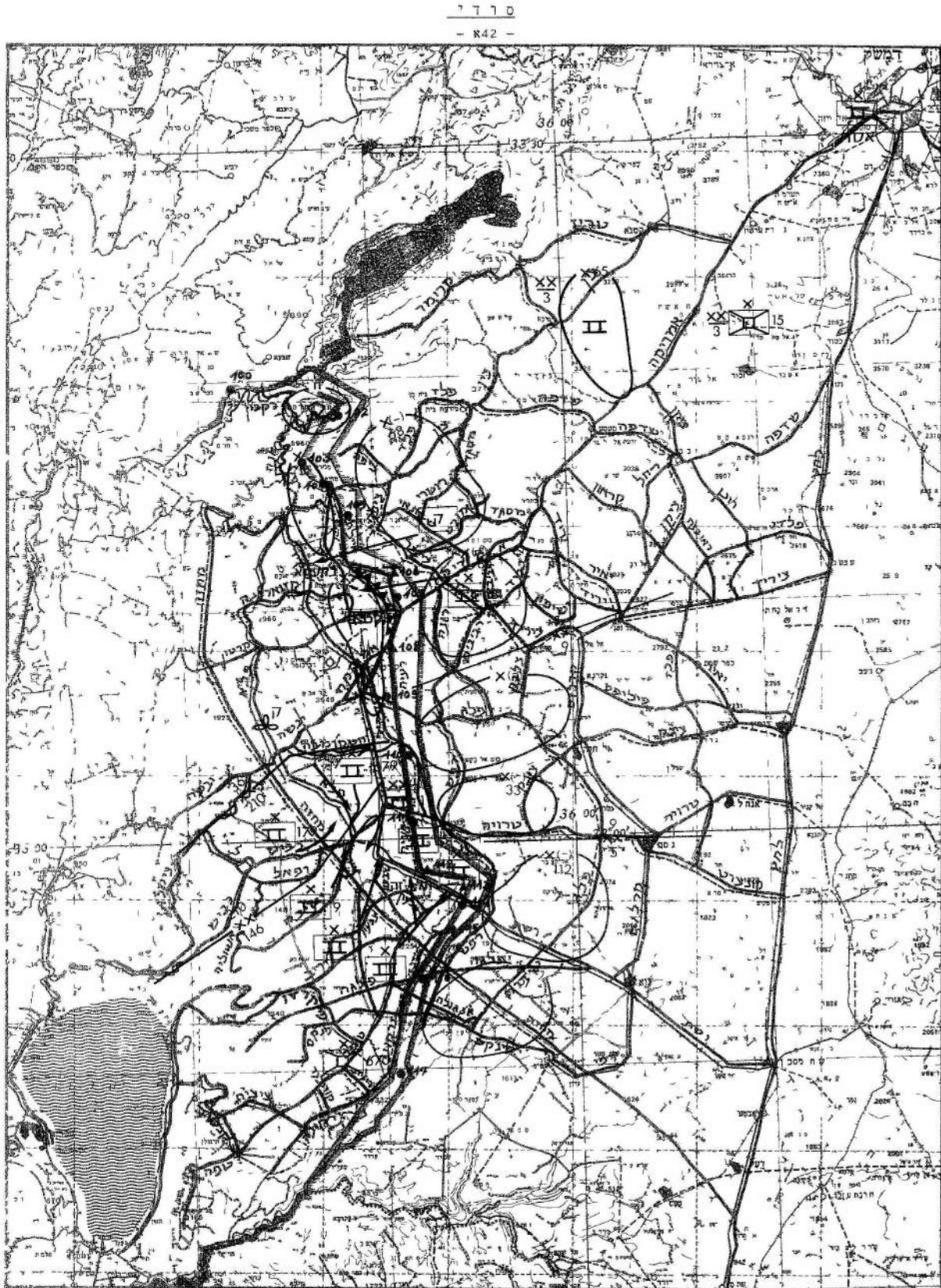
ג. חטיבת ח"ג 9 תabbט את אגף האזורי-מערבי של האוגדה בגדות נחל גשור – "ציר הנפט".

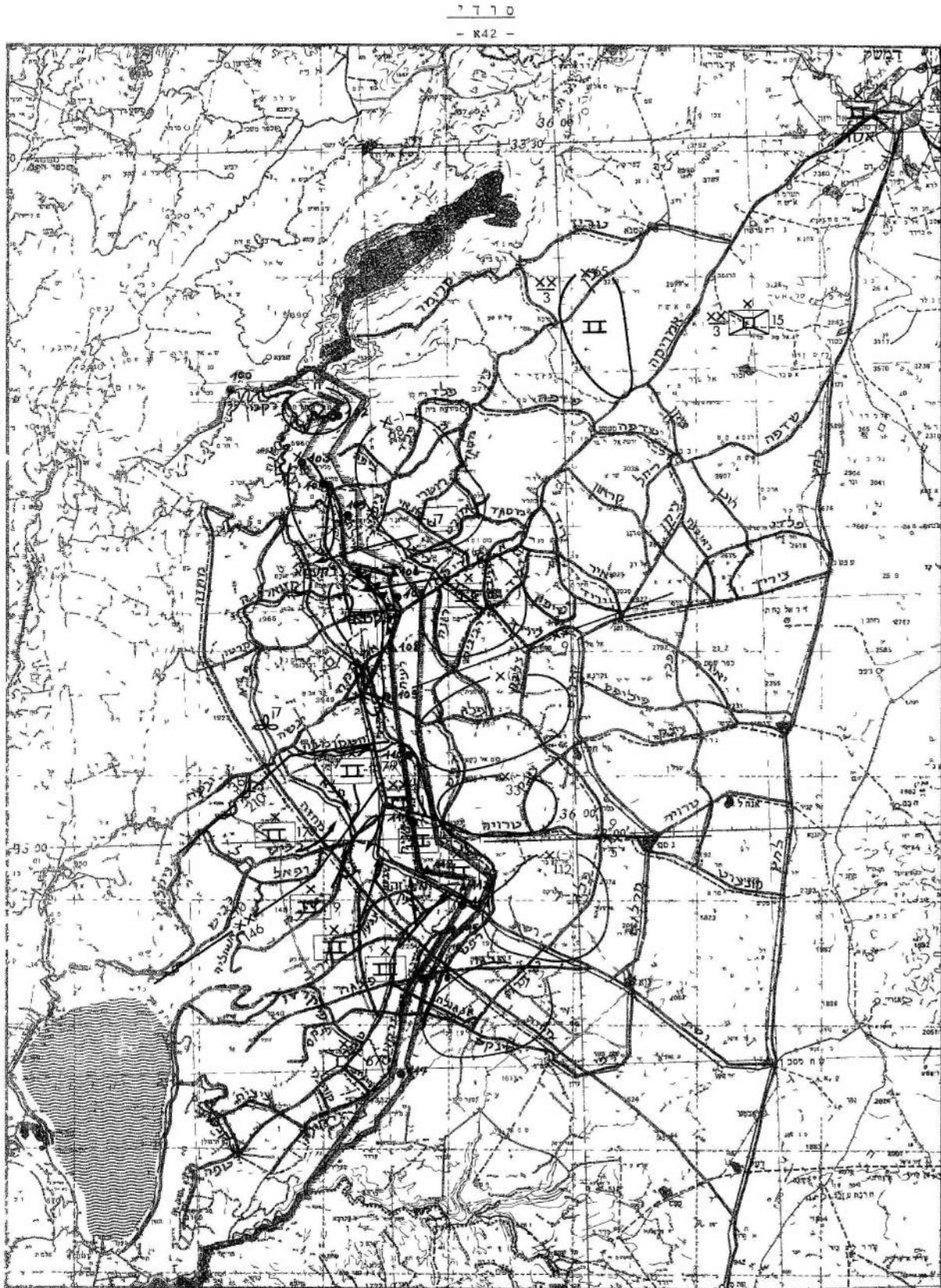
מרשם מס 6 ההתקפה הראשונה על החרמון ב-8 באוקטובר 73

מרשם מס 6 ההתקפה הראשונה על החרמון ב-8 באוקטובר 73

מרשם מס 7 מתקפת הנגד ב- 9 באוקטובר 73

מרשם מס 7 מתקפת הנגד ב- 9 באוקטובר 73

37. בלילה יום שלישי, ב-9 אוקטובר, עם חידוש מהקפת-הנגד, החלת חטיבה 205 לתקדם צפונה, לעבר צומת רפид – תל-זזהר. מיד עם תחילת התקדמותה, נתקלה בריבוצי שריון סורי, בעקבות מהטיבה משוריינית 46, או מהטיבה משוריינית 76 של דיביזיה 1, ב"ציר הנפט", באידר רפיד – תושניה ובכוחות שתקפו מכיוון כורנה דרומה.

38. התקדמות חטיבה 205 הייתה קשה. לקראת הצוראים מפסה החטיבה עמדות, השולטות על גזרה צומת רפיד, ובכשה חדש את תל ג'וחדר ואת תל-זזהר. תל זזהר מהוות שטה מרכזי של כל הגדה, ומאפשר שליטה ותחזית למרחוקים. הסורים נצלחו לטיווח ארטילרי, ואכן, עם כיבושו, חשו כוחותינו בגזרה כי נחלשה האש הארטילריה הטורית לעברם.

39. בשעות אחיה"צ השתנה מכיוון הלוחץ הסורי. הרק"ם הסורי החל לחשוף את כוחות חטיבה 205, מכיוון מערב למזרחה, כנראה במטרה להיאיץ ולטבוח מזרחה ל"קו הסගול", בוגל שליטה כוחותינו על ציר רפיד – חושניה.

40. במרכז גזרה אוגדה 146 מקפה חטיבה 4, שהתקדמה חור כדי קרבות עם טנקים האויב, והצליחה לקראות שעות אחיה"צ לחפות את השיטה על ציר רפיד – חושניה. בין תל-זזהר לכפר חושניה.

41. חטיבה 9, שבטהה את האגף האפגני-מערבי של האוגדה, קיבלה הזוראה לכבות את חושניה. לפנה"צ בעוברת את "ציר הנפט", נתקל הגדור הקדמי בהזית חילקו הדרכוי של המערך ה-גנ"ס של חושניה (חל-א-טלauc), שהוחזק ע"י חטיבה מזוכנת 58 מדיביזיה 1. לאחר שהחטיבה לא הצליחה לכבות את המערך בהסתערות הראשונה, בצעה החטיבה התקפה בשני צירדים, מדרום וממערב. בשעות אחיה"צ כבשה חטיבה 9 את המערך דרך הסדר שלו, שפהה את הכפר חושניה, עברה ליד המגנה הצבאי, והגיעה לפגנות ערב לצומת חושניה, בכיביש רפיד – קונגיסטרה (ליד תל פדרה). במקומות זה היה החטיבה עדין מנתקה מדרגי התס友情ה, והתה אש ארטילריה יעה ובתוך תנועה אנקיים טוריים נסוגים, וכך בצעה בחשכה דילוג של מספר קילומטרים דרומה.

42. במשך היום הצליחה חטיבה 670 לאסוף כ-21 טנקים, עימם הפשיכה לאבטחה את הציר הראשי (אל-על – ג'וחדר) ואת האגף המזרחי של האוגדה.

43. לקראת ערב נמצא כל כוחות אוגדה 146 מדרום לציר רפיד – חושניה ("דשו"), כולם שלוטים עליו.

אוגדה 210

44. ביום שלישי, 9 אוקטובר, בלילה כלל סד"כ אוגדה 210 את חטיבה טנקים 179 (כ-40 טנקים) והחל משעה 1000 גם את חטיבה טנקים 679, שהועברה ח"פ אוגדה 210 (כ-45 טנקים) – סה"כ כ-85 טנקים.

45. חכנית האוגדה הייתה, שטיבה 179 המשיך לבлом בצר יהודיה, תוך כדי לחץ וניסיון מתמיד להתקדם ולדוחק את הסורים מזרחה, לעבר חונינה. עם ההפסקה שטיבה 679 לאוגדה, נקבע, כי חטיבה זו תתקוף מהאגף האפוני לעבר חונינה.

46. עם תמן הפקודה ל-מח"ט 679, הוא דיווח למפקד אוגדה 210, כי כוח שריון סורי תוקף אותו, אך הוא נמצא בעמדות טובות (אזרור רמתנניה). היה זה מאיץ מיוחד של חטיבה משוריינית סורית מס' 91 (מדיביזיה מס' 1) לבצע ההפצה-נגד ולהגיע לכפר נפה מפקד האוגדה הורה לו להשמד את טנקים האויב באזורי זה, ו-אח"ב לתקוף דרומה. בשעות אלה"צ החלה שטיבה 679 להתקדם דרומה.

47. להתקפה הסורים ביום זה נלווה מאיץ להגיחת בעורף כוחותינו כוחות קומנדו ב-8 מסוקים; מסוק אחד הופל מעל גדרת חט' 7, 3 הושמד ע"י מסויי ח"א באוויר ועל הקרקע, ויתרתם נחחו מפוזן לכפר נפה. נראה כי כוונת הימה לסייע להתקפה הסורית ולהבור עם כוחות חטיבה משוריינית 91. כוחות מ-גש"פ 181 ויחידה 269 וחטיבה 1 בשלוחו למקום, השמידו את הכוח הסורי, ובשו חלק מאחסינו.

48. שטיבה 179 הצליחה אף היא להתקדם מזרחה, תוך כדי קרבות עם טנקים סוריים. לקראת סיום יום לחימה זה נמצאה אוגדה 210 בעמדות השולטות על חונינה, כשהשיטה 679 באזורי תל-רמתנניה וחטיבה 179 מזרחה ל"ציר הנפט", על הגבעות שמאבו-ז'-מערב לחונינה.

49. במשך הלחימה התעוררת בעיה גבול הגזרות בין אוגדה 146 לאוגדה 210. מפקחת הפיקוד קבעה כי צומת "ציר הנפט" – ציר יהודיה יהיה בידי אוגדה 210, ואילו הכפר חונינה וחל-א-טלאל – באחריות אוגדה 146.

אוגדה 36

50. מסיימת העיקרית של אוגדה 36 ביום ג', 9 באוקטובר, הימה להמשיך לבLOTS את נסיגנותה הפתיצה הסורים בפתחת קונייטה. ס"כ האוגדה היה מבוסס בעיקר על חטיבת טנקים 7 ועל חטיבת חי"ר 1. חטיבת טנקים 679 הועברה, כאמור, בשעה 1000 ת"פ אוגדה 210.

51. ביום זה פחחו הסורים בהתקפה-נגד חזקה ואחרונה, בפתחת קונייטה, בעזה של כ-160 טנקים, בהכניהם לקרב את חטיבה משוריינית מס' 81 מדיביזיה 3, שהוכפפה לדיביזיה חי"ר 7. כוח טנקים סורי, שהצליח לאגוף את חטיבה 7 מפוזן, על מרדותיו הדרומיים של הר מתרומגית, הושמד. בשעה 1100 לערך עמלה חטיבת 7, וכבראה גם האויב, על סף נקודת השבירה, אולם דיווחי מזבב 107 על חihilת נסיגת האויב, מנעו החלטה נסיגתה. גורם נוסף לחיזוקה של הגנה חטיבה 7 הייתה תגבורת של 11 טנקים, בפיקודו של סא"ל בן-חנן, שנשלחה ע"י האוגדה. בגמר קרב זה נשארה חטיבה 7 עם 32 טנקים בשירות בלבד.

52. במסגרת המאמצים לביצוע התקפי הנגד החדרו הטורים בליל 8-9 אוקטובר 73 בגזרה קומנדו לחסימת הכביש הראשי מסעדה - קונייטרה. ביום ג' לפנה"צ עלתה יחידה הסיור של חטיבת 7 על מארב של כ-2 פלוגות קומנדו סוריota דרומיות-מערביות לבוקעתה. בקרוב קשה, מתחים קדרים, השמד הכוח הסורי בחלקו, ושריתו נסוגה. בקרוב זה נהרגו 24 לוחמים ומפקדים מ-יח' הסיור.

ב ס ק ה 22

תקפת הנגד ב-10 באוקטובר 73כללי

53. בליל 9-10 אוקטובר 73 הוחלט במפקדת פיקוד הצפון להמשיך את מתקפת-הנגד למחנה, עם שחר, ולהדוף את הסורים על מעבר ל"קו הסגול" ברמת הגולן. הגדרת הכוח הימה-ש"פ" פיקוד צפון יסייעת את השתלטות עד "הקו הסגול" ויבצע מהטף באזרע כודנה".

54. המשימות לאוגדות הוכבזו כדלקמן

א. אוגדה 210 - בהרכבת חטיבת 179 וחטיבת 679, חכבוש את רכס מוצב 110 מצפון, עד הציר לבודנה.

ב. אוגדה 146 - בהרכבת חטיבת 9, חטיבת 4, חטיבת 205 וחטיבת 670, חכבוש את רכס מוצב 111, תל אחמר, את תל-בודנה והכפר כודנה.

ג. אוגדה 36 - בהרכבת חטיבת 7, חטיבת 1, חטמ"ר 820, חטיבת חיר"ם 317 ו-גש"פ 181, חבולם בגזרה פתחה קונייטרה.

55. בליל 9-10 אוקטובר 73 ניסו הכוחות הסוריים הנסוגים (שדרדי דיביזיה 1, חטיבת משוריינית 51, חטיבת משוריינית 46 וכוחות חי"ר) לייאב קו הגנה על רכס המוצבים 110 ו-111, ומפקד דיביזיה 1 הסיג את מפקדו מחל פזра לתל כודנה. כוחות סוריים נמצאו עדין בכפר חושניה; חלק מכוחות דיביזיות ה-ח"ר כבר נסוג בשלב זה למערכיהם ערב פרוץ המלחמה.

56. בשלב זה היו אוגדות פיקוד הצפון ערוכות כדלקמן.

א. אוגדה 146 - בעמדות השולטות מדורם על ציר רפיד - חושניה, החל מ"אקו הסגול" ועד חושניה.

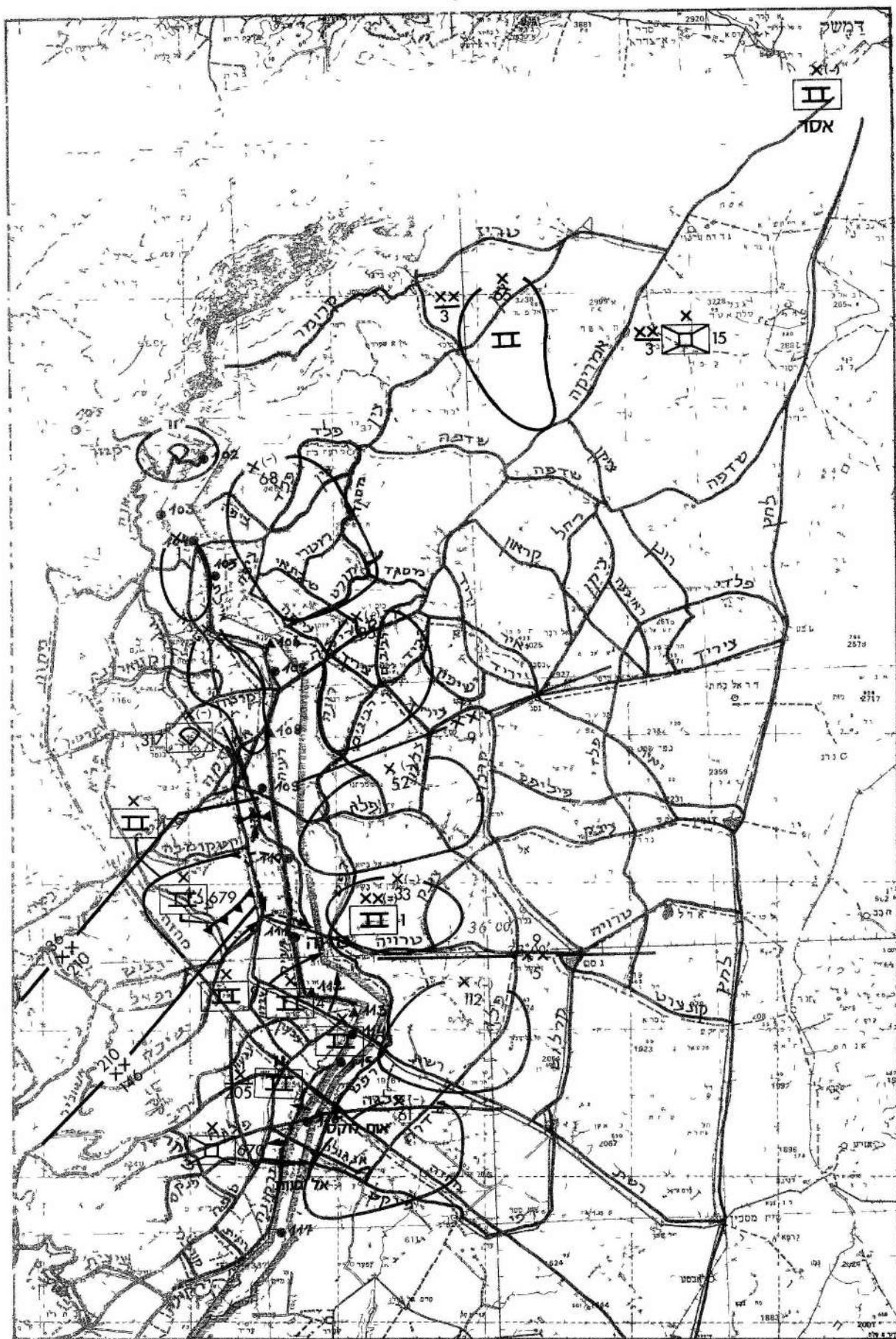
ב. אוגדה 210 - בעמדות השולטות מצפון וממערב על מרחב חושניה, החל מרמתכיה ועד צומת "ציד הנפט" בכביש יהודיה - חושניה.

ג. אוגדה 36 - בעמדות השולטות על "הקו הסגול" בפתחה קונייטרה, מוצב 110 וצפונה.

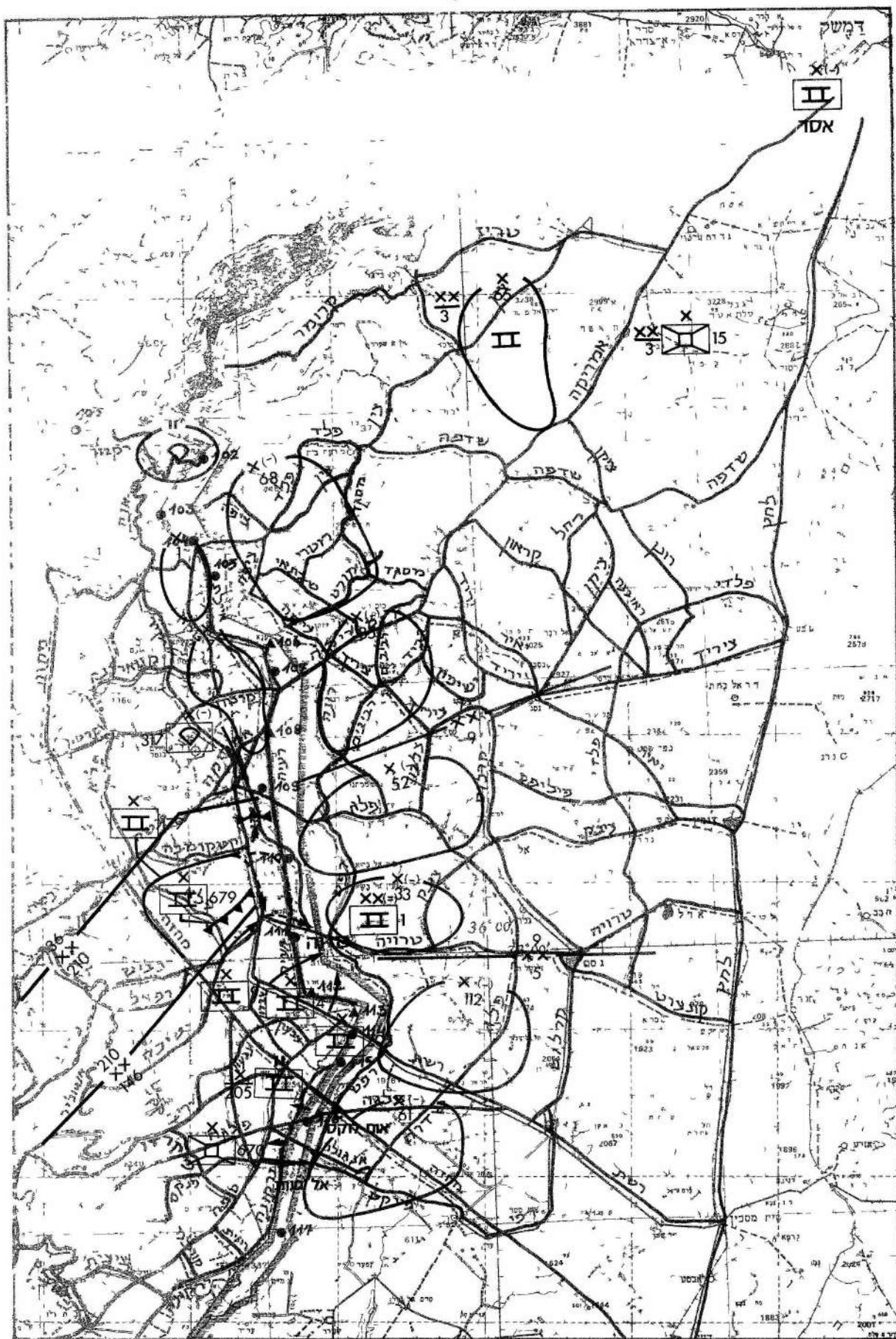
אוגדה 146

57. תכנית אוגדה 146, כפי שנתנה ל-מח"טים ע"י מפקד האוגדה, הייתה כדלקמן.

- א. חטיבה 205 תכבוש את תל-אל-אצבח ואת מטרה (סගול) 328 (כ-2 ק"מ מזרחה לתל אל-אצבח) בשעה הפקר, ולאחר מכן את תל כודנה.
- ב. חטיבה ח"ג 9 תכבוש את תל פזורה (השולט על חונניה) ותתקדם מזרחה, לעבר כודנה.
- ג. חטיבה ח"ג 4 תכבוש את רכס מוצב 111 ותשסייע לחדרה חטיבה 9 לעבר כודנה.
58. עם בוקר החלו כוחות האוגדה לתקוף. חטיבה 205 תקפה והגעה לתל אל-אצבח ולטירה 328 וספגה התקפת-נגד חזקה שגרמה נפגעים רבים ואלצתה את החטיבה לסתום, בשעה 1000 לערך, לאזרו ציר ה"מערכת" ("רעיה") וציר רפיד – חונניה.
59. חטיבה 9 כבשה את חונניה, חל פזורה (0900) ואת הצמחים של ציר רפיד – קוגניטה (צומת "כבייש" – "רשות" וצומת "טרויה" – "רשות") הסורים הצליכו לכובש בהתקפת-נגד רגילה את תל פזורה, שהחזק ע"י כוח קטן בלבד, אך חטיבה 9 כבשה אותו מחדש לאחר זמן קצר. החטיבה המשיכה להתקדם בכיר כודנה והגיעה לקו הפסקת האש עם כ-15 טנקים. נסיוון המשך התקדמות, שהחל בשעות הצהרים, לא הצליח, עקב התנגדות סורית קשה, שגרמה את השמדת של 4 טנקים החטיבה. קרב אש, שהחנהל עם טנקים 62-7, נמשך גם בשעות אחרה"צ, והחטיבה קיבלה ממוקד האוגדה פקודה נסיגה ל"קו הסגול".
60. חטיבה 4 התקדמה, חורף כדי החגבות על התנגדות הסורים, וככשה את רכס המוצבים 111 – 112, מעדותיהם שלטו כוחות החטיבה הן על גדרת חטיבה 205, לה סייעו בעקבות הקרב לא-אצבח, והן על גדרת ציר כודנה.
61. בשעה 0700 בבוקר, לערך, קיבל מפקד אוגדה 146 אישור מלאוֹף הפיקוד להתקדם מ"קו הסגול" מזרחה בגזרת צידא ו"ציר הנפט". הכוחות התקדמו כදלקמן
- א. חטיבה 670 התקדמה 670 לעבר מוצב צידא עם 4 טנקים מ-גש"פ 181, כאשר בסיס אש של 3 טנקים נשאר במוצב 116. הכוחות נתקלו בחותודות קשה וחוחלות על נסיגה, עקב היפגעות טנקים בעמדות החיטוי ועקב היפגעות עמדת ברוד מכם"ה 352, שטייע לפועלה, מהקיפה מטוסים סוריים (8 הרוגים ו-23 פצועים).
- ב. גדור טנקים 94 מחטיבה 205 תקף ב"ציר הנפט", אך נסוג גם הוא, לאחר שננקים רבים עלו על מוקשים מזרחה מאום אל-локם, טנקים נוטפים נפכו ממש נ"ט וארטילריה.
62. סיום לחימת אוגדה 146 ביום ד, 10 אוק' 73
- האוגדה הצלicha להתקדם עד קו הפסקה האש ולהדוף את הכוחות הטוריים בגזרה משטח רמת-הגולן. נסיגנות האוגדה לנצל ההצלחה מזרחה, לא עלו יפה. ההערכה הייתה, כי הרדיפה אחר האויב הנסוג תצליח במאמצים לא גדולים, אך האסורים הטענו לחפותם מעדכיהם מזרחה ל"קו הסגול" ע"י כוחות דיביזיות ה-ח"ר 5 ו-9, שנסגו לפני-כן. בנוסף לכך מקשו כוחות השריון הטוריים את האקרים שנסגו בהם.

מפה מס' 8 מתקפת הנגד ב-10 באוקטובר 73

מפה מס' 8 מתקפת הנגד ב-10 באוקטובר 73

אוגדה 210

63. חכנית האוגדה ליום ד, 10 אוקטובר 73, הימה בדלקמן. חטיבת טנקים 179 תבצע איגוף צפוני לאורך "ציר הנפט" ומצרחה, דרך תל-יוסיפון, תטהר דרום את רכס מוצב 110 ותל עכשיה, ותחקוף לעבר ציר כודנה. חטיבת טנקים 679 תישאר בבלימה באזרר רמניה, לכיוון דרום ודרומ-מזרחה, וחסיע על חטיבה 179 בעת תקימת אזרר ציר כודנה. נוסף לכך תהיה על חטיבה 179 לאבטח את האגף הצפוני של האוגדה, לעבר פחתה קוגניטה.
64. ס"ב אוגדה 210 בוקר يوم ד כל את חטיבה 179 (כולל גדת"ר 134), עם כ-46 טנקים, ואת חטיבה 679, עם כ-40 טנקים – ס"ב כ-86 טנקים.
65. לkrאת 0800 החלת מתקפת אוגדה 210, כאשר חטיבה 679 חפסה עדות חיפוי לעבר חונשיה ולעbar רכס מוצב 110. חטיבה 179 טירה את כל הרכס ע"י גdet"r 134, שהקדם לאורר ציר קוגניטה – רפיד ("רשות") ושאר החטיבה לאוררגב הרכס. כוח "יריב" (6 טנקי "שרמן"), שהטרף לחטיבה ביום הקודם, אבטח את אזרר הפעה בגזרת תל אל ח'ריה (מצפון למוצב 110), לעבר פחתה קוגניטה.
66. לkrאת שעה 100900 הגיעו כוחות חטיבה 179 לתל עכשיה, שם קבלו הוראה לעוזר, בגלל החשש שיפגעו בכוחות אוגדה 146, שהקדמו על הציר לעבר כודנה.
67. בשעה 101000, לערך, חברו כוחות חטיבה 179 עם מוצב 110, אשר אויש ע"י חיילים מחטיבה 1 גדור 13, שהגנו עליו מפני נסיבות הסוריות לבבשו. על-אף היוות המוצב בתוך שטח שב��יטה סורית, הצליח גדור 13 להתקדר למוצב בפעם ביום זחל"מים עם מזון ותחמושת.
68. לkrאת השעה 101200, הורה הפיקוד לאוגדה 210 להתקדם מזרחה מעבר ל"קו הסגול", בגזרה שמדרומים לפחתה קוגניטה, ולהשתלט על האוזמת שמדרומים לרסם אל-חלבי (כ-2 ק"מ מזרחה ל"קו הסגול"). כן הוטל על האוגדה להיות בכוננות להתקדמות לעבר תל מסחרה. מאחר שהאוגדה הוגבלה להתקדם מזרחה 2 ק"מ בלבד, הוציא מפקד האוגדה לדוחות חכנית זו, כי עדותיו על ה"קו הסגול" שלו על כל המרחב מזרחה, בעוד שהציגו, המוצע לתפיסה, וסבירתו, היו בשטח נחות. הפיקוד הסכים בכך.
69. סיכום לחיימת אוגדה 210 ביום רביעי, 10 אוקטובר
אוגדה 210 השלימה את משימתה להדריך את הכוחות הסודדים בגזרה משתה רמת-הגולן, והתארגנה לkrאת ההבקעה לשטח הסורי.

אוגדה 36

70. מאמץ המתקפה הסורי בגדה פתחה קוגניטה נשבר לחלוון ביום ג', 9 אוקטובר 74. לכוחות אוגדה 36 לא היה ידוע עדין אם הטורים ייחדו את מתקפתם בגדה זו, לבן המשיכו ללחוץ גם ביום ד', 10 אוקט', על אזור "הקו הסגול" מעמדותיהם על רכס הר ה"הרמוני" עד ה"בוסטר". חור כדי כר בוצע עד ל"קו הסגול" פועלות ראשוניות, בגון - חכירה עם מוצבים וכוחות קדמיים, סריקה אחר נעדרים, וחיסול כוחות אויב שרדו בשטח.
71. אחת הביעות, שנשאו לאוגדה 36 בשלב זה, הייתה - טיהור העיר קוגניטה. עפ"י דיווחים מכוחותינו ודיווחי מודיעין, הובילו כי כוחות סוריים עדין מזוקקים במספר מקומות בעיר קוגניטה. נוסף לכך נמצאו כוחות צה"ל קטנים בעיר, בעלי קר במחנה התעסוקה. משימת טיהור העיר הוטלה על חטיבת חיר"מ 317, אשר תכננה לבצעה ב-2 צירויות א. כוח מגודד חיר"מ 471 ייחדר לעיר מצפון-מערב, בצד אלרום - קוגניטה, ("יקיר") בחיפוי טנקים ו-חול"רים.
- ב. כוח חול"רים מגודד סיור נ"ט 582, וכוח טנקים מ-חט' 7, ייחפו מצפון (אזור בית"ח) על פועלות גדר' 471, ובשלב יוחור מאוחר יצטרכו לטיהור העיר.
72. הפעולה בוצעה כתוכנן, אך עם חילוץ כניסה כוחות חטיבת חיר"מ 317 לקוגניטה, התבדר כי העיר הייתה ריקה מכוחות סוריים.
73. באותו כל יום ד התארגנו כוחות אוגדה 36 לקרה התקעה לשטח הסורי, ע"י ביצוע חיפוי וטירונים באזורי ג'טה אל-חشب והשתמשו בכל כלי ה-דק"מ שנחין להشمיש.

פ. ס. ק. ח 23

סיבום מתקפת הנגד הפיקודית

74. מתקפת-הנגד יוזמה ע"י פיקוד הצפון ב-7 באוקטובר והתבצעה החל מ-8 באוקטובר עם שחר, עד 10 אוקטובר לפנה"צ.
75. במהלך מתקפת-הנגד תקפו 3 אוגדות פיקוד הצפון ב-3 גדרות עיקריות - גדרת רמת-מגשימים - תל-זוהר, גדרת נפח - חושניה וגדרת פתחה קוגניטה. ב-2 הגזרות הראשונות הצלחו אוגדות 146 ו-210 להדוף את הכוחות הסוריים צעד אחד צעד מזרחה, אל מעבר ל"קו הסגול". בפתחה קוגניטה שברה אוגדה 36 את כל נסיגות דיביזיה 7 הסורית לפרוץ ערבה.
76. נוסף לכך הייתה ב-8 באוקטובר ניסיון לכבות את מוצב החרמון, שנפל לידי האויב ביום-הביב/orים, ניסיון זה, של חטיבת חיר"מ 1, נכשל.
77. ב-10 אוקטובר הייתה כל רמת-הגולן, למעט החרמון, שב בשליטת צה"ל, והכוחות המכוננו להעברת המתקפה לשטח סוריה.

פרק ה

ההבקעה לשטח סוריה

(73 באוקטובר 19-12)

פ ס ק ה 24

היערכות הארץ

1. רצועת ההבקעה הראשורה של המערך הסורי הייתה מערכת בייצורים לכל אורך ה"קו הסגול", שנשענה באגפיה על משלולים קרקעיים בלתי עביריים - החדרמן באפרן וקנין הרקאד והעלן בדרומ. המערך היה בנווי כמעט תולעת קוירות בעומק שבין 7 ל-15 ק"מ והתרבץ בעיקר על ציריו פריצאה אפשריים. עמדות לנשך מסייע ושדרות-מרוקשים רבים היד לפניו המוצבים. אחורי קויה המעלוות היו חפורים מבניינים נ"ט, מורכבים מפמדות תוחמי שדה נ"ט, עמדות טנקים ומצדיות נ"ט בחזית המערך מוקמו מוצבי חרץ עצמאית מחלקה עד פלוגה. מוצבים אלה היו מחופרים, מבודדים וממורקשים והם כללו עמדות מרגמות, עמדות טנקים ומצדיות נ"ט. רצועת הגבה זו נועדה למגעה פריצאה משתח ישראל לעבר מרחב התמרן שמאחוריה והתחברות לציריהם המוליכים לדמשק.
2. כחוצה מתקפת-הגבש של צה"ל, ב-8-10 אוקטובר נדקרו הסורים אל מעבר ל"קו הסגול" ורפסו מחדש את מערכיהם החפורים, שלא נפגעו באורח קשה בלחימה, שהחנהלה עד אז, כאשר:

  - א. בגזרה הדרומית, בסביבה דיביזיות ה-ח'י"ר 5 ו-9, למרות אבדותיהן, בצדקה מסודרת, ותפסו את מערכיהם הקבועים. מרבית הטנקים של דיביזיות אלה הושמדה.
  - ב. שרידיו דיביזיה משורינית 1 נסגרו תחת לחץ ונערכו באזוזן בדדנה - סוריה ותרגביר ביחידות מטהיה מרכנת 15 של דיביזיה 3.
  - ג. בגזרה הצפונית נסגרה דיביזית ח'י"ר 7 לערכיה, לאחר שאבדה את מרבית הטנקים שלה בניסיונות ההבקעה בפתחת קרניטרה. במסגרמת דיביזיה זו נערכה גם בחטיבתה מרכנת (מרוקנית), באזוזן מזרעת בית ג'ן.
  - ד. חטיבת משורינית 65 (שהלא נכבעה עד אז) של דיביזיה 3 הייתה ערכה במערכי קטנא.
  - ה. לפי הערכת אמ"נ, היו צפויים כ-300-400 טנקים סוריים במרחב שבין ה"קו הסגול" לדמשק.

פ ס ק ה 25

תבנית ההבקעה

3. ביום ד', 10 אוקטובר 73, לאחר שפיקוד הצפון החזיר לידיו את השליטה בכל רמת-הגולן, למעט החרמון, הוחלט לפרוץ לטרון שטח סוריה. להחלטה זו היו מספר שיקולים בדרגת ה-מטכ"לי:

א. המתקפה הסורית נבלמה ונחדרה, בעוד שבחזית המצרית עדיין היה צה"ל במגננה ובכוחות מצריים היו מזורח למלחמות סורין. השעה הייתה בשעה, לבן, להעביר את המלחמה לשטח האויב בחזית הסורית.

ב. היה סיכוי להרוויח את סוריה מהמלחמה יותר - ולזמן רב יותר - מאשר את מצרים; כפי שנראה הדברים אז, הייתה צפירה מלחמה ארכובה והיתה חשיבותו הרבה להריסת הפטנטיאיל המלחמתי הסורי לזמן מסוון. דבר זה ניתן להשיב ע"י הפעזרות איסטרטגיות ורשות צבא היבשה, ترك כדי הקרבנות, ותקדמות לעבר דמשק. לא היה קרנה להכנש לדמשק, בכלל أيام סובייטיים.

ג. מטה נספח להבקעה תורק סוריה הייתה - להרתו של ירדן מלהיבנים למלחמה ולפתור חזית נורפת נגד ישראל.

4. לפיקוד הצפון היו מספר מוגמות בהבקעה:

א. לבצל את ההצלה, להשמיד כוחות אויב רבים ככל האפשר ולקיים לחץ רצוף של צבא הסורי, כדי למגעו מנגד אפשרות התארכן מחדש.

ב. לשפר את קו הפקת האש ולהשתלט על חרוי שטח, שיאפשר לכוחות פיקוד הצפון ליזכר איום על דמשק ולהשיבו עמדת הכרעה.

ג. כתזאה מהഷת המטרות שלעיל - להימצא במצב גורה יותר לקידום פניות של חילוץ שלוחה עיראקית וירדניתם, שהופעתם בזירה הייתה צפוייה.

ד. באוחר זמן בראה, שאמנם הצבא הסורי ברגע ובהתאם לכך, אך אי-אפשר להסתפק בכך וצריך להביסו ולהעביר את המלחמה לשטחו, כדי להרחק ככל האפשר סכנת מלחמה, נורפת. הגדייר זאת אל תוך הפיקוד - "אחרי מלחמה בזאת, ואחרי מה שטבלנו, אי אפשר היה לסייע בכך שב_hzוד ל'קו התקול".

5. בתכנון ההבקעה עמדה בפני הפיקוד הבעייה של ההבקעה רצועת ההבנה הסורית הראשונה. ההבקעה תוכננה באגף הצפוני והתקבשה עיקוד על חכמת קיימת - "בן גיל אפרן"¹. היו שלושה שיקולים עיקריים לבחירת גזרה זו בגדלת ההבקעה

¹) תכנון הדרישה בלבד התקטס על "בן גיל" שהיתה תכנית קיימת למחטף.

א. מרדות החדרמן אינן אפשררים הפעלה שריון, וכחצאה מכך האגף הצפוני של ההבקעה מאובטח. יתרון זה לא היה בשום גזרה אחרת.

ב. ההשתלשות על השטח הצפוני, שהוא גבורה יחסית, מקנה שליטה על מרבית האיר לدمשך.

ג. בגזרה זו נמצאת הדרכ הקדרה ביותר לדמשק. אמנם, לא הייתה כdana לבוש את דמשק (ולדעתי אלורך הפיקוד ספק אם היינו מסווגים לכך, בהתחשב ביחסי הכוחות), אך עצם ההבקעה בגזרה זו יוצרת איום מיידי ומהיד על דמשק.

6. עיקרי המכנית שהתקבשה, היר אלה:

א. הבנה אוירית וארטילריה מקסימלית על הקר הקדמי, כדי להקל על ההבקעה ככל האפשר.

ב. בשלב ראשוני ההבקעה של אוגדה 36 באיר ג' בתא אל-חشب.

ג. פריצה של אוגדה 210 בעקבות אוגדה 36, או ההבקעה כריסטה בדידות באיר קרוניטה – סעסע.

ד. מבנה והטעה של אוגדה 146 בגזרה שמורכבת 110 ודרומה.

7. קבוצת הפיקודית להבקעה התקיימה בנפח כיו"ם ד', 10 אוקטובר 73, לפניה ערבע; למחרת בבוקר ב-0800 קורים אישור חכימות בחל-שיין, בנדכות ה-דרמק"ל.

פָּסְקָה 26

הבקעת אוגדה 36

לקראה ההבקעה, כלל סד"כ אוגדה 36 כרחות אלה:

א. חטיבת טנקים 7, כולל "ברוח בן חנן", שביעו ב-9 באוקטובר ו"ברוח צ'", שהגיע ב-10 אוקטובר – מה"כ כ-100 טנקים.

ב. חטיבת חי"ר 1.

ג. חטיבת חי"ר 317 מוקטנת.

ד. פלוגה חרמ"ש מיחידה 269.

8. המכנית הייתה – להבקיע ביום שניי צירים, תוך סיוע ארטילרי ואווירי מקסימלי, כאשר: –

א. נקבעה חכימת אש מכינה של כ-3 שורות, שכלה הנחתה ארטילריה ותקיפות מטוסים שטוחה העיקרית הייתה לנטרל את האמצעים ה-ג"ט של האויב. כך תוכנן להפעיל מס' ארטילרי נידד, שיגרום כ-500 מ' לפוני הטנקים הפורדים, כדי למנוע מהטורים, שהיר בחודשות ובמוסכים, הפלת נשק ג"ט, לרבות טילים.

ב. מאמץ צפוני, שיפורן בכירון צומת חדר ומזרעת בית ב'ן, כולל את גדרות הטנקים 77, ובעקבותיו "כוח צ" וארות מיחידה 269.

ג. מאמץ דרומי, שיפורן מצפון לב' בתא אל-חشب, לכירון חلس ותל שמס, כולל את ברוח "בֵּן חַבְּן" ובעקבותיו גדר טנקים 75 וחטיבת חי"ר 1.

ד. בעת הפריצה היה צורך לאבן את שדרות המוקשים, שמייקרם לא היה ידוע במדוריך, ולא הינו אמצעים מנחים את הדעת כדי לפירוץ אורותם ביום ותחת אש; לבן ברגע בליל 10-11 אוקטובר 73, סיור באזורי חורשות ג' בתא אל-חشب, כדי לנסות לאבן את שדרות המוקשים, אורם לא ברגע אייכרן מדוריך.

ירט ה - 11 אוקטובר 73

10. ההבקעה החלה ביום ה', 11 אוקטובר 73, כאשר הכוחות החלו להבקיע לשטח סדריה בשעה 1115, בסיווע ארטילרי דויררי מרוכז. ההבקעה הייתה הרבה יותר קלה וחלקה מכפי שהוערך מראש, והתפתחה בצורה טובה מאוד ולפי המכנית

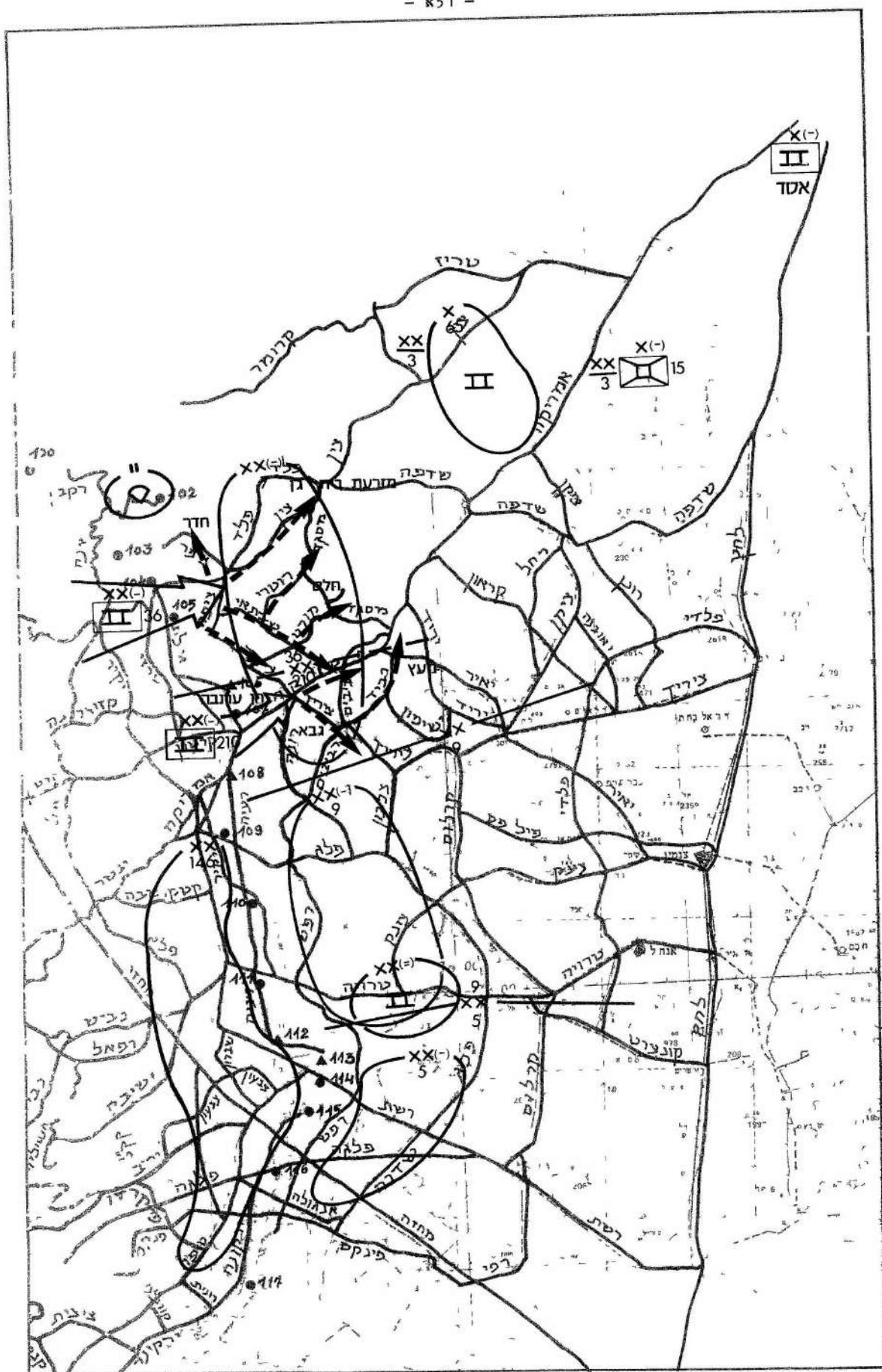
11. המאמץ הצפוני של אוגדה 36 הבקיע באזורי מוצב 104, ופרץ את שדרות המוקשים. לאחר תנועה קשה בשטח סלעי, התליקב על צומת חדר - טרג'ה ושתלת, לאחר קרבות, על הזרמת תל أحمر (אדום 4775). מכאן התחילו הכוחות לבער על ציר הכביש (ציר "צין") לעבר מזרעת בית-ב'ן, כאשר כ-20-30 טנקים אויבים מנסים להשחרות. עד הערב הצלicho 2 הגדרדים (77 וברוח צ"ז) - לתפוס את השתחים השליטים על מזרעת בית-ב'ן ממערב ומדרום.ليلת נרוכה התקפה נסיבתית כבגד סורית, שכלה טנקים ו-חי"ר בסיווע ארטילרייה על חניון כוחותינו שմדרום למזרעת בית-ב'ן. התקפה זו נחדרה על-ידי הטנקים ועל-ידי חיילי גזר חי"ר 12, שאבטחו את החניון.

12. המאמץ הדרומי פרץ מצפון לב' בתא אל-חشب, כאשר ברוח "בֵּן חַבְּן" הרכבל, ואחריו גדרות 75, ובדרוד 74 חיפה על הפריצה. תוך כדי חצייה שדה המוקשים, על רשות טנקים על מוקשים, אך יתר הכוח הצליח לעבור ולהתקיים על דרך המוצבים הסורית. מכאן נוע הטנקים מצפון לב' בתא אל-חشب לעבר טרג'ה. מטרבגה החל קרבות שב"ש, במרחב הפתח שבין מחנות חلس לטרג'ה; עד הערב השתלט רוחותינו על מחנה חلس והכפר חلس, והחמקנו שם לחניוני לילה.

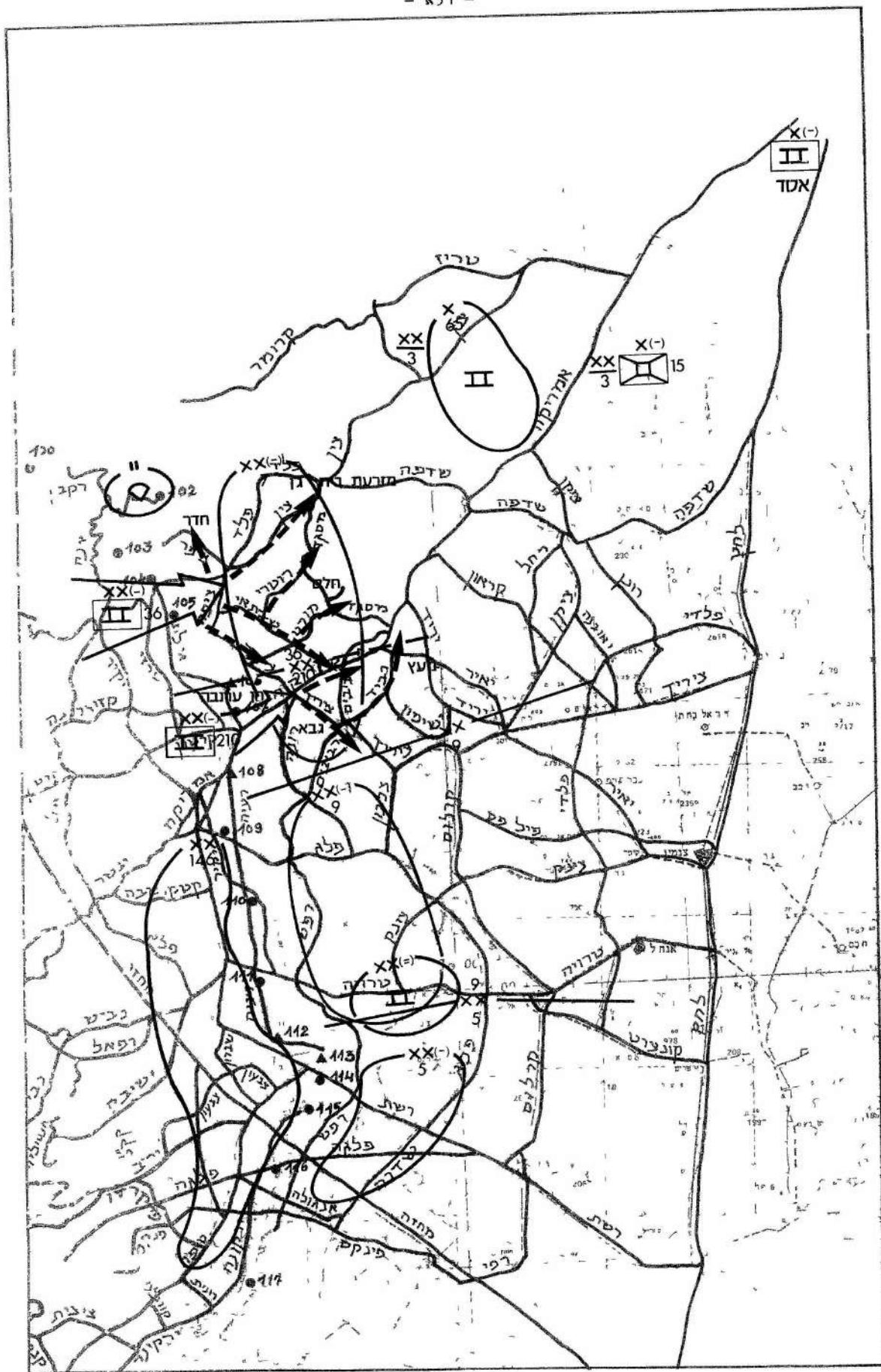
13. חטיבת חי"ר 1 נעה בעקבות המאמץ הדרומי, כאשר גדרות 12 מטהר את ג' בתא אל-חشب, גדרות 51, בסיווע טנקים, מטהר את תל דהדור, והסירה מטהר את הרכובות שבמורדות תל-דהדור. חטיבת איד"ם מוקטנת 317 השתלטה על אזור תל אל- أحمر (סגורול 4574 ו-4575) ותל אל-קכע, וטירה אותו.

ירט ד - 12 אוקטובר 73

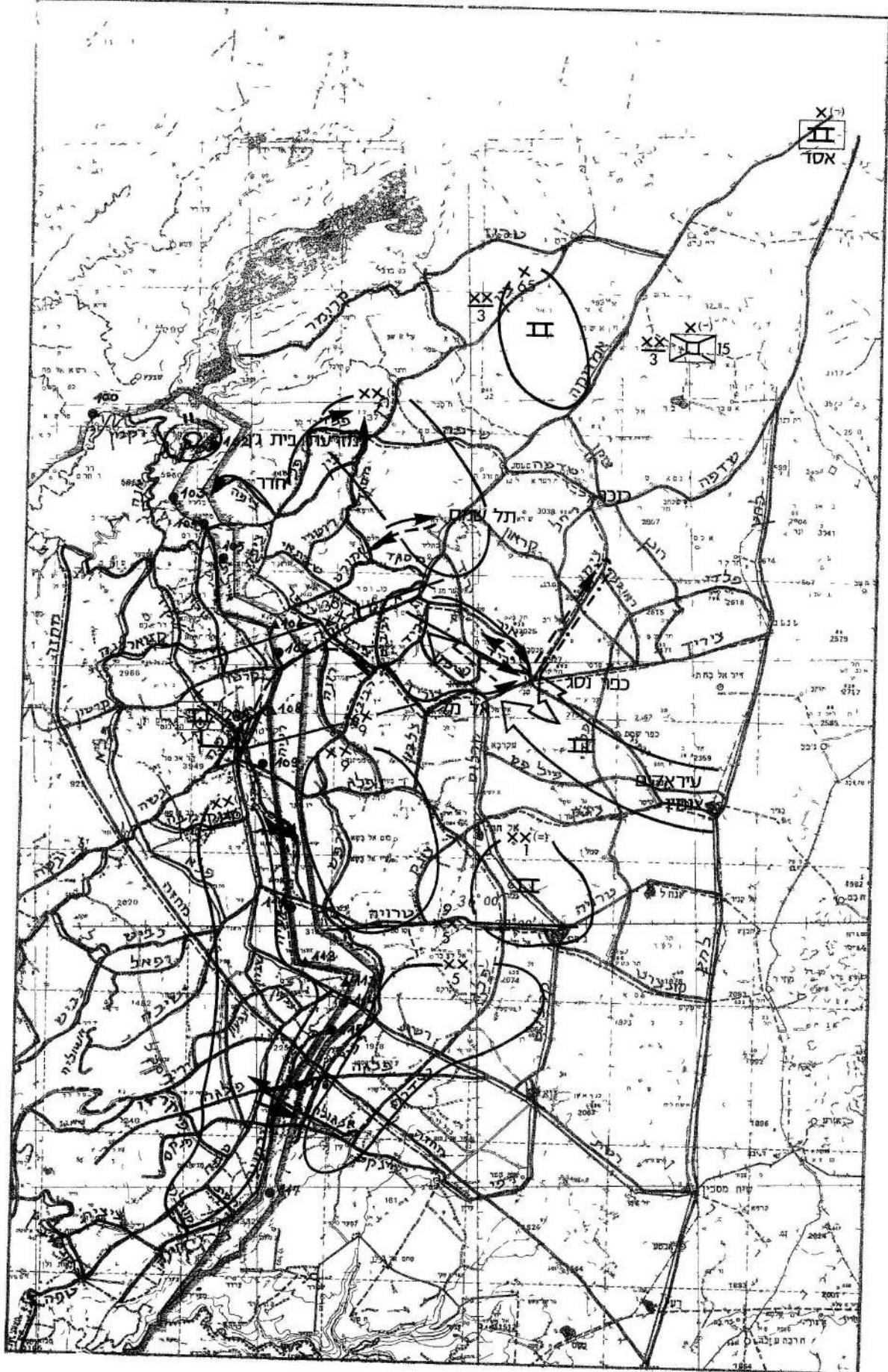
14. בבוקר ה-12 באוקטובר החל המאמץ הצפוני לנוע לעבר מזרעת בית-ב'ן בשמשיתה - לכגש את הכפר, להשתלט על השתחים השליטים עליו מזרחה וממערב ולהייר מרכז לנצל

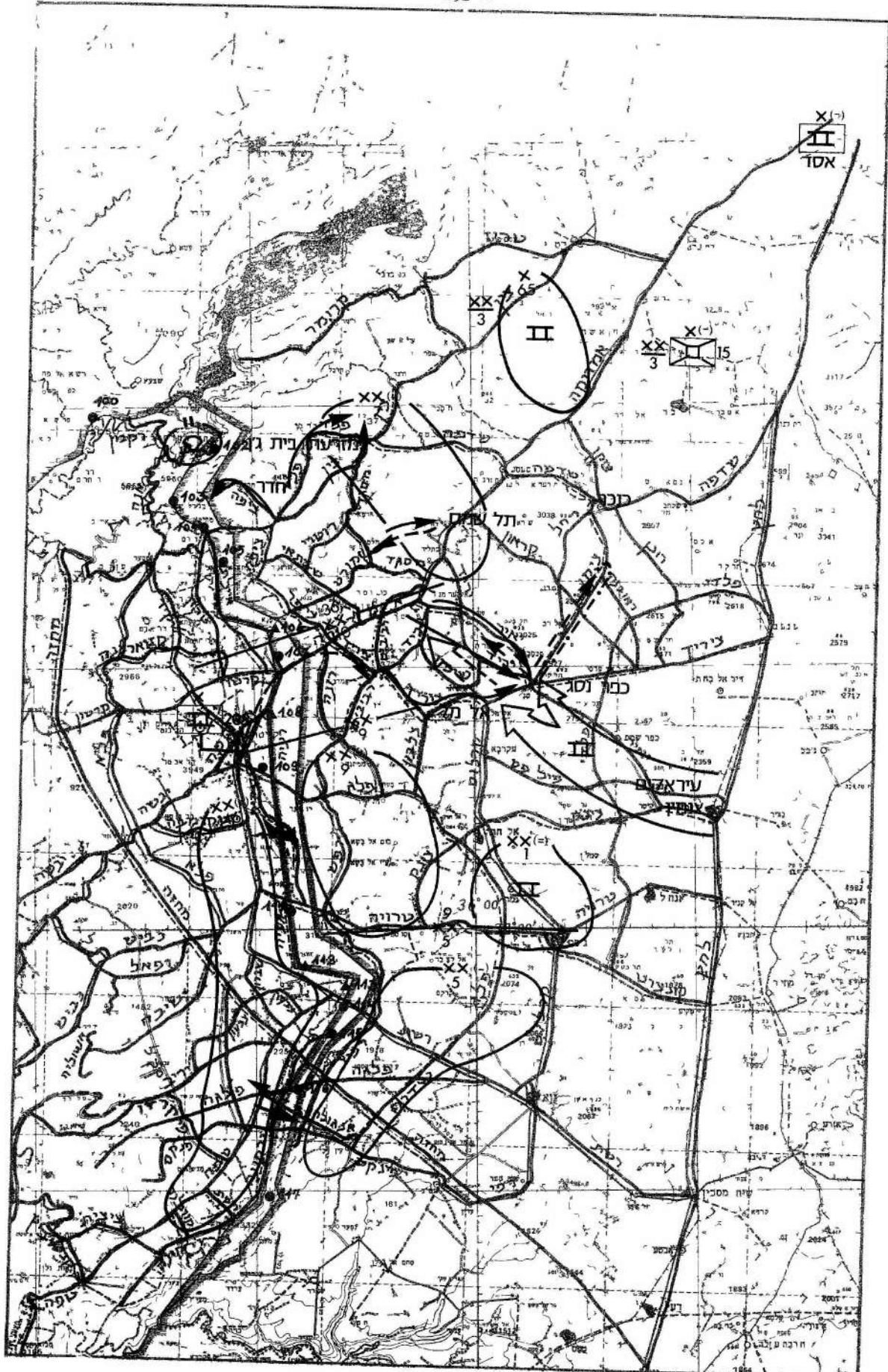
תרשים מס' 9 קרבנות ההבקעה ב-11 באוקטובר 73

תרשים מס' 9 קרבנות ההפוכה ב-11 באוקטובר 73

משרם מס' 10 קרבנות ההבקעה ב-12 באוקטובר 73

משרם מס' 10 קרבנות ההבקעה ב-12 באוקטובר 73

הצלחה לעבר סעסע. במקביל להתקפה על הכפר, הדבכה התקפה-נגד סוריה, שכילה טנקים, חיל'ר ומטוסים. בשלבים מסוימים החנהלה בחרושות שמדרום-מזרחה לכפר קרבנות טנקים בטרוח של עשרה מטוסים. למרות התקפה-נגד זו, הצליחו כוחותינו להשתלט על העיירה, ולמעשה, הסתיימו הקרב בשעה 1400 לערך, כשמזרעת בית-גן בידינו.

15. עם שחר ה-12 באוקטובר החל המאמץ הדרומי לנוע לעבר תל-שםם בצד קרבניטה – סעסע. בטרוח של כ-3000 מ', לפני תל-שםם, החפתה קרב אש בין הכוח לבין טנקים, וטילים נ"ט סוריים, בו נפגעו כ-20 טנקים סוריים לרוגלי התל. אורום התקדמות הכוח הרואה כתרצה מידי טילי "סאבר" ותחקירות מטוסי אויב, והכוחות נחלצו לאחר מהשתח המרובה. "כרח בן חנן" נסרג לעבר חלים ומשם הוליך בן-חנן בפלוגת טנקים באיגוף דרך הלג'ה, באשר בגודלים 75 ו-74 מתחים על חנוועת מדרום. הכוח הצליח לצלוח את הלג'ה ולהגיע לעדרף המערך הסורי ולפגוע שם במספר כלי רכב. אורום בשלב ההסחזרות על החל נפגער 4 טנקים של הכוח, והוא נאלץ לסגת. לאחר ההתקפה זו חזל "כרח בן חנן" מלהתקיפות, והטנקים הבוגרים שלו עבדו ת"פ בגודל 74.

16. משימת חטיבת חי"ר 1 ביום 12 אוקטובר הייתה – לטהר את הכפר חדר והאזורים שסביבו ולפתחה את ציר מזרעת בית-גן – מסעדה (צד ימין), עד למוצב 104. כוחות החטיבה טיהרו את הכפר חדר, את המרכז שמצפון לכפר, את מוצב "הפטמה" (אדורם 4972), מוצב "החרודת" (סבול 4872), את "המסROLLעת" שמצפון מזרח למוצב 104 (אדורם 4873) ופתחו את ציד ימין. עם חום פעולות הטיהור, התמקרה החטיבה באזור צומת חדר – טרנג'ה. בשעה 1800 קיבל גדור 12 את האחריות על בירת מזרעת בית-גן והוחזק בכפר, בשתחה פיקודו פלוגות טנקים מחתיבה 7.

17. נסימרו של הירם השגי להבקעה, השיבה האוגדה את יעדיה, פרט לתל-שםם (שנכבש בליל 13-14 אוקטובר). האוגדה חכנה לנוע למחוץ לעבר סעסע, אך חכונן זה לא ברצע עקב הרפוא הכוחות העיראקיים בזירת הלחימה.

פ ס ק ה 27

הבקעת ארגדה 210

18. לידמת ההבקעה מבה סד"ב ארגדה 210 את הרכוחות שלහלו.
- חטיבה טנקים 679 כ-40 טנקים "شرط מטארר"
  - חטיבה טנקים 179 כ-40 טנקים "شرط קל"
  - גדוד חיר"ם 471 מחתיבה 317.
  - "כראה נתי"¹⁾.
19. האלטרנטיבות להפעלה ארגדה 210, כפי שוכנס בקבוצת הפקודות הפיקודית בנפח, ביום ר', 10 אוקטובר היו אלה
- לפרוץ בדידוג בגדודה ג' בדבאת אל-חשב, מודיעם לציר של ארגדה 36.
  - להיכנס בעקבות ארגדה 36.
  - להבקיע בצד קרבניטה - דמשק.
20. בעקבות קבוצת הפקודות הפיקודית קריימה קבוצה מכברן ארגדתו והתגבשה תכנית
זאת:
- חטיבה 679 חקיע באזרע מזב 105, במקומם בר החעה ה-ג"ט שלגר לא תפריע למעבר, לעבר תל-זהור ומשם דרומה לאורך ציר תל-זהור - ח'ן ערנבה (צד י"זיפה") לעבר כביש קרוביירה - דמשק (צד "אמריקה").
  - חטיבה 179 חמtiny מול ציר קרוביירה - דמשק בגדורה מזב 107 ותוכנס לפיה פיקודה.
- הפקודות הורדו למחטים, רעם שחר, ה-11 באוקטובר, הם בוצעו סדרים בצד י"זיפה.
21. ב-11 אוקטובר ב-0800 התקיים אישור תכניות פיקודי בתל-שיין, לשם הסתבר למפקד הארגדה כי ארגדה 36 מבקיעה בשני ציריים ומונצלה גם את הצד שתוכנן לחטיבה 679. בתואנה לכך סוכס שארגדה 210 הפעלה בשלב ראשון בהטעיה, ומהיה מוכנה להבקיע בצד קרבניטה - דמשק, או להיכנס בעקבות ארגדה 36. תכנית זו נקבעה לפיקוד מס' יתרונות.
- שמירת עתודה, שתוכל להמשיך את חגורת ההבקעה, במקרה שארגדה 36 תיעדר.
  - במקרה שהבקעת ארגדה 36תקדם, כמתוכנן, תוכל ארגדה 210 להבקיע בצד כיסף, 1-ע"ג כך לפחות את אמצעי האויב.
  - קרבת גדרות ההבקעה אפשרה סיוע הדדי בין הארגדות ושליטה טרפה של הפיקוד על הקרב.

¹⁾ מפקד הרכח, סא"ל נתי הורביץ, היה ב-מפק' האוג', אך הטנקים (כ-30 טנקים "شرط קל") היו עדין בתכנועה מ-ביבלייש ל-רמיהיג והגיינו לנפח ביום ה' בשעה 1500 לעדר.

האורגזה חכבה שתי אפשרויות אלה והרציה סיור אלים של שתי מחלקות טנקים לאורך ציר ה"מערכת", כדי "למשש את הדופק". הטנקים נעו ופתחו באש לעבר מדרות בצד הסורי, אך הסורים לא הגיעו. חוטר חכבה זה נתן מקום להנחה, שהמערך הסורי אינו כה ציוף, כפי שתבעט מפקד הארגזה: "... לא חשבתי שהקר עזוב, אבל בכל זאת זה היה מעודד". עיקרי חכבה הבקעה, שנתנה בקצבה פקדות בשעה 1000 בחל-ירוסיפרן, היר:

- א. חכבה ארטילרית מסיבית על המערבים ה-ב"ט הסורים שבאזור הפריצה.
ב. חטיבת טנקים 179 מבקיעה בצד הכביש קרבנירה - דמשק ("אמריקה") כשהפריצה מבוססת על תגעה מהירה וASH.
ג. חטיבת טנקים 679 בחיפה.

ד, שעת ה"ש" - 1400.

יום ה' - 11 אוקטובר 73

23. בשורה הבודק של רום ה' התקבלו דיווחים ראשוניים על בריחה של חיילים סורים בגזרה הצפונית. עם קבלת הדיווחים על האלהת הבקעה של אורגזה 36, הציגירה ב-חפ"ק הפיקודי תרונה של ראשית התמרשות המערך הסורי. חזק דעה זו דיווחים על בנייה כליה רכב מה'ן ארנבה ורקיטה תשדרות של מה"ט סורי מדיביזיה 9, שטען שאינו יכול לחזק מעמד. אלוף הפיקוד וה-רמטכ"ל החליטו לנצל את מה שנראה כהחותשתה חלקית של האביב, והורד להקדים את שעת ה"ש" של אורגזה 210 בשעה, לערך.

בשעה 1240 קיבלה הארגזה פקודה לפזרן, גדור מתחילה 679 נפרנס לאורך התעלול ה-ב"ט לחיפה, וחטיבת 179 החלה לבוע (ב-1300). החטיבת נעה עם גדור אחד על הכביש והגדוד השבוי (גדס"ר 134) מצפונו. חרך כדי תגעה נתקל הכוח המוביל (לייד מוצב 107) במקבצי מוקשים, שהונחו ע"י כוחותינו בשני מקומות, וסילוקם גרם לעיבוב. קושי נסוך היה - החיפוי של חטיבת 679, שהיה בטרח רחוק, ונוסף לכך לא ניתן לה האבן והעשן של היעדים לחתם חיטוי יעיל. מה"ט הודיע למפקד הארגזה, כי הוא מורת על החיפוי ויפורץ בחיפוי עצמו. כבר עם ראשית התגעה נתקלה החטיבת באש ארטילרית עצה, שפוגעה בשלושה טנקים. ה-גדס"ר, שנע מצפון לכיביש, בכבוס לשדה מוקשים וספג פגיעה מארטילריית עזה של תותחים, טילים וטנקים 34-3-2 במתחפורות. באש זו נפגעו 18 מתוך 19 הטנקים של הגדור, והוא נעצר בפתחי היעד וראשון. הגדור השני פרץ ב מהירות, ותוך ירי מהיר, לכל הצדדים, הצלחת להגיא לכפר ולאוזמת ח'ן-ערנבה - ג'ב'א (צומת "אמריקה" - "ציריך"), אך שם הגיעו רק 6 טנקים תקינניים וגם הם היו מפוזרים, לאחר שאחדים מהם פנו בטעות דרומה, בצד הימני לאום בטנה (צד "דרננה"). בשלב זה דיווח ה-מה"ט על מצבו והציגו להכנים במהירות את חטיבת 679 לנצל את הבקעה ולינייב את ההישגים.

לאור התפתחות הבקעה, הורה מפקד האוגדה ל-מח"ט 679 לפרק גדור, שהיהה מרכז לשתי אפשרויות - להמשיך בפריצה או לסיבע בחילוץ חטיבת 179, בשעה 1500, לעדן, נחנה פקודה ל-מח"ט 679 לפרק פנימה, לעבור את חטיבת 179 ולהגיע עד לציר המוליך לטרנברג'ה (צורת "ארצות הברית" - "שבתאי") ולהשמיד את המערךים ה-ב"ט הסוריים מעורפת. הפקודה ציינה להגיע עד ציר "שבתאי", כירז שוכן מואגדה 36, שהיה על ציר זה מצפון, היה אמור לנרו לכירז ציר "ארצות הברית". חטיבת 679 פרצה פנימה וביצעה את משימתה.

לאחר מתן הפקודה לאוגדה 210, להקדם את הבקעה, שקל אלוף הפיקוד את האפשרות לתגבר את האוגדה, כדי לאפשר לה ביצול האצת הבקעה. האלוף הורה למפקד אוגדה 146 להוביל חטיבת י"פ אוגדה 210, רסוכם שחטיבת ח"ב 9, מרגבתה בפלוגה מחתיבת ח"ב 4, שעבור לאוגדה 210

בשעה 1500 נמסר מפקחת הפיקוד לאוגדה שחטיבת 9 נמצאת בדרך והיא עוברת ת"פ האוגדה. מפקד האוגדה הורה ל-מח"ט, שהגיע ל-ח'פ"ק, לפרק בעקבות שתי החטיבות, לפרק דרומה בצומת ח'ן ערבה, לבבוש את תל כורדים מהעיר, ולאחר מכן המשיך בצד הערקי את תל שער מדרום (צד יריביד'), עד לצומת מעץ. בשעה 1600, לעדר, החלה חטיבת 9 לנרו למשמרותיה. עם רדת החשיכה כבשה החטיבת את תל כורדים, ולאחר מכן המשיכה, ללא התגבורות, לצומת מעץ, אליו הגיעו בשעה 1700, לעדר.

עם רדת החשיכה, היר כוחות האוגדה בצומת ח'ן-ערבה, בצורת "ארצות הברית" - "שבתאי", ובצורת מעץ. העירה ח'ן-ערנה לא טהרתה וכוחות ח'יר סוראים, מצידיהם בנשק ב"ט, חסם את ציר קרביתרה - ח'ן-ערנה והפריעו להעברת הדרגים ולפינוי נפגעים. כדי לפתח ציר זה, אורתו שנוי כורחת - גד' חרמ"ש 91 מחתיבת 9 ובאזור חיריים 471 (מחטיבת 317), קיבלו מספר טנקים לסייע. כוחות אלה הצליחו, לעיתים בקרב פנים ומבנה בבית, לטהר את האזור ולאפשר את המעבר בצד. במקביל הרכנס גדור הגדסה האוגדתי, שסייע בחילוץ הטנקים התקועים בשודות המוקשים. במשך הלילה ניסר חוליות ציידי טנקים סוראים לפגוע בטנקים של חטיבת 679, אולס הרנסו ע"י כוח צנחנים מבדר 471, שאבטח את חניון החטיבת. בצורת מעץ פגעה חטיבת ח"ב 9 בטנקים אורייב ובכלי רכב אחרים, שניסר לעבור בזירת, בקרה מזור אי-ידייעה שהוא בידינו.

יום ד' - 12 אוקטובר 73

ביום ד', 12 אוקטובר, הייתה משימת האוגדה לבוע דרומה-מזרחה, לעבר צורת כפר-נסג' ומשם להמשיך צפונה לעבר כנכר, בצד כפר נסג' - כנכר (צד ציינון). עירוי חכנית האוגדה היר.

א. חטיבת טנקים 179 תבווע לצורת מסחרה, תשחלט על הצומת ומשם תבווע מזרחה, לצורת כפר נסג' (צד יזריך').

ב. חטיבת טנקים 679 תבווע בצד מעץ - כפר נסג' - (צד יאיר) ובצד שמדרום-מערב לו (צד ייריך'), ותשחלט על צורת כפר נסג'.

ג. חטיבה אש"ב 9 חבוּע בעקבות חטיבה 679, עד לזרמת כפר נסב', ומשם תרוביל לעבר בנכֶר.

ד. חפ"ק האוגדה יהיה בתל-שער.

30. חטיבה טנקים 679 התארגנה ממשך הלילה בגדה "שכטאי" - "אמריקה". ב-0600 הגיעו למקומן "כראח נתוי", שמנה 20 טנקים ועבר ת"פ החטיבה. ב-0915 החלה החטיבה לנורא למשימה. "כראח נתוי" נע פרוס בשטח, בכיוון כללי לדרום-מזרח, בכונה לתקוף את הצורה ממערב. שאר החטיבה נע בין ציר "אייר" ל"יריד", כעוגדה ל"כראח נתוי". "כראח נתוי" נע כמחרכנן, נתקל במספר טנקים אויב והשמידם, אורום בקרבת האורת ופצע ה-מג"ד, תבועת הכרה שובשה והוא נבלם. שאר החטיבה ביצע איגוז ימני וככש את זרמת כפר נסב' בשעה 1300. החטיבה עברה באזורי הצורה, החלה בההאדגרות ובתדרוק וקיימה מגע אש עם אויב באזורי הכפר אל-הבריה.

31. חטיבה טנקים 179 התארגנה ממשך הלילה, קיבלה טנקים שתפקידו ופלוגה מ"כראח נתוי", רעם ברוך ה-12 אוטרכר היוז לחטיבה כ-30 טנקים ו-15 גט"שים. עם אור ראשון נעה החטיבה לעבר ג'כא, חפסה את הצורה ותחלפה את הכוחות של חטיבה 9, שהיה במקומם. בעבור בשעתיים קיבלה חטיבה 179 פקודה לבוּע לעבר מטהה - זרמת כפר נסב', ולהתקדם בצד לבנכֶר. החטיבה החלה לנורא ונתקלה במתוח נ"ט בגודל באזורי תל מטהה, אך עלי-אף טילי "סאטור" הרבים שנורו, הצליחו הטנקים לחמוק אליו להיפגע. ה-מח"ט, שקיבל היתר לעקור את זרמת מטהה מציגון, נע דרך א-טייח ואל-מל, המשיך מזרחה כין תל עלקיה לבין תל קריין והגיעו לציר המוליך לבנכֶר. בעליה על הגיר ניהלה החטיבה קרב אש, בטריחים של 2000-2500 מ', עם טנקים אויב, שהיר מציגן לאל-הבריה. אורום מכיוון שבשלב זה נותרו לחטיבה רק כ-8 טנקים בשירותם, נבלמה תבועתה, עד הגעה חטיבה 9 למקום.

32. בזרמה מעץ התארגנה ותדרקה חטיבה 9, וקיבלה במדורה את הכוחות, שנשארו בג'כא. בשעה 1400, לעדר, החלה החטיבה לנורא על ציר "אייר", לעבר כפר נסב', ומשם פנתה לעבר בנכֶר ("ציקן"). בהגיעה ממערב לתל קריין, נתקל הכרה המוביל במתוחם האויב שמצפון לאל-הבריה, המתוח, שחטיבה 179 נמנאה בקרב אש עימרו. ה-מח"ט הורה להסתער ולחטיבה כבשה את אל-הבריה ואת המתוח שמצפון לה.

33. לאחר כיבוש מתוח אל-הבריה, המשיכו חטיבה 9 וחטיבה 179 מהנORTHן לעבר בנכֶר, כאשר חטיבה 179 נעה מזרחה לציר וחתיבה 9 ממערב לו. בסביבות 1600 הגיעו כוחות האוגדה מצפון לתל-מרעי, בשליטה הדרך לבנכֶר פתוחה בפניהם.

34. בשלב זה נחלחה תבועת כוחה של כראח טנקים גדול (יותר מאוחר הסתבר שאלה כוחות עיראקיים¹⁾ מזרום-מזרחה לכיוון תל-מל ותל-מטהה, לעבר האבעד הדורמי - החשור - של האוגדה. חטיבה 679 נכנסה למגע עימרו באזורי זרמת נסב'; כדי לבולדם את האויב, הורה מפקד האוגדה לאחטיבות 9 ו-179 להפסיק את חנורוחן לעבר בנכֶר ולחזור לאזורי כפר-נסב'.

מגננת ארגדה 146

- ב-11 אוקטובר 73 מנה סד"כ ארגדה 146 את החטיבות שללהן. 35

  - א. חטיבת ח"כ 4.
  - ב. חטיבת ח"כ 9.
  - ג. חטיבת טנים 205.
  - ד. חטיבת ממוכנת 670 מוקטנת (ללא גדרות הטנקים).

משימת הארגדה בזום ה', 11 אוקטובר 73, הייתה - להיערך לבלייה בגזרה, להחכרן ולמשימת הבקעה לתוכו שטח סוריה וכבהגדמת אלוף הפיקוד, בשילוח עם מפקד הארגדה "לבצע" פעולות שייצרו רושם שאנו תוקפים גם בגזרה המרכזית" כוחות הארגדה תפסו עמדות ובניהם קילופי אש עם האוליב, אך לא התקדמו. רוב הימים עברו בהתקרגנות החטיבות לשימוש הבקעה. בשעה 1300 הורה האלוף להעביר את חטיבת 9, ח"פ ארגדה 210. החטיבה תרgebורה בפלוגות טנקים מהטיבה 4 וערכה את הארגדה. 36.

משימת הארגדה ליום ר', 12 אוקטובר 73, הייתה - להמשיך בפעולות שייצרו רושם של מאיץ התקפי בגזרה זו, כדי לרתק שריון ארב, ולמנוע ממנה לעלות צפונה, לעבר המאמץ הפיקודי העיקרי. בן היהת הארגדה אמורה להיות מרכיבה לתקdem מזרחה, בצד רפид - שיח' מסכין ("רשות"). 37.

בהתאם לכך תוכננה מתקפה ארגדתית כאשר י-

  - א. חטיבת ח"כ 4 משאייר חיפור ברכס שעף - סיינדיין ותנווע מזרחה מוצב 110 לעבר ציד "רפש" ומשם תקוף את ברדנה מצפון.
  - ב. חטיבת ממוכנת 670, שתתוגבר ב-3 פלוגות טנקים מ-גש"פ 181, תקוף את אל-חנרת מדרום ואת צידא.
  - ג. חטיבת 205 תחפה על 2 החטיבות בשלב א, ובשלב ב, תקדם מזרחה על ציד "רשות".

המתקפה החלה במתוכנן. 38.

  - א. חטיבת 670 העסיקה באש את צידא וככשה את מוצב אל-חנרת, אך סבגה אש ארטילרית בכדה על היעד והכبوש רגילה חילופי אש עם טנק ארב, שהיו בעמדות מזרחה ללא-חברות.
  - ב. חטיבת 4 התקדמה מזרחה, במתוכנן, עברה בשטח קשה והביעה לציד קרניירה - ביר עב'ס ("ויקיר"), בסופה בדרכה הפגזה ארטילרית בכדה. בהמשך החגועה, לכירון הרקאד (ציד "רפש"), היה השתח נוח יותר.
  - ג. חטיבת 205 תפסה עמדות חיפור, אך לא נכנסה לציד רפид - נרא ("רשות").

- .40. באוטו יומם, סמוך לשעה 0800, ביקר שהב"ט ב-חפ"ק הפיקודי, ובධו עימיו סוכם לרכז את המאמץ בצפון הירדן, כדי להתקרב ככל האפשר לדמשק. בשעה 0915 נתן אלוף הפיקוד הוראה למפקד האוגדה על האפשרות שחתיבת 205 תרüber לאוגדה 210, ובשעה 1100 נתנה ההוראה להעביר את החטיבה.
- .41. בעקבות הורדת חטיבת 205 מה-ס"כ, דולדלה עוצמת אוגדה 146 ולא היה אפשרות לפתח מאמץ התקפי ולנצל את ההצלחות המקרמיות של חטיבת 4 וחטיבת 670. בתגובה לכך בלילה, בשעה 1300, לערך, הוראה לשתי חטיבות אלה להפסיק את התקפתן ולסגת. האוגדה נערכה לאורך "הקו הסגול", כשהיא מוכנהקדם התקפה אריב.

הרפקת חיל המשלוח העיראקי

42. ביום ר', 12 אוקטובר, הופיע חילון הכוח העיראקי בוגרלן. היה זה חטיבת משוריינת 12 מדייביזיה משוריינית מס' 3, שהגיעה לאזרע כפר נסב' ואל-מל כוח זה נתגלה ע"י חיפוית ארגדה 210, בשעה 1500 לערך, כשהארה נע בשני טורפים, בטרח של כ-8 ק"מ מבווחתינו טור אחד נع מכירון קימה - כפר שם עבר כפר נסב' (צד "יאיר") והטור השני מכירון זמدين - עקרבה - תל-אל-מל ותל מחרה (אזורים "פיליפס" ו"קרלוס"). הערכה מפקד הארגדה היתה, שכוח האויב הורא בסדר גודל של שתי חטיבות מאוחר יותר הסתבר, שאללה כוחות עיראקיים¹⁾, כך הסתבר יותר מארחו, שלא היה זה מהלך טקי מתוכנן של העיראקים, לתקיעת פידז' בבווחתינו המתקדים, אלא הם הגיעו למקומם ונשלחו קדימה אולם, לאחר מכן נערך פנוי הדברים אחרת, הירוח שכוח שדרין רציני הופיע באבע החשוף של ארגדה 210 וריה צורך לבלו למרות שהיה קשה מאד להחליט להפסיק את התקפה שהתחילה להתגלגל לעבר בנכרכ', הורה מפקד האגדד לעצור את התקדמותו וערך את כוחות הארגדה לקדם את פנוי האויב שהופיע במקביל לבסוף טיפלה מפקדת הפיקוד בהפעלת מטוסי ח"א על הטורים העיראקיים.
43. חטיבה 679 עסכה בהתקרכנה ובתדוק באזרע אגדת כפר נסב', באשר קבלה בשעה 1530, לערך, את הידיעה על הרפקת העיראקיים עם התראה להירוח מוכנה לנרע לבליית האויב, תוך 10 דקות (ו').
- ב-1540 נטו כוחות החטיבה ותפסו עדות דרוםית-מזרחתית לכפר נסב', בקש החטיבה את הזרים "צידיך" ו"יאיר", "כוח נתי" הושאר כעתודה בצוות בשעה 1610, לערך, נוצר מגע אש עם טנקיו אויב, כאשר לכוחות העיראקיים סייעו הפגזה ארטילרית ותקיפה מטוסיים טוריים בקרב, שנמשך עד שעה 1700, ונערך לעחים בשורות של 500-400 מ', נבלם האויב בגזרת כפר נסב' ובនש טנקים בשטח
44. חטיבה 179 סבה על עקבותיה על האיזר לבנכר, תפסה עדות על המורדות הדרומיים של תל קריין ויצרה מגע, להערכה המה"ט, עם זנב הכוח העיראקי שנכנס כבר פנימה. בקרב זה השמדנו כ-5 טנקים אויב, אולם לא היה לחן על החטיבה, רעם חשכה פסקה האש.
45. חטיבה 9 סבה אף היא לאחרור, על הצד לבנכר, ונערכה ממערב לתל קריין ומזרחה, אך עד הערב לא הגיעו למגע עם האויב.

1) יתר הכוחות העיראקיים הגיעו לפי סדר זה חפ"ק דיביזיה משוריינית 3, חטיבה מרכנת 8 (mdiibizija 3) ובגדוד 3 מהכוחות המיחדים הגיעו לחזית לבגדת ע'בע'ב-צנמוך בליל 12-13 אוקטובר 1973.
חטיבת חי"ר 20 (mdiibizija 5) וחטיבה שריין 6 הגיעו לחזית עד 15 אוקטובר 1973.
חטיבת חי"ר 5 הגיעו לחזית (כפר שם) ב-19 אוקטובר 1973.
חטיבה משוריינית 30 (mdiibizija 6) הגיעו לחזית ב-20 אוקטובר 1973.

- .46. בשעה 1600 התיעצב מפקד חטיבת טנקים 205, שהועברה ת"י'פ האוגדה, ב-חפ"ק האוגדתי בתל-שער. חטיבתו, שנכונה אז כ-50 טנקים, נמצאה באורתה שעה בקרוביירה. מפקד אוגדה 210 הורה ל-טח"ט להשתלט על תל-מְסֻחָה ותל-מל. שבי בדודי החטיבה, שנען לשימושיהם לאוריך ציר ג'בא - מתחנה (ציר "ציריך"), נתקלו בכוחות האויב, ורק את דמת החשכה, בתל-מסחרה ובאזור א-טיכחה, ובניהלו עימים חילופי אש. בשעה 1800, לערד, נקבעה החטיבה לחזור להתקדמות באזורי צומת "ציריך" - "רביביד" (מזרחה לכפר ג'בא). הכוחות התקו מבע ובשעה 2000 לעדר הגיעו כל החטיבה לחניון.
- .47. עם חשבה החברר, שהיו שני מאמצי אויב - אחד לעבר כפר בסג', והשני לעבר תל-מסחרה. שני מאמצים אלה נבלמו, אך השתח שביניהם נשאר פרוץ. בן הסתמנה התקדמות של כוחות אויב למרחב שבין ציר "יאיר" לצייר "רביביד", לעבר תל-שער. כדי לבLorem חדירה זו, נערכה האוגדה בדלקמן
- א. חטיבת טנקים 179 - על ציר "יאיר", מזרום למען.
 ב. חטיבת טנקים 679 - בצומת "יאיר" - "רביביד" (צומת מען).
 ג. חטיבת חט"ב 9 - על ציר "רביביד", לרוגלי תל-שער.
 ד. חטיבת טנקים 205 - בצומת "רביביד" - "ציריך", מזרחה לג'בא.
 ה. בדוד חרמ"ש 91 מתחיביה 9 - על תל כרום.
 ו. חפ"ק האוגדה - ב"ברוסטר".
- הכוחות התקו, תדלקו, תחמושו והיו בכוביםקדם את פני האויב לקראת אור ראשון
שבחו, 13 באוקטובר 73.
- .48. במקביל להתקפות אויבת 210, הורה הפיקוד לאוגדה 36 להיערך לאוריך ציר קרבניטה - סעסע לבולם פריצת אויב. אוגדה 36 נפרטה שכוחות חטיבת טנקים 7 תופסים את צומת ח'ן ערבה, צומת מען, (צומת "יאיר" - "אמריקה"), צומת חלם ואות מחנות חלט. פיקוד הצפון יצא למתקפה לתוכך שטח סדריה, עם הכוחות שלחמו ברכיפות מפוזן המלחמה. ההבירות היחידה, שהגיעה לפיקוד, הייתה 2 כוחות בדודים ("כראה בץ" ו"כראה בתיה"), שהיו מסרגלים לפתח למאמץ ברוס' נגד הסודדים, אך הופעת העיראקים שנכונה את יחסם הכוחות הסביר זעם לאחר המלחמה אלוף הפיקוד "למעשה בודאם של העיראקים... ו-אחים" בכניסה של הירדן, בדרמו לבך שבמצב שגבנוו אליר, אמנס בחישות נוראה, בכמות קשנה מואוד של טנקים, בעייפות בלתי רגילה, יכלה לעשר עוד מאמצים ברוטפים, לROLIA יחסם הכוחות, שהשתכו בכת אחת". למעשה, מאז הופעת חיל המשלוח העיראקי, לא היה הפיקוד מסוגל בגול חורס כrho, לפני מתקפה ברוספה, פרט להדיפת התקפות-נגד ולכיבושים מקרים.
- .49. למראות שהופעת העיראקים כפאה על הפיקוד את עצירתה המתקפה במורך שטח סדריה, השיגה מתקפה זו מספר מטרות
- א. האבאה הסורי הוכחה ואיבד כוח-אדם וציוד.
 ב. כוחותינו השתלטו על שטח נרחב (הימפריה) - מעבר ל"קע-הטבול".

- ג. התקדמות הכוחות יצרה איום ישיר על دمشق ובאפשרה הפגזה ארטילרית על מבואות העיר¹⁾.
- ד. פיקוד האפרון הצליח להשתלט על חוויה קדוק נורחים יותר לבליית התקפה-הנגב העיראקיות והירדןיות.

1) ב-13 באוקטובר 73, סמוך לשעה 2300, הרגע שדה התעופה אל-מזה בתרומי 175 מ"מ רוחש בו פגיעה מדויקות.

פְּרַקְטָן

הדף התקפות - הנגד של האויב וההתבססות

(24-13 באוקטובר 73)

פְּסָקָה 30

כללי

1. לאחר כבישת הערים העיראקיים לזרת הלימה, החל מ-12 באוקטובר, וככיסות החטיבה המשוריינית מס' 40, הירדנית, לזרת זאת, ב-16 אוקטובר, חל שינורי מכריע ביחסו הכוורת בגזרה פיקוד האפרון.

2. בעקבות סדרת התקפות-הנגד, שניהלו כוחות אלה, יחד עם כוחות הצבא הסורי, ובכלל מיורט כוחותינו בפיקוד האפרון ועקב העתקת נקודת הכוח של צה"ל לחזית המצרית, נפסקה התקדמות כוחותינו לעומק סוריה; בכך הוקל על האויב ליזום פעילות-נגד. תורצתה מכך לא חלו שיגורים נרוכפים בזרת הלימה של פיקוד האפרון, למעט מספר שיפורים בגבול ה"מובלעת" וההתבססת בשטח המוחזק.

3. ה"מובלעת" החזקה על-ידי 2 אוגדה – אוגדה 36 בצפונה ה"מובלעת" ואוגדה 210 בדרום ובסדרמה; (אגודה 146 הייתה פרוסה, כאמור, בגזרת דרום ומ"ת-הגרדן). ב-17 באוקטובר החליפה אוגדה 146 את אוגדה 210 בגזרת ה"מובלעת", כשהאהדורה כולה את חטיבת טנקים 179 ו-^{1) 679}. חטיבת טנקים 670 קבלה, יחד עם חטמ"ר 820, את האחריות על גזרת דרום ומ"ת-הגרדן, ככוח עצמאי ח"פ הפיקוד.

4. במהלך התקופה שבין 13 ל-19 אוקטובר נערך מספר התקפה-נגד של כוחות סורים, עיראקיים וירדניים, שנрудו להדריך את כוחותינו מה"מובלעת" ולמנוע – א. את השמדת האבאה הסורי.

ב. את התקדמות כוחותינו לעבר دمشق.
ג. את הרחבת שליטת צה"ל בעומק שטח סוריה.

התקפה-הנגד של האויב נערכו ב-3 גזרות עיקריות:

א. בצפון – בגזרת מזרעת בית ג'ן.

ב. בדרום – בגזרת התלים ענchar, קריין ותל-שםם.

ג. בדרום – בגזרת התלים משורה ומיל.

התקפה אלה נכשלו ולא הצליחו להדריך את כוחותינו מעמדותיהם. חלק בדול מהכוורת הטרקיפים הרשמד אמכת, אך – כאמור – התקפה אלו רקדו את כוחותינו ומנעו את התקדמותם.

¹⁾ חטיבת 179 הועברה לפיקוד הדרום, ח"פ אוגדה 252, ב-20 באוקטובר; אוגדה 146 הועברה לפיקוד דרום ב-9 בנובמבר.

5. כוחות פיקוד הCEFREN בסיסו במשך תקופה זו את השליטה בשטח ארמור כבשו, שפרדו את עדמותיהם והרתויבו את השליטה לעבר שטחי מפתח, להחזקה השטח, להגנה עלייה ולפיתוח מתקפה נורספת.

בתקופה זו רצתה פעלויות כוחותינו בשטח האויב בלילה, בעיקר בגזרת ארגדה 36.

פ ס ק ה 31

המארב לכרכ'ת המשלוח העיראקי ב-13 באוקטובר 73

6. התקראות שדרות הכרחות העיראקיים מכיוון דרום, אל מול כוחות ארגדה 210 הפסיקה, במורד, את התקדמות כוחות הארגדה והביאה אותו להיערכות הבנחתית.

ס"כ הטנקים של ארגדה 210 מנה בשעה זו כ-165 טנקים, לפי פירוט זה:

א. חטיבת טנקים 179 - כ-30 טנקים ("شرط קל").

ב. חטיבת טנקים 679 - כ-45 טנקים ("شرط מטהדר" ו-15 "شرط קל").

ג. חטיבת חט"ב 9 - כ-45 טנקים (כ-30 "שרמן" ו-15 "شرط קל").

ד. חטיבת טנקים 205 - כ-45 טנקים ("شرط מטהדר").

פריטה זו יקרה למשה מעין ארגז שבתוכו נמצא הכרה העיראקי, שבדיעבד נורע כי תעה בדרכו ולא ידע היכן הוא נמצא.

7. לאחר הייצרות הכרחות העיראקיים, ולאחר התפקידים כוחותינו, השתרר שקט באזור ובקרוב חלק מכוחותינו שירה אי-רודהות ביחס לזרות כrhoה האויב ומטרתו. אורם לפבוח בוקר, עם אור ראשון, הדפיעו לפני חטיבת 9, בטוחים של 300-300 מ', טנקים עיראקיים מתחביבה משוריינת 12 ומתחביבה ממוכנת 8, והתפתח קרב שב"ש, שהיה זום ע"י כוחותינו.

8. החטיבת הוואסובה, שיצרה מבוע עם השרוון העיראקי, הימה חטיבת חט"ב 9, החטיבת שבלחה לקדמת שחר טנקים עיראקיים בתנועה הנ על הציר המוביל מהכפר א-טיחה, עד למרגלה תל-שער ("ישימורן"), והן על ציר מסחרה - ב' בא ("ציריר"), החלה לנחל עים קרב אש. האטיות של החטיבת דירחה על כ-50 טנקים אויב הנעים על ציר "ישימורן", בטרוח קרב מאד לטבקי ה"שרמן" של החטיבת. חטיבת 9 התפצלה לשני כrhoות כrhoה ה"שרמנים", שנע קדימה, וכרכ'ת טנק ה"شرط", שפנה צפונה-מזרחה, לאבע המזרחי של כrhoה ה"שרמנים" ותפסה את הכרה העיראקי במעין מארב. בקרב שהחנהל בצדו הדרומי-מזרחי של תל-שער, השמידה החטיבת כ-14 טנקים ומטסתה מספר שבטים. הכרחות העיראקיים החלו לסגת.

9. אחדרי חטיבת 9 נקבעה לקרב חטיבת טנקים 179, שפעלה בשני כrhoות: אחד נע מזרר הכפר מעץ דרומה (ציר "יריד") והשני נע מזרר הכפר חמוריית לכיוון דרום (לעבר ציר "ישימורן"). חטיבת 179 תקפה באגף הCEFREN-מזרחי של הכרה העיראקי.

10. חטיבה טנקים 679 עשתה איגוף דרום-מזרחי ותפסה עמדות באגף המזרחי של הכוח העיראקי, ואילו חטיבת טנקים 205, שהיתה באגף המערבי של הארגז, נעה על הכביש והגיעה למסחרה, ובכך חסל, למעשה, הטריז העיראקי.

פ ס ק ה 32

כיבוש תל-שם (7-13-14 בארקוטרב 73)

11. לאחר כישלון הניסיון של כוח, מחדלה חטיבת טנקים 7 לכבות את תל-שם ב-12 באוקטובר, הוטל כיבוש התל על חטיבת חיר"ם 317, לצורך כיבוש המתחם ה-ג"ט שלרגלי התל ולצדוך פתחת ציר קרביטה – דמשק, לעבר סעסע.

עיקרי התכנית היו אלה:

א. כוח א

בדוד חיר"ם מוקדן 567/317, נועד לתקוף את התל ואות המתחם שלרגליו, מכיוון
דרך – דרכים מזרחה.

ב. כוח ב

חפ"ק חטיבתי, פלוגת חיר"ם ע"ב צחל"מים, ומחלקה טנקים, נועדו להציג חסימה ביצומת שמאפון לתל ("אמריקה" – "קוראן"), להירוח בכוכנות לבוע דרומה ולסייע
לכוח א.

12. הכוחות החלו לבוע ב-131900 באוקטובר מאזור תל אחמר; כוח א הגיע ב-צחל"מים לאזורי הכפר מע' – 132100 ומשם נע ברбел לעבר היעד אליו הגיעו לחוצה. כוח א התפצל פלוגה אחת כבשה את התל עצמה ושתי הנוגרות כבשו את המתחם ה-ג"ט שבמורדותו.

13. התל ומורדותו נכבשו ב-140400 בקרוב, כשהחגבורת הסורית חלה. כוח ב הגיע לצומת, שמאפון לתל ("אמריקה" – "קוראן"), בסביבות חצות ליל 13-14 באוקטובר, לאחר תבועה דרך ה"ילב'" הקטנה. הוא חסם אותה ופתח, עם אורן ראשון, את הציר לעבר צומת חלב ("אמריקה" – "מסגד").

14. לבסוף חיל היר 4 פצועים בכיבוש התל, ונקלחו כ-30 שבויים סורים.

15. מפקת החיבור הטקטי של התל, הוקם ב-17 אוקטובר "כוח קסטלי", שהרוה מפקדה אחת, לבוחות שהחזיקו בחל-שם (בדוד חיר"ם וגדוד טנקים). הכוח היה ת"פ אוגדה 36, ומשימתו הייתה – להחזיק בתל-שם ולהטמין את נבייש דמשק – קרביטה.

פְּסָקָה 33

תקיפת ארגדה 210
(15 אוקטובר 73)

16. בכורק ה-15 באוקטובר הדרה פיקוד הצפון לארגדה 210 לתוכנן את התקיפת כוחות הדיביזיה העיראקית מס' 3 ולהשמדת טנקים שלה, שהייר פרוסים באזורי כפר שמס ודר' אל עדם. המטרה הייתה - לפגוע בדיביזיה העיראקית לפני שתחרזק ע"י כוחות נורספים.
- ס"כ הארגדה כלל ביום זה כ-180 טנקים, לפי חלוקה זאת:
- חטיבת טנקים 179 - כ-40 טנקים ("شرط קל").
  - חטיבת טנקים 679 - כ-55 טנקים (35 "شرط מ�ארד" ו-20 "شرط קל").
  - חטיבת חט"ג 9 - כ-45 טנקים (30 "شدמן" ו-15 "شرط קל").
  - חטיבת טנקים 205 - כ-40 טנקים ("شرط מטאורי").
17. התקיפה תוכננה כך שחטיבה 179 חלהROM באגף שמדרומים לכפר נסיג', כלפי דרום-מזרח, חטיבה 9 חלץ לאט מזרח ומחפער עדות מדרונות כלפי השטח, השולט על כל האזור - תל ענתר ותל עלקיה - אך בלי לכבות אורות, חטיבה 679 וחטיבה 205 גורעדי לבצע אי-יבור מזרחי عمוק, מצפון לדרום, כדי לכתר ולהשמדת טנקים עיראקיים באזורי שמורת תלילים קריין, עלקיה וענתר.
18. התקיפה החלה בשעה 151300 לעדר, כאשר חטיבה 679 בצעה אי-יבור ובעה בשטח הפתוח, מהאזור שמצפון-מזרח לחיל קריין, ועד מערבה לכפר שמס, תוך שהיא נתקלת באש טילים ג"ט מאזור דיד אל עדם.
19. חטיבה 205 נעה במקביל לחטיבה 679, ממערב לה, ובאטחה למשזה את אגפה, בתופעה עמדות בינה לבינה תל קריין
20. חטיבה 179 והמקרה דרומה לצומת אל-מל והشمידה טנק אורייב, שנמצא במגע עם חטיבה 205 ו-679.
21. חטיבה 9 השתלטה תוך כדי תנועה על התלים עבדר וקרין; לאחר שהמ"ט ראה שהערב ירד, והתלים אינס בידו, החליט כי יכבוש אותם, למראות שהדבר היה בניגרד למתחכון. עליית החטיבה על התלים השROLTIM על כל הגזרה - בה נפגעו 4 מן הטנקים שלה - הפתיעה את החטיבה העיראקית, שהיתה פרוסה מזרח לתלים, ונטרמה מעמדותיה. על ידי הימצאות החטיבה על התלים, היר בידי כוחותינו עמדות השולטות היבש על השטח.

22. מחוסר זמן, ובגלל החשכה, לא ניתן היה לנצל-הצלה, והמגע עם האויב נורחק. הכוחות חזרו למקומורתייהם בשחטיבה 205 מבינה על התלים שבכבר שאר אחה"ז, חטיבה 6 באזורי תל-שער, חטיבה 679 באזורי ציר "ישמן" וайлרו חטיבה 179 בין תל-מל לזרמה אל-מל ("קרלוס" – "ציגיך").
23. מטרסי ח"א, שבאו לסייע להתקפה, נתקלו בטילים נ"מ רבים, ולכן לא עלה בידם לסייע בדרוש.
24. במשך כל התקיפה הפעיל האויב ארטילריה – בעיקר ירי "קטיושות" – על הכוחות רוגם על מדרות בעומק, באזורי תל שער ומזרחה ממכור, במלכון הציריים "ציריך" – "רביד" – "אמריקה".
25. כוחות ארגדה 210 השמידו בתקיפה זו כ-25 טנקים אויב, וайлרו מטנקי האויב נפצעו כ-7

התקפת הנגד הירדנית – עיראקית
(ב-16 אוקטובר 73)

26. ב-16 באוקטובר יזמר הכוחות הסוריים, הירדניים והעיראקיים התקפה-נגד בגזרת אוגדה 210 – הירדנים באזור תל אל-מל ותל-מסחרה והעיראקיים בגזרה כפר שמס – תל ענchar. נראה שהכrnaה הייתה לבצע התקפה מתואמת בשתי הגזרות בעת ובurnה אחת.
27. ס"כ האוגדה, כולל ביום זה כ-180 טנקים, היה פרוס כדלקמן.
- א. חטיבת טנקים 679, עם כ-55 טנקים – בין תל מסחרה לתל אל-מל.
  - ב. חטיבת טנקים 179, עם כ-60 טנקים – באזור הכפר אל-מל.
  - ג. חטיבת טנקים 9, עם כ-45 טנקים – במרכז הגזרה הדרומית לכפר נסב'.
  - ד. חטיבת טנקים 205, עם כ-40 טנקים – החזיקה את אזור תל ענchar ותל עלייה, מROL כפר שמס.
28. בשעות הבוקר (00:00 לערך) החלה התקפה עיראקית – בעצמה של יותר מחטיבת שריון, שהתקדמה לעבר התלים ענchar וקרין. התקפה זו של הכוח העיראקי נועדה, כאמור, להיות מתואמת עם הירדנים (ראה סעיפים 78 – 80 להלן), אך התיאומים ביניהם היה לקוי.
29. הכוחות העיראקיים נtro על ציר כפר שמס – כפר נסב' ("יאיד"). ההתקפה נבלמה ע"י חטיבה 205 שהחזיקה באזור התלים, בסירע חטיבת 179, שנעה בפריטה לבירון דרום-מזרחה, לאגף הדרומי-מערבי של חטיבה 205, וחטיבה 9, ששתחה איבוך קטן מצפון(Cl) לפני האגף הצפוני של חטיבה 205¹.
30. בארוחה עת הפעיל הפיקוד בחאים עם אוגדה 210 את גדר טנקים 71 מהתיבה 7, שנע באיבוך עמוק מאזור תל מרעי לעבר דיר אל-עדם, אל האגף הצפוני של כוח האויב, וביןילן קרב עם טנקים ועם עדות נ"ט כ-½ ק"מ צפונית לכפר דיר אל-עדם. חלק מהטנקים העיראקיים, שהיו במגע עימיו הרשמד, וחלקו הסתלקו.
- כשהחקרב הכוח לכפר, נtro לעבר טילים נ"ט רבים, אך הכוח לא זיהה את מקורה הירדי ונאלץ לעזור ולנווע לאחרור. לאחר שקיבל חיפוי, החל הכוח לעקור את הכפר מזרחה, וכשנמצא כ-3 ק"מ צפונית-מזרחה לכפר, פגע במשאיות רבות, שנעו מזרחה, על ציר לע' בע'ב ("צירין").

¹) בקרבת זה נהרג מג"ד 125/205 סא"ל טרכיה תרדן זיל

31. חכירות בדוד 7 מתחילה 7 סיבעה לשבירת ההתקפה העיראקית עם ערב. בקרוב זה, שנמשך כ-4 שעות, הרשמדן ב-70 טנק אורייב.
32. בסביבות 160900 הchallenge תנעuta בוחות אורייב בעצמה של חטיבה, שני טורים, שנעו בשני ציריים, עבר תל אל-מל ותל מתחה מדרום (ציר "קרלוס" וציר "צלבון"). באוטו ומן לא הייתה זהות הכוח ידועה על-פי חכנית הארגדה, נועדה חטיבה 679 לבולו בגזרה, חטיבה 179 נועדה לבולו או להכותר-נגד, ואילו חטיבה 9 נועדה להיות בכוננות לתקוף-נגד.
33. בוח שנקו האורייב, שנעו כאמור, שני טורים, נרעד כנראה לכבות את תל מתחה. הטור המזרחי, שנע עבר תל אל-מל, על ציר אל-חרה - אל-מל ("קרלוס") פנה צפונה-מערבה, בהירותו בטוח של 2000-2500 מ' מכוחותינו. כחוצה מכך היה אגף הימני, הצפוני-מזרחי, השוכן לפלי חטיבה 179, שדלה לשורות היורדות מTEL אל-מל. באוטו זמן נתקבל דיווח ראשוני, לפיו הטנקים הם טנקי "שרט", אורלים שנדראו הדගורנים האדומים על האנטנות, הוביל מעל לב ספק, שאלה טנקים ירדניים
34. חטיבה 179, שנאהה במרדות התל, בעמדות ירי טובות, פגעה בכ-30 טנקים ירדניים, שאלה אף לא הספיקו להיבנס לעמדות אש או לצדד את הצדichים. שרידי הכוחות הירדניים נסגרו, בהגיעם אל כוחות חטיבה 679, אשר פגעה בהם תוך חנעה דרומה (באיגוף ימני) ממזרח לאל-מל¹⁾.

פ ס ק ה 35

כיבוש אום-ברטנה
(ליל 18-19 נובמבר 1973)

35. ב-18 אוקטובר (0900) הטילה מפקדת פיקוד האפרן ישירות על חטיבה חיר"מ 317 לכבוש את מתחמי אום-ברטנה וכרכנה. מטרות הכיבוש היו א. הרתקת האורייב, בגזרת אום-ברטנה, מהצד המרכזי במובלעת - ציר קרניירה - חן ערנבה. ציר זה הוטרד עד אז ע"י האורייב באופן חדיר. ב. שיפור הקווים כר התזקוק בוחותינו. ג. מניעת שליטה ות知己 מוסדים ע"י תפיסת תילו כרכנה. ד. פתיחת ציר נסוך למובלעת קרניירה - צורמן - אום-ברטנה - ג'בא ("פלנו" - "רביבים").

¹⁾ על-פי מודיעין אודזה 210 כלל הכוח החזק ב-40 טנקים (כגדוד), וכ-20 טנקים הרשמדן.

חטיבה 317 הטילה את המשימה לכיבוש מתחם ארט-ברטנה על גדרות חיר"מ 567 ובכיבוש מתחם ברדנה על גדרות חיר"מ 471 שתי הפעולות חוכננו להתקצע במסגרת פערת חטיבתי, כאשר גדרות 567 יפעל בזרמת האחריות של אוגדה 146 וגדרות 471 בזרמת האחריות של חטיבה מרכנת 670¹⁾. חטיבה 317 הציבה את תכניתה למפקדי אוגדה 146 ולמפקדת חטיבה 670 באוטו יומ, 18 אוקטובר,acha"z.

36. באוטו יומ, לאחר הצהרים, הורדה פקדת המבצע שעיקריה היו – כיבוש מתחם ארט-ברטנה, הנמצא על צומת דרכים ("ררנה" – "רביבים"), פתיחת שני צירי התנועה לארט-ברטנה מצפון (צד "ררנה" וצד "רביבים") ופתיחה ציר ל"קו הסගול" מאוזור הבפר. חוכנן כי לאחר כיבוש המתחם, ייצא ממכור כוחות גדרות גדרות 567 וירוחלו ע"י כוח "סלט" (המורכב מגדרות חרמ"ש 9/91 ופלוגות טנקים מגדרות 4/61). הגזרה הוכפפה לחטיבה 4

מתוך ברדנה חוכנן להיכבש ג"כ בהתקפתليل רגילה. לאחר כבוש השטחים השולטים יכנסו כוחות משוריינים לתפיסת עמדות הבנה לבליית התקפות נגד של האויב. הכרחות צאו בתוכנן אך כאשר נכנסו לעמדות הערכות קובל פקודה לחזור ומלח זה של המבצע בוטל. פקודת הביטול נתקבלה במפקדת פיקוד הצפון מה-מצ"ע ב-182220 לערך.

37. תבוצעת כוחותינו לכיבוש ארט-ברטנה החלה בשעה 1930 לערך, תוך הסתייעות בטפטוף ארטילרי על היעדים. על פי התכנון נועד היעד להיכבש לכל המאוחר ב-190-100, אולם בשל חבולה רגילה איטית, בשתח קשה, בשל ארטילריה האויב, קשייזיהו היעדים וטיrole ראשוני בלתי מודיעין של הארטילריה, נכבש המתחם רק ב-190330.

התקפה התפתחה בשני שלבים וב-4 כוחות

שלב א

כיבוש שני מוצבי גבול סוריים לאורך "קו הסගול", השולטים על ציד "ררנה" (ע"י פלוגה מהגדוד) וכיבוש מתחם ארט-ברטנה, כולל 3 מוצבים (ע"י יחידה הגדוד). הכרחות נעו מאוזור תל ברום, לכיוון דרום, והbijrou נעשה במקביל ע"י שני הכרחות.

שלב ב

בນיסת שני טורים ממוגעים, הכוללים טנקים, חיר"מ על צחל"מים ו-חה"ב, בצד הכיבש ג'נ"א – ארט-ברטנה ("רביבים") ובצד ח'ק-ערדנה – ארט-ברטנה ("ררנה") במקביל, לשם פתיחת הצירים הללו, ובהמשך לפתיחה הציר דרומה-מערבה, לעבר "קו הסගול" (אוזור מוצב 109).

¹⁾ מפקדת אוגדה 146 החליפה את מפקדת אוגדה 210. קיבלת את האחריות בגזרת דרום המובלעת. חטיבה 670 קיבלה את האחריות על גזרת דרום רמת-הברן ח"פ מפקדת פיקוד הצפון.

38. הכניטה לבפר היתה שקטה. עד לפנזה-ברוך נשבה הלחימה בכפר, בו החזקה כנראה פלוגת טנקים, (3 מהם הרשמדר ע"י גדור 567/317). עד 190500 פינו כוחות הגדר את אום-ברטנה, כשליהם 3 הרוגים וכ-10 פצועים, ובשם נטליהם עימים כ-16 שכורים. בשנראת שהפעולה נשבת זמן רב מהטורבן, והחר עמד לעלות, סוכם בין הפיקוד למפקד אוגדה 146, שהגדר לא יתקוף את הרכסים שמדוות ומדרום-מזרח לאום-ברטנה.
39. שני הכוחות המורנים נעו כmortocnen, כשל ציר "ירינה" 5 טנקים רעל ציר "רביביס" 4 טנקים. הכוחות, שהיו מתחת הפגזה ארטילרית, סייעו בחילוץ הנפצעים של גדור 567 מחתיבה 317.
40. החלפת כוחות גדור 567 לא בזעה כmortocnen, עקב אי-הכנה בין מג"ד 567 לבין מפקד כוח "סלט" ובORTH זה מצא עצמו עוד לפני א/or, חחה אש ארטילרית חזקה, בהתקפה-גביד של שרירן סורי בעוצמה של כ-20 טנקים. מה"ט 4 הורה ליתרת גדור טנקים 61 (4 טנקים) להחרבן ולהדוף את התקפת הנגד ולנזר חרם"ש 42 לנרו ולחלו' את כוח "סלט". בשלב חילוץ הנפצעים הכניטה מפח"ט 4 לגזירה את גדים"ר 288 וגבדור טנקים 39, מזרחה ממנה, שסייע בהדיפת הסורים.
41. הסורים אבדו בתקיפה זו 12 טנקים. לכוחותינו נפכו 7 טנקים.

פ ס ק ה 36

התקפרת-הנבוד בגדרת כפר שם וארם ברטנה
(19 באוקטובר 73)

גדרת כפר שם

42. בברוך ה-19 באוקטובר הייתה אוגדה 146, שבלה את החטיבות 205, 4 ו-9, עדרכה להגנה בגזרה הדרומית והדרומית-מזרחית של ה"ימרבלעת".
במסגרת הפלישה האוגדתית, עמדה חטיבת טנקים 205 בחניונים על הכתף שבין תל-ענחד לتل עלקיה, ואילו התלים עצם לא הרזקו ע"י החטיבה¹. ההפגזה הארטילרית על כוחות חטיבה 205, שנשכה כל הלילה, התחזקה עם אוד ראשון, כאשר הסתבר כי התלים נתפסו במהלך הלילה על-ידי 150-200 אנשי חי"ר עיראקיים, שהתקמרו מתוך התעלות והחזיקו בתלים.
לאחר שכוחות החטיבה קבלו הוראה לtrap את התלים, הם הסתערו עליהם – גדרה טנקים על כל תל. במהלך ההסתערות התקלו באש נ"ט שנורמה ע"י חיילי חי"ר, שি�יבו במחפורות.
43. ב-190700 לערך, לאחר כיבוש התלים, (שבמהלכו נהרגו כ-40 חיילים עיראקיים ונשכו אחדים), הסתבר, כי מתחמת מתקפה משולבת, בסדר גודל חטיבתי, של כוחות חרמ"ש וטנקים עיראקיים. חלק מהכוח התרחק נע לעבר התלים וחלק ניסה לאגרוף מדרום, מכירון כפר שם ודיר אל-עדם. חטיבה 205 מנהה אותה עד כ-25 טנקים.
44. כשהנודע כי חי"ר עיראקי תפס את התלים בלילה, הורתה מפקחת האוגדה בברוך לחטיבה ח"ב 9 להתקדם ולהיאסם לאגף הדרומי של חטיבה 205, כדי לבולום שם, בהנחה שאחורי אנשי ה-חי"ר יבראו גם כוחות שרירן אריב.
45. במשך היום התפתחו 3 גלי התקפה על חטיבה 205 של כוחות עיראקיים מתחטיבת טנקים מס' 6, חטיבת טנקים מס' 12 וחטיבת מילכנת מס' 8 מדייביזיה משוריינית מס' 3. עצמת התקפה הראשונה, בשעות הבוקר המוקדמות, הביאה את מפקד אוגדה 146 לבקש סיוע של גדרה מתחטיבת טנקים 36/7 מכירון צפון, לעבר אגף הכוח התרוקן. הגדרה ביצעה את האיגוף ורתקה בכך את כוחות האריב. כוחות חטיבה 205 הצליכו להדוף את התקפה, ע"י כוח קטן בן 7 טנקים, שביצעו איגוף קטן מזרחה, מאחוריו חל-קרין והיכה בכוח התרוקן מאגף האפוני מטרוח של 900-1000 מ'.
46. התקפה השניה, בשעה 191100 לערך, הייתה חזקה מקדמתה, ומהזב הביע לידי כר, שטנקי אריב וטנקים מתחיבת 205 היו בטוחים קרובים ובאוגדה היתה תחרשה, שהחטיבה אינה ערמת בלחש ונמצאה על סף השמדת. רק הכונתה של חטיבת משוריינית 9, ע"י מפקחת האוגדה, אפשרה להדוף את התקפה, תוך תיאום בין שתי החטיבות.

¹) בימים הוואנסים שלאחר כיבוש התלים, הם לא הרזקו בשערת הלילה. כוחותינו חפר לרבליהם בחניונים, ועם שחר עלה אליהם מחדש.

47. בגדת התקופה השלישי, בשעה 191200 לעדר, פרטו הכוחות העיראקיים טנקים במרחב שבין דיר אל-עדם לבפר שם (בין "צידון ל'יאיר") ונכנסו עם גמ"שים בין הטנקים, שאנשי ה-ח"ר תוקפים עם RPG.

48. בהתקפה זאת לא היד לכוחות העיראקיים היישבים משמעותיים, בין היתר מושם שמקד הטיען של חטיבה 205 הצליח להוריד ארטילריה אל תוך שדרות הטנקים, וברבע שה-ח"ר נסרג, פנד אף הטנקים לאחור.

49. ככלית אפשר להבחין ב-3 שלבים בתקופה-הגבד העיראקית בגזרה זאת:
 א. קידום ייחידה ח"ר לשטח, בשילוב התקפה ארטילריה וקידום טנקים.
 ב. ח"ר עם מרג"טים בע בין הטנקים.
 ג. חבועה טנקים עם גמ"שים ביביהם

50. אורגודה 146 הדפה את כל התקפות; חטיבה 205 הסתיימה, כאמור, בתגובה גדור טנקים 7/71, והשמידה - יחד עם חטיבה 9 - כ-60 טנקים. חטיבה 205 נשארה בתום יומ לחימה זה עם כ-15 טנקים בשירותם.

51. בקשה מפקד הארגודה לסייע אויראי בגזרה זאת לא נענו, בשל העובדה האזורה מוגן בטילים 3"מ

גזרת אום-ברשנה

52. במקביל לתקיפת הכוחות העיראקיים בגזרת כפר שם והמלחים, התקפה בצהרי ה-19 באוקטובר המתקפה של כוח ירדני, מהחטיבת המשוריינית 40, שנודעה כנראה להיות מתראתם עם התקפה העיראקית. הכוח הירדני, שמנה בין 40 ל-50 טנקים, נעל בציג המובייל לא-טיחה מדром ("צלבון") ובציג המובייל לא Raum ברטנה מדром (מכיוון "פלג").

הכוח הירדני לא הגיע לקרבת אום ברטנה, ולמעשה, עיקר המאמץ היה בכירוז א-טיחה; הכוח הירדני בע בזיהרות, ולא הגיע לטוחים קרובים. בתחילה המתקפה הייתה חרואה גרווע, יחסית, וכוחות הארגודה החתיכו להשתפרותה ולהתקדמת הכוח הירדני.

53. מח"ט 4 העביר את גדור טנקים 39 לאזור תל מחרה, והשאיר את גט"ר 288 באזור אום ברטנה, מערבית לכוח הירדני הנע. בשעות אחיה"צ נורא מגע וגדוד הטירן ניהל קרב טנקים בטוחים של כ-1000 מ', כשהגדוד 39 יורה על הכוח הירדני מצפון. הירדנים אבדו בקרב זה כ-15 טנקים.

במשך היום כוואר נפצעו כ-15 טנקים של כוחות ארגודה 146.

פ ס ק ה 37

הפעילותת בגדת צפון "המרבלעת" 1)

54. בתקופה שבין ה-13 ל-22 באוקטובר, נערכו מספר התקפות-נגד בגדת אוגדה 36.
55. התקפות הנגד של האויב, בגדת האוגדה, בוצעו בגדות מזרעת בית ג'ן, תל-שמט ותילוי מרעי ואל-ערום. התקפה אלו היר בעצמה של 10-30 טנקים כל אחת, מלוחת בכוחות חי"ר וקומנדו, ובסיוע ארטילרי ההתקפות נבלמו ע"י ברוחות האויב (מחטיבה טנקים 7, מחטיבה חי"ר 1, וכוחות נוספים) תוך גרימת אבדות לכוחות הטורקים ותוך השטלה על הרכסים שמצפון לכפר. התקפה האויב סוכלה לרוב ע"י הפעלת התקפות-נגד מקבילות ע"י ברוח נייד, סיוע ארטילריה.
56. ב-17 באוקטובר השתלהו כוחות מחטיבה 1 על הכפר בית ג'ן ועל הרבס שמצובנו (נ"ג 1381). ב-24-25 באוקטובר תפסו כוחות מהחטיבה גם את מעיינות המים שליד הכפר בית ג'ן ומסpter נקודות שליטה מעלההן.

פ ס ק ה 38

פעילותת כוחותינו מעבר לקרוי האביב 2)

כללי

57. פעילות כוחותינו מעבר לקרוי האביב, כבון - המארבים, הפשיטות והסירות, התחנה בלילה. פעילות זו, שלא הייתה נרחבת בהיקפה ובחזאותה, לא נועדה להכricht אלא לקיים את היוזמה בידי כוחותינו ולגרום לאויב נפגעים, חרס שקט, וגביעת מודול, ולאלץ את האויב לתרחק כוחות ייחודתו. פעולותليلות אלו בוצעו ברובן בגדת אוגדה 36, ע"י כוחות חי"ר, כמעט מדי לילה, מיליל ה-13-14 באוקטובר. בסוגרת זו בוצעו סיורים ב"לגיון הקטנה", באזורי סעסע, פשיטות על חניון טנקים, על מוצבים או עדות ב"מ ובן מארבים על צירם, תוך הנחת מוקשים ואמצעי לחימה אחרים. בחיק מהפעולות לא היה מגע עם אויב. בכל הפעולות מעבר לקרוי לא היד נפצעים לכוחותינו.

58. פירוט הפעולות מעבר לקרוי האויב

א. ליל 14-13 באוקטובר

כוח מאוגדה 36 ביצע ירי של 20 פגזי 175 מ"מ, מצור מזרעת בית ג'ן על גמל התעופה אל-מאזה בדמשק.

1) לא כולל פעילות לילה.

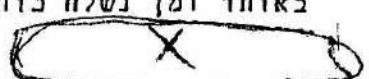
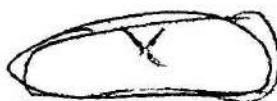
2) אין הפקה כולה פועלות כיבוש או פעולה אחרת בקנה מידת גדול.

ב. ליל 13-14 באוקטובר

כוחות מתחיפה 1 בצעיר מארב על הציר לסעסע - באזור מעד אל-מיר ("שדפה"), טירוח ארטילרי על המתחם הסורי באזור ומארב על הציר באזור חינה ("ירזי").

ג. ליל 14-15 באוקטובר

כוח מגודד 483 ("אברץ") יצא לפשט על סוללת ארטילריה בגזרת ארגדה 210 ("קרלוס"), וחזר בלי לבצע את המשימה

באחר זמן נשלח כוח מאוגדה 36 עם תומ"ח 175 מ"מ אל מעבר לקרים

ד. ליל 15-16 אוקטובר וליל 16-17 באוקטובר

כוחות מתחיפה 1 חדרו לצומת חיבת רמשם טנהר את הארטילריה על מערכיו הסורים באזור. כוח אחר של החטיפה ביצع בליל 15-16 באוקטובר מארב מזרחת לערנה.

ה. ליל 17-18 באוקטובר

כוח מתחיפה 317 ביצע 3 פעולות באזור שמדרום לנצרת - 2 מהם היו מארבים על צירים ואחד - פשיטה על סוללת ארטילריה. מארב אחד פגע בג'יפ אויב. הסוללה עלייה פשטו לא נמצאה במקומה בעקבות הטעות הכוורת. חטיפה 1 ביצעה אף היא 3 מארבים בגזרת מזרעת בית גן וצפרונה ממש. אחד המארבים חיבל, בדרך, בחזרה, בטנק סורי נטרש.

ו. ליל 18-19 באוקטובר

כוחות חטיפה 1 בצעיר 3 מארבים בגזרה שמצפון למזרעת בית גן אחד מהם, שפעל באזור חיבת הרוב כ-10 חיילים סורים, פגע ב-6 כלי רכב, ובדרך חזרה שבה 3 סורים מהruk חוליות ציידי טנקים, שנעודו לפגוע בטנקים כוחותינו באזור מזרעת בית גן

כוח מיחידה 269 ביצע פשיטה על סוללה מרגמות כבדות 240 מ"מ, מזרחת לבריקא, בגזרת מרכז 110, אך חזר כשהתברר שהסוללה דלה ממקומה. בן ביצע כוח של היחידה סייר ל"מצפה שלגים", תוך כרנה לחטוף שברי מאזור החדרמן הסורי, לצורבי מודיעין

ז. ליל 19-20 אוקטובר

כוחות מתחיפה 1 בצעיר 4 סיורים ומארבים בגזרת ארגדה 36. אחד מהם פגע ברכב אויב. יחידה מבית "קסטל" ביצה סיור באזור שמזרחת לסענע וטרחה את הארטילריה על מרכז סורי שם.

ח. ליל 21-20 באוקטובר

2 מארבים רפשית על חניון בגדה ארגדה 36 ברצוע עלי-ידי כוורת מתחיה 1, לא ה התקלה באובי. סיור מכון "קסטל" הבית מוקשים על ציר מזרעה בית גן - סעע ("שדפה"); בדרכו חזרה בקהל בכוח סורי והרג 2 חיילי אובי. כוח מיחידה 269, שברעד לתקוף סוללת תותחים 180 מ"מ, תקף יעד אלטראטיבי לאחר שנורי המשימה - סוללת תותחים 122 מ"מ - מזרחה לרפיד, בו נמצאו תותח אחד, שהושמד על צוות ומספר תותחי דמה. בן הרשמדה משאית חמוץ. כוח אחר מיחידה, הtmpkm בימצפה שלגים", לתצפית.

ט. ליל 23-24 באוקטובר

כוח מיחידה 269 ביצע מארב על ציר מזרעה בית גן - סעע, לא ה התקלה.

מבחן "קינוח" – כיבוש מוצבי חורמן
(ליל 21-22 אוקטובר 73)

כללי

59. בלילה 21-22 באוקטובר 73, ובבוקר שלמחרתו, כבשו כוחות מחתיבת חיר"ם 317 את מוצבי חורמן הסוריים וכוחות מחתיבת חי"ר 1 כבשו את מוצב חורמן הישראלי, לאחר כשלון הניסיון הראשון לכיבוש אוצב חורמן הישראלי, ב-8 אוקטובר

הרקע

60. בין ה-9 ל-20 באוקטובר נבדקו מספר פעמים אפשרויות כיבוש חורמן, בעיקר ע"י מקצה"ר, חטיבת 317 וחתיבה 1, אך אין לא הרצאו אל הפעול בכלל מתסוד ב-ס"כ, ובפרט באמצעות. החלטת הפיקוד הינה כי לא תיתכן הפסחה אש ללא כיבוש חורמן, אך לאחר הכישלון ב-8 באוקטובר יש להכין את המבצע ברורו. המסקנה מכך הינה, שיש להמתין לרביבעה יחסית, ל以习近平 הקור בגזרת ה"מרבלעת", דהיינו להחריכו בחורמן במשך כל תקופה זו המשיך פיקוד הצפון להנחתה אש ארטילרית על מטרות שרכנות בגזרת חורמן, ומטרוי ח"א קבלו הוראה לשחרר על חורמן את כל השימוש הערדף, לאחר כל ביצה בזפון, כדי לעדער את מודול החילאים הסוריים ולהסב להם נפצעים, לקראת ההתקפה על חורמן. בלבד ממניעה צה"ל מלהשתמש במוצב חורמן למטרות מדדיין וארטילריה, נצלו הסורים את חורמן לטירוח הארטילריה שלהם ולתצפית על שטחן. לקראת ה-20 באוקטובר הלהבה רנטגנסיה הכרוכה שלא להסתפק בשחרור מוצב חורמן הישראלי, אלא יש לחשוב על "כיבוש מוצבי חורמן הישראלי והסורי וחתימת מתחם בשיא חורמן". הפערת המזב הפיקודית קבעה, כי יש להקצתה לשימוש כזו 2 חטיבות חי"ר מעולות. לפיקוד הינו באותו תקופה רק 2 חטיבות בלבד – חטיבת חי"ר 1 וחתיבת חיר"ם 317. החלוקת המשמעות בין 2 החטיבות והטלת כיבושו-מחדר של חורמן על חטיבת 1, נבעה בין היחר, מסיבות מорליות ומהעדפת חטיבת חיר"ם לפעולה מוגנתה ממוקמים.

א. קרקע

עם כיבוש מוצב חורמן ע"י הסורים, החלו אלר לפrox דרכ מהווצב הסורי עבר "הרכבל העליון"¹.

ב. אורייב

על-פי צלומי-אוריר, ועל פי הערכת כוחותינו, נראה היה ערב המבצע, כי במדבבי חורמן הסורי ישב בגדר קומנדו מוגבר מס' 83. כוח האורייב במוצב חורמן הישראלי הוערך גם כן בגדר מוגבר לעדך, והרונש שהכורה הקים עמדות ותחפר על הגבעות לאוריך הדורך המוביילה אליו².

¹) פירוט דאה בפסקה 2, לעיל.

²) בධיעבד הוכח כי נמצא הבדלים ניכרים בין מה שנראה ב-חצ"א, לבין המציגות.

ג. הרכבות

לאחר כשלון ההתקפה הראשונה על החרמון, היה ברור לפיקוד הצפון כי יהיה צורך בניהל קרב מלא לכיבוש החרמון, וב-ס"כ גדויל יוחדר, כי ההתקפה חצטרך להירות מתוכננת היטב וכי יהיה זה מבצע משולב. מטה מירוחד, בראשות רמ"ט הפיקוד, תא"ל יקוטיאל אטס, עסק בחכונון כיבוש החרמון. לצורך השגת מרדיעין, בוצעו מטפר צלומי-אוויר ומוקמה צפיפות מיחידה 269, ב"מצפה שלגיים", שמזהה למוצב החרמן הישראלי.

ברחל הקרב מפקודת התחדשה הרשונה ועד אישור התקנית ארף לסייעו ימים

61

התקנית
א. כללי

הכנות כיבוש מוצבי החרמן, החבסה על התקפתليلת דו-חטיבית. חטיבת חיר"ם 317 מוקטנת, נועדה להיות מונחתת אחה"צ במסוקים, לכיבוש מוצבי החרמן הסורי. חטיבת חיר"ר 1 מוקטנת, נועדה לבזרש את מוצב החרמן הישראלי, בסיווע ארטילרייה ר-ח"א. 2 פלוגות מחתיבה 317 נועדו לשמש עזרה לכל הכוחות במבצע. המבצע חוכנן כמבצע פיקודי.

ב. חטיבת חיר"ם 317

חטיבת חיר"ם 317 מוקטנת נועדה להיות מונחתת במסוקים, צפונית ל"מוצב הפיתוליס"; גדור 471 נועד לבזרש עם חרש אט"מ "מוצב הפיתוליס" ולטהר את השטח עד לפני המוצב הסורי, גדור 567 נועד לעبور דרך גזרת גדור 471 ולכבוש את המוצב עצמו. במקביל לתוכנות שני הגדודים נועדו כוח קטן לטפס לשיא החרמן (נ"ג 2814), שלא היה תפוס.

ג. חטיבת חיר"ר 1

משימת חטיבת 1, כפי שהוגדרה בפקודת מפקחת פיקוד הצפון, הייתה – כיבוש מוצב החרמן הישראלי, מדרום, ב-3 ציריהם עיקריים; פתיחת ציר הכבש מג'דל-שמם – מוצב החרמן ע"י רק"ם, ושיהור מתחזק האויב ב"רכבל העליון" וב"רכבל התהtron" עד "ש" ועד 12.

הרכב הכוחות ומשימותיהם היו כדלקמן

1) בד' 51 – יסודק ויטהר את רכס 1614, 1802, יכבוש את "עיקול הטנק", "הרכבל العليון", גבעה 16, גבעה 17 ומוצב החרמן.

2) בד' 8 (הטור הממונע) – יפתח את ציר הכבish, יטיע ככיבוש "הרכבל התהtron", "הרכבל العليון" ומוצב החרמן.

- 3) יחידה סידור 69 – חכבוש את "הרכבל התתחרון", תנרו עד אורך 800 (כ-ק"מ צפונה ליירכבל העלירון") ותחיה בכוכנות לסייע בכיבוש "הרכבל העלירון", בכיבוש מוצב החרמן או לבצע חבירה עם הכוח מיחידה 269 ב"מצפה שלגינס".
- 4) גדוד 17 בהרכב 2 פלוגות – יחסום מכיוון דרום-מזרח. ריגוע בכוחות האויב הנסוגים¹⁾.
- 5) כוח "זמיר" – יארבע את ה-זחל"מים בשטח.
- 6) כוח "זרקדר" – יאייר גזרת הפעולה מהר ארדס.
- ד. יחידה 269 בהרכב של פלוגה – חסום בין מוצב החרמן הסורי לבין מוצב החרמן הישראלי.
- ה. כוח בן 2 פלוגות בפיקוד סמ"ט 317 – ישמש בעזה פקרודית למכצע. הכוח ימוקם במחנים, בכוכנות להטסה במסוקים.
- ו. סיווע – תוקפה ארטילריה, בסיווע ישיר, לכל כוח מבצע, משך כל המבצע. יינתן סיווע צמוד לפניו הכוחות משך כל התקרכות, עד היעדים, תוך ירי ארטילרי על רכס החרמן, בעקבות המטוקים.
- ז. חטיבות 1 ו-317 קבלו הוראות להירוח בכוכנות לסייע, כל אחד לחטיבה השניה, במקרה של תקלות בכיצוע המשימה.
62. יומם הי"ע רשות "ש"י" למבצע נקבע ל-000 211800, בשעת הי"ש" משמעה אחילת כיבוש "מרכז הפיתולים" ותחילה התגעה לכיבוש החרמן הישראלי²⁾.

63. הכיצוד

א. כללי

כיבוש מוצבי החרמן מתנהל על-פי המכנית, תוך כדי שנגנוי מהתקפתה המבצע בזירת הלחימה.

להתקדמות קדmo ויכוך ארטילרי ואווירי ניכר, במשך ה-21 באוקטובר, שרבו הרפינה לעבר יעד חטיבת חירם 317, עיקר בשל הכרנה להנחתה את הכוח המטוקים לאור היום, ובשל החשש מפני ההנגדה חזקה של האויב.

ב. ההתקפות ב"מצפה שלגינס"

בליל 20-21 באוקטובר מקמה יחידה 269 הצפיה בת 8 לוחמים ב"מצפה שלגינס".
התopsis הוגברה ב-21 באוקטובר, עד לכדי פלוגה, שהכרות נעו מהאזור שמצפונו לחואדר. משימת הכוח היה לשמש כתאפית ולדוח לפני הקרב ובמהלכו ולחסוט את האיזר בין המוצב הסורי למוצב הישראלי.

ג. כיבוש מוצבי החרמן הסוריים

ב-000 211400 באוקטובר החלו סכבי המטוקים שנשאו את לוחמי חטיבת 317 אל עבר נקודות הנחיתה, כ-2 ק"מ צפונית ל"מרכז הפיתולים". הפרעת האויב לפעולה נמנעה, הزادה לסייע הארטילריה ולסיווע ח"א. אכזרית הכוח נמשכה כ-3 שעות, כאשר בוצעו 27 גיחות עם 5-6 מסוקים. סה"כ הרנחה 626 לוחמים על נשים וילדים.
ב-211820 באוקטובר נחפה שיא החרמן ע"י כוח בן 20 לוחמים, כולל קת"ק.
תחילה תגעה כוחות החטיבה לעבר "מרכז הפיתולים" הייתה ב-211810, מוצב

1) בפועל ברגע ע"י גדוד 12.

2) הצעה לכיבוש החרמן מזרחה (מכיוון צא訂) נדחתה בגל קשיי עבירות ובגלל קשיים אפריים בפיקודי נגבים.

נככש לאחר 50 דקות, תוך המוגדרות קלה בלבד של הסורדים. החזקם המוצב אפשרה שליטה על ציר הירידה מזרחה, לערבה, ועל ציר התגועה של החטיבה דרומה, לעבר מוצב החרמן הסורי.

לאחר כיבוש "מוצב הפיתולים" כבש בדוד 471 מספר עמדות שבין "מוצב הפיתולים" למוצב החרמן הסורי. הלחימה על עמדות אלה נמשכה בשעה וחצי, בעקבות גלגול קצב התקדמות האיטי של הכוחות ששנה תקופת היר מטרותיהם קרובים מאוד. מכוחות האויב נהרגו בקרב זה 12 חיילים. לגודל לא היו נפגעים. מוצב החרמן הסורי נכבש ב-220300, על-ידי בדוד 567. במהלך הכיבוש לא נורחת אף ירייה והמורבב נמצא נטוש, למרות הירתו ממוקש, מגודר ומוביל בונקרים.

כוחות החטיבה הסתייעו בכיבוש מוצב החרמן הסורי בסירע הארטילרי, שהיה עיליל, צמוד לכוחות, ותקין את מספר הנפגעים. גם המזוקים, שהובילו את הכוחות לחרמן, נהנו בעת הירותם באזורי ההר מסירע ארטילרי צמוד לשני צדי מסלול הטישה, כדי למנוע אפשרות פגיעה בהם על-ידי מחלים עם נשק נ"מ¹). לכוחות החטיבה היר 2 הרוגים ו-5 פצועים בכלל מחלci בכיבוש מתאם החרמן הסורי.

ד. שלבי כיבוש מוצב החרמן הישראלי

1) משעת ה"ש" ועד היתקלות הדראסונה

תגובה הכוחות התחלה לאחר רגע קל, בשעה 211900 לערך. הטורן הממוגע החל לבועג ב-200-212100, כדי ליצור את הדירוג המתוכנן. הכל התנהל ללא אירודים מירוחדים, עד 220200. בשעה זו הגיע בדוד 51 לאזורי שמדרום לבעה 16, הטורן הממוגע הגיעו ל"עיקול הטעק" ואילו הסירות החטיבתיות עברהו את "הרכבל התתחרון" בלי להיתקל באויב, והגיעה לאזורי אוקף 800.

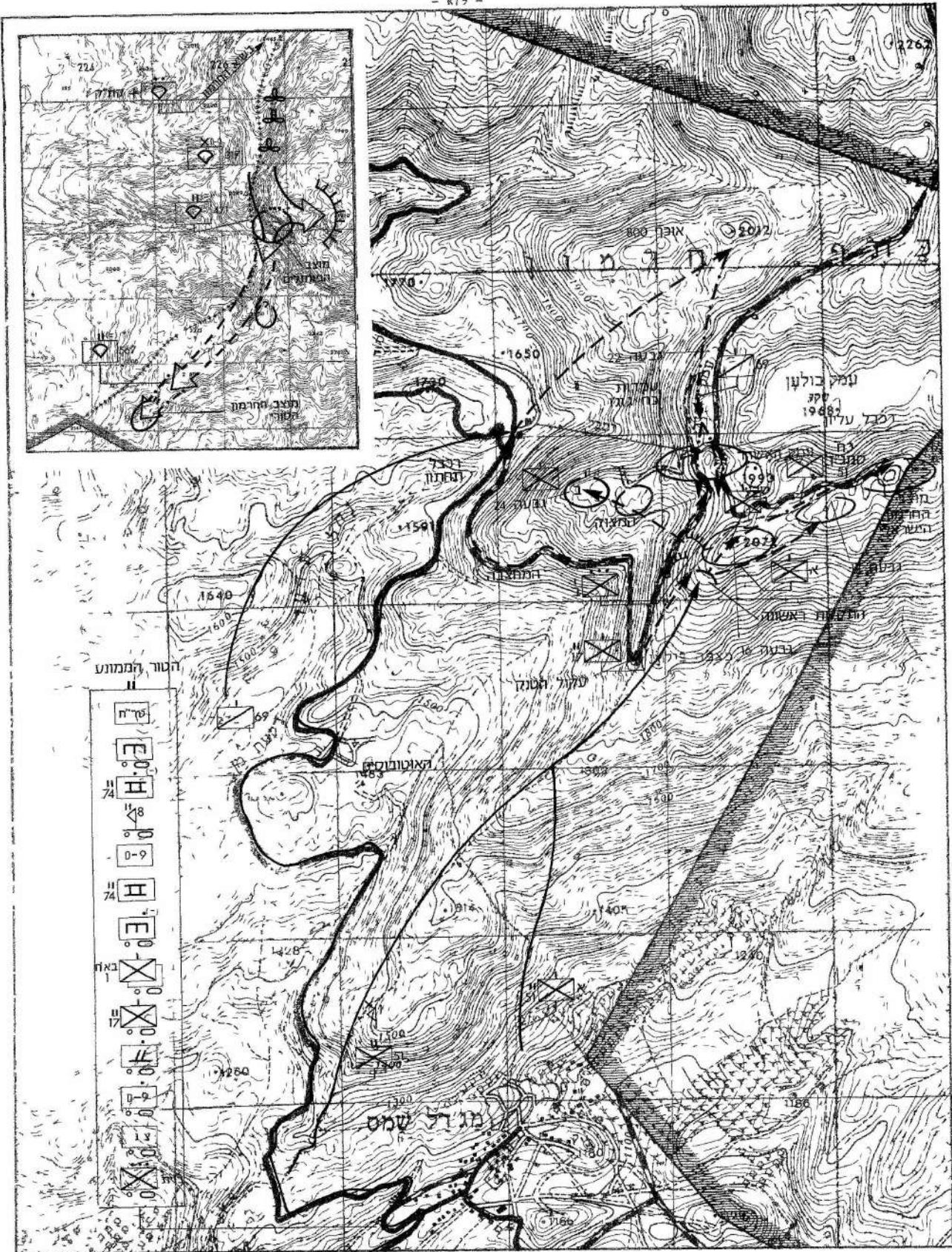
2) מהיתקלות הדראסונה ועד עלות השחר

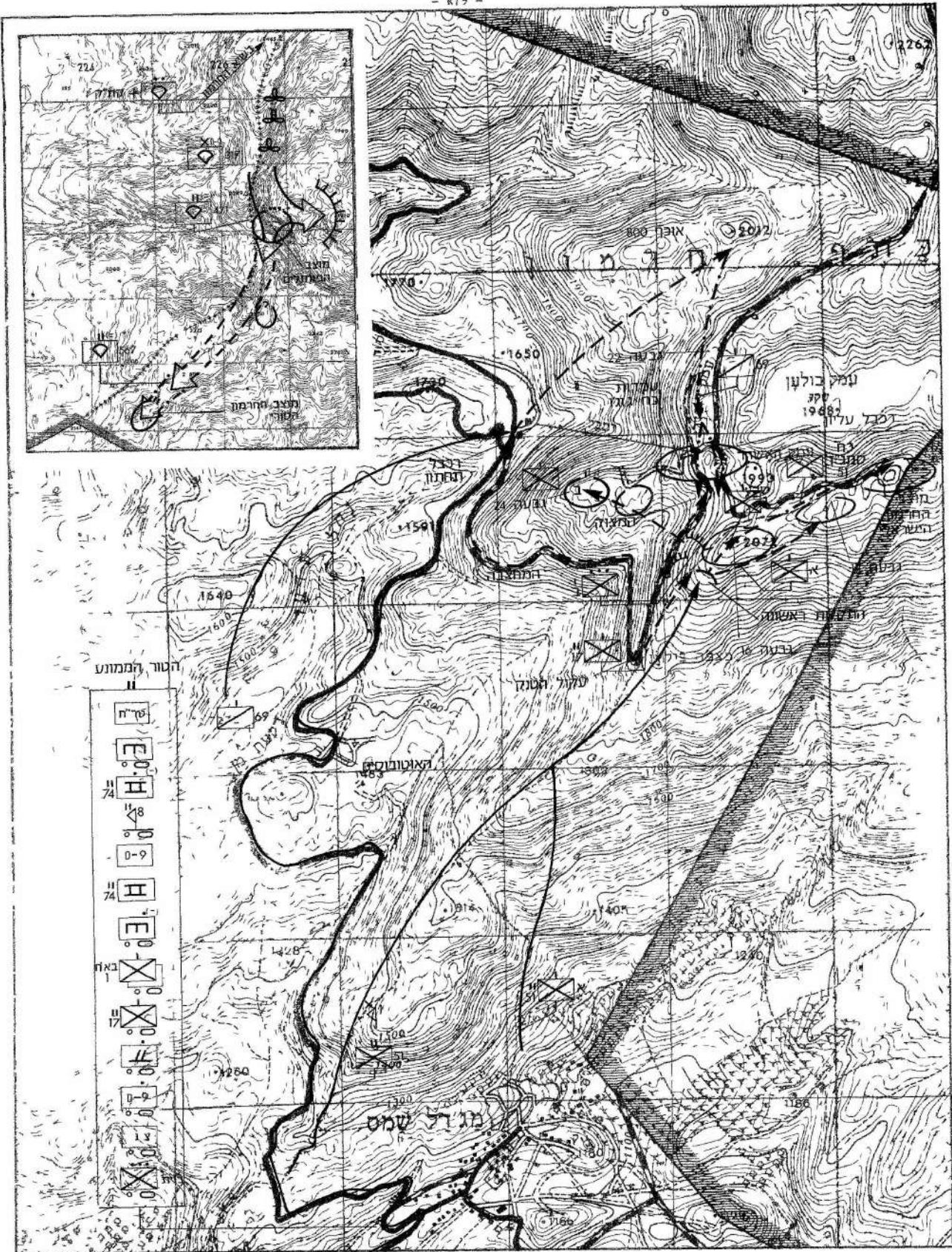
ב-210200 נתקל כוח מגודד 51 דרוםית לבעה 16 (נ"ג 2072) בכוח אויב מחופר. בגעה 16 התחה, למעשה, מושה, מוצב שולט על הציר, והسورדים הספיקו להתחדרו בר היפגש וללבנוה עלייה עמדות בחפורי הדדי. על בגעה 16, הייתה המשעה העיד המרכזי בדרכ לモץ החרמן, לא ברכחה אש ארטילרית לפני ההסתערות². הלחימה על בגעה 16 וגבעה 17, שמנזרת לה, הייתה קשה והיר בה נפגעים רבים. הסירע הארטילרי, שבר נסתייע הכוח, נפסק בעת שנחרב ה-קש"א. כרhardt בדוד 51 ניסו לבורש את הגבעה מספר פעמים, אורלים בכל המקדים נתקלו באש יעילה משתי הגבעות כאחת.

במהלך הלחימה טעה אחד הכוחות בכווית וגרם לעירות תMOVEDת הקרב ולירוי כוחותינו זה על זה, שכן קשה היה להבחין במקורות הירוי.

1) נורף לארטילריה, שהוקצתה למוצע, הופעל גם צוות מרגמה 120 מ"מ מהר-Ճב (באחדיריה חטמ"ר מירון) לסיפוי לכוחות.

2) בתחילת התגועה הרופע "蹶ק ארטילריה" לפניו הכוחות המתקדמים – מגמה אחת לפני הכוחות. באחד הכוחות נפלט פגיזם בתוך הכוח ואוזי הורה ה-מח"ט כי "ה蹶ק הארטילריה" יונחן 2 מוגמות לפני הכוחות. כך קרה, שגבעה 16 לא קבלה הנחתה ארטילרית.

מֶרֶשׁ מִסְ 11 מִבְצָע 'קִינּוּחַ' - מֶרֶשׁ קִרְבָּה

בגיל הקשיהם שנוצרו, הורה ה-מח"ט (ב-210300 21 לערך), שנמצא באורכו זמן על המדרון של גבעה 16,lesiית החטיבתי לבורש את "הרכבל העליון" במקומן גדור 51.

עם עלות השחר נפצעו מלח"ט 1 ו-מג"ד 51, רקzin ה-אג"ם החטיבתי נטל את הפיקוד על הכוחות. לפניו פצעתו הורה ה-מח"ט לפלוגה מגדוד 17 לבוע לעבריו ולסייע בכיבוש גבעה 16.

lesiית כבשה תוך תנועה מצפון - מאזור אוכף 800 - את "הרכבל העליון", את גבעה 22, ללא התנגדות, עד עלות השחר, נגרמו לה הרוגים ופצועים. הטור המורנע שהה בזמן זה באזורי "עיקול הטנק".

(3) עלות השחר ועד כיבוש מוצב חרמן הישראלי

קzin ה-אג"ם, שפיקד על החטיבה, קידם את הפלוגה מגדוד 17 למדרון של גבעה 16, ובחרות האש של הפלוגה פרנו נפגעי גדור 51. בחיפוי אש ארטילרית על גבעה 17, חולצו כוחות גדור 51 מהשתח ולאחר צאת היריד קzin ה-אג"ם אש ארטילרית מסיבית על גבעה 16 ועל השתח שבינה לבין גבעה 17. נראה ששז מרטה את התנגדות הסורדים, ובאשר פסקה, השתתק האזור לחלוטין.

בשעה זם (00:22) החלה הפלוגה לסרוק את השטח לעבר מוצב חרמן, תוך חfilת שבויים סורים בדרך. כנימת חיילי גדור 17 ו-51 למוצב נתעכבה בשעתים, בשל הוראות רמ"ט הכיוך לא להכנס למוצב לפני סריקה מפני מלכודים.

בשאיל השחר, ההבררו הצליפות על אנשיlesiית העמדות שמערב לככיש ומעבר לגבעה 16. התקדמות הטור המורנע נבלמה, ב-ק"מ צפרנich "עליקROL הטנק", ע"י מחרום מוקשים ואבוגים. סיגנובה ההתקדמת נקבע עקב אש מסופר עברים, שברמה נפגעים. רק ב-00:22 התהבר הכרה הרגלי של הטור עם כוחesiית. לחטיבה 1 היו בקרבת זה 55 הרוגים ו-79 פצועים אנשי יחידה 269 קיימו צפירות דטירודchi ארטילריה, על-פי בקשה כוחות לחטיבה 1.

ב-22:05:42 הורה רמ"ט פיקוד הצפון ל-מח"ט 317 לשЛО 2 פלוגות לסייע לחטיבה 1 בכיבוש המוצב הישראלי, מכירון צפון, לאחר שנחללו קשיים בכיבושו. הכרה, בפיקוד מג"ד 567, נע לעבר המוצב הישראלי, תוך ניהול חילופי אש עם חיילים סורים, שהסתחרר בשטח.

ב-22:10:15 הורה רמ"ט הפיקוד ל-מג"ד 567 לחזור על עקבותיו, לאחר התבחרות המוצב בחוירן הישראלי. הכרה המשיך יחד עם חיילי יחידה 269 לנחל חילופי אש עם טורים נסרים. הכרה חזר למוצב הטורי ב-22:16:00, כשהוא בושע עימם הרוג, פצוע ו-17 שבויים.

ב-220608 הורה רמ"ט הפיקוד ל-סמ"ט 317 לצעת עם 2 פלוגות העתודה ל"ירכבל והתחתרן", לעלות משם בצד הכביש, ולהתאחד עם קצין ה-אגד"ם של חטיבה 1, כדי לסייע לכוחות חטיבה 1, הכוח הגיע לחרמן אולם לא בא לידי הפעלה ממשית בקרב.

64. סיכון

במבצע "קינרוח" נכבש מוצב החרמן הסורי, (ב-220330 באוקטובר), נכבש מחדש מוצב החרמן הישראלי (ב-221030 באוקטובר) וכוחותינו נאחזו בשיא החרמן, תוך ריכוז מאמץ פיקודי ותוך הפעלת ריכוז האמצעים המקסימלי¹, להצלחתו כיבוש המוצב הישראלי חיסל את המאחז הסורי האחדון במחומם "הקר הסגול", והותיר את הסורים ללא כל היישוב טריטוריאלי.

כיבוש מוצב החרמן, והאחזקה בשיא החרמן, העניקו לכוחותינו נקודות בעלות חשיבות אסטרטגית וטקטית רבה בתקופת ההתקפה, שנמשכה עד "הפרדת הכרחות" עם סריה.

1) סה"כ נדרו ב-13,000 פגזים ארטילריים במהלך "קינרוח".

עיקרי פעילות חיל-האוויר בזירה הסורית

פָּסְקָה 40

הַרְקָע

האריך

1. מאז מלחמת "ששת הימים" בנמה סדריה תשתיות אבאיות, שנועדה לאפשר מעבר מהיר ממצב רגיעה למלחמה. ב-13 בספטמבר התהוו בזפון סדריה קרבנות אויר, שבמהלכם הרפלו 13 מטוסי קרב סוריים, לאחר הקרבנות הוכראה כוננות באוצרם מצרים וסוריה¹⁾.
2. ב-28 בספטמבר 73 הועברת טייסת "סוחרי 7"ראשונה משדה-התעופה 4 – ד לשדה תעופה דמיר. תוך כדי הרכבתה בזבא סדריה, הרשלמר מקני המטוסים בטיסות, נבדק אמצעי הקשר, נבדקה תקינות המסוללים ובמשך המנוח לפרקיות הידום. כל אלה לא פגגו מהפעילות השיגורית שנתקטה בתרכיבים ובគונניות קודמים בזבא הסורי. הצד האזרחי בគונניות זו היה – חילוף עדVICES ואוותות קריאה של חיל-האוויר הסורי.

ברוחות נור

3. בדיעון שנערך ב-5 באוקטובר 73 נאמר כי יש רכבת אוירית רוסית למצרים ולסוריה וכי יש כווננות הבנחתה מוגברת למצרים ובسورיה. בדיעון סוכם, כי ח"א ירעוד בכוונות עלירנה ביחסות המבצעיות ובគוננות דגילה ביחסות האזרחיות. בן הרצף לחיל הדראות לגבי חימוש ותקיפה
4. בהערכת המודיעין, שבמסגרת בעברות פקדות ח"א, שנערכה ב-00060 אוקט' 73, נאמר כי המכנית הסורית היא – מעבר כוחות רגליים מוגנים, לפנות ערב, לאורך כל הקור, עד למרחק 8–10 ק"מ, וביצוע תקיפה אשiron לפנות בוקר; כמו כן הוערך, כי ח"א הסורי עלול להצדרך למערה ולתקוף מתקנים של ח"א בזפון. ורוח הערכה זו קבועה ח"א, כי יתכן שייאלץ לפעול לשיבוש התקפת הסורים, עד לחשכה, ולאחר מכן לתקוף בעומק המערך הסורי ולהתארגן להגנת שטח.

בדיעון זה מודה האלוף מרודי הדר למפקד חט"ק ח"א בפיקוד הצפון.

5. באחדו יומם, בשעה 1230, התקיימים דיוון מבצעי מודחוב, בו נמסר כי לשדר-הביבון אין כוונה ש-צה"ל יתקוף לראשונה. הערכת מפקד ח"א היה, כי ברמת הגולן לא תהיה מטרות למצאים לפני אור אחורין, וכי יתכן שיוטל על ח"א להתריד את הכוחות הסוריים, שמעבר לקור, בשעות הלילה.

(1) ראה גם פסקה 5, לעיל

שעת ה"ש" הצפונית הייתה - 061500 עד אודר אחרון.

6. הכברן ח"א ל-7 אוקטובר היה - תקיפה שדות התעופה בסוריה, ולאחר מכן תקיפה בסיסי הטילים בסוריה ומעבר לחזית המצרית, על-פי ההתקפות חירות.
7. בשעה 061335 המכטב צות המכברן ונמסרו העARBOT על בניית התקיפה של מצרים והמטרות המיועדות. במהלך הדירן נתבלה החראה מודיעין ח"א על המראות מטוסים סוריים מ-שייטת דמיר, וכଘובה נמהה הרדאה להזניק מטוסי ח"א וביצוע פטROLים מעל רמת-דוד ורמת-הגולן.
8. 15 דקות לאחר מכן, ב-1350, נמהה החראה על המראת מטוסי אויב והפרעתה אלקטרונית, ובשעה 061400 חדרו מטוסים סוריים לצפון המדינה ותקפו מטרות. במקביל החל ירי ארטילרי סורי על רמת-הגולן ויישובי עמק החולה.

פ ס ק ה 41

שלב הבקימה (6-7 באוקטובר 73)

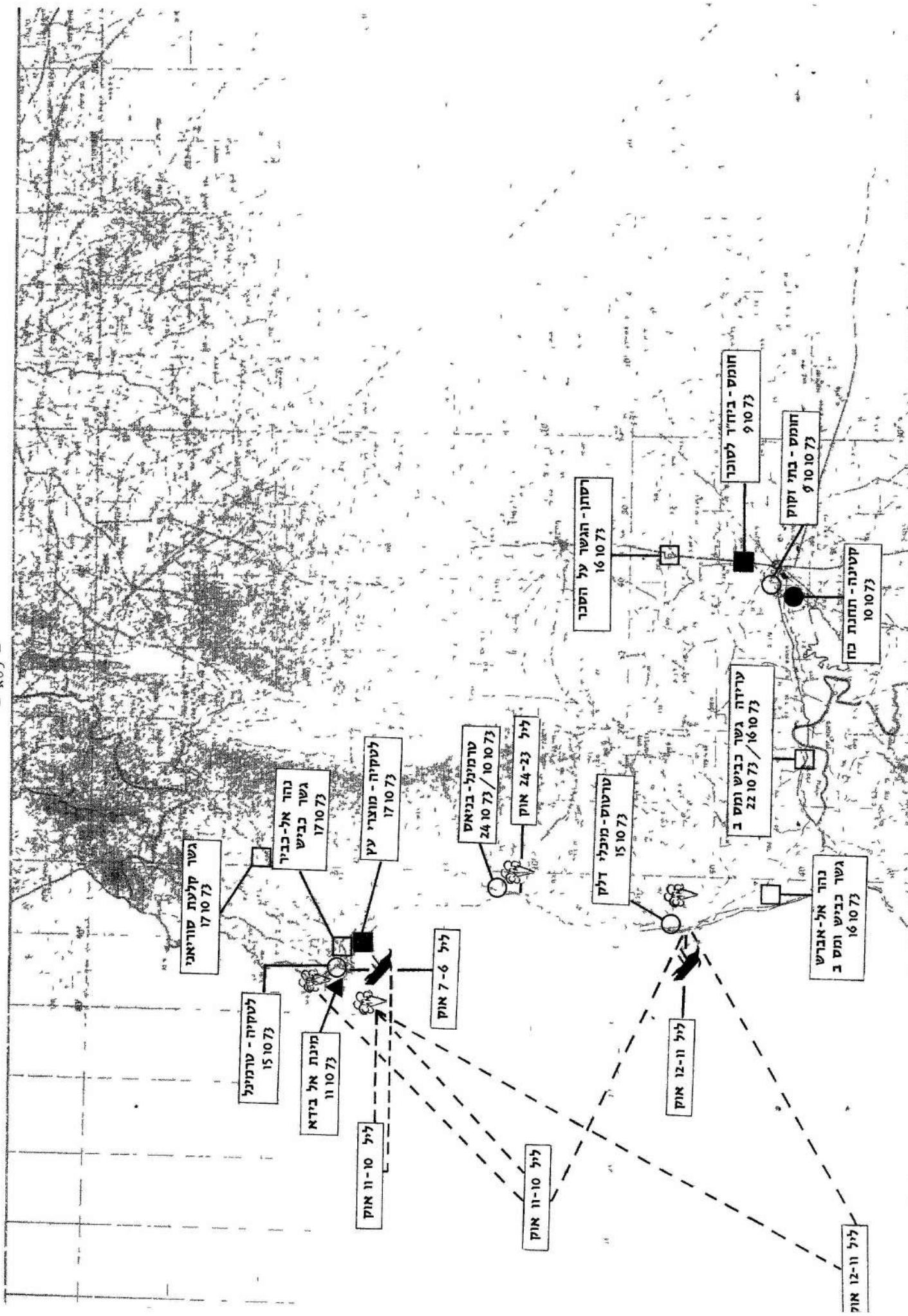
שבת, 6 אוקטובר

9. המתקפה הסורית נפתחה בהבזה בחזית רמת הגולן, ובהפצצה מהאריך. לאחר גילוי שני מוצזי המתקפה הסורית, הוטל על ח"א לסייע בבלימת הכוחות החורקים. ח"א תקף כוחות שריון ו-היידר סוריים, על ציר קרבינטרה - دمشق, בקרבת הגבול ובגדת רפיד. במהלך התקיפות ביצע ח"א 26 ביחס הפגיעה שהרבחנו הייר טברות. בתקיפת אלה איבד ח"א 2 מטוסי "סקייהוק".

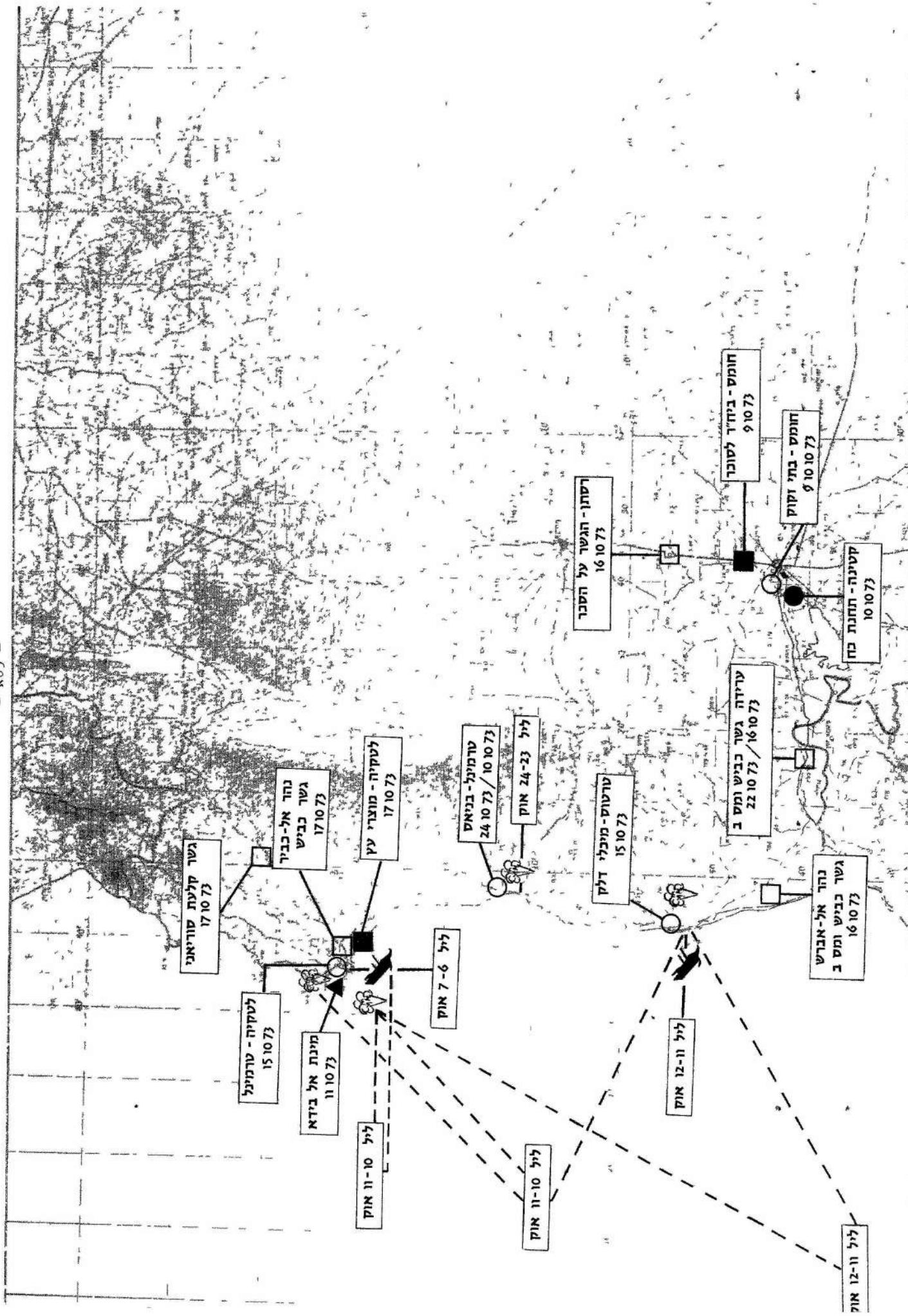
יום א, 7 באוקטובר

10. דיביזיית השריון הסורי מס' 1 ה策פה לכוחות הסוריים, באוזור רפיד - חורשניה. הכוח הסורי, שתקף בצפון, באוזור קרבינטרה, נבלם ב-6 באוקטובר החליט המטכ"ל, כי ח"א יוקצה לזרה המצדית בקדימה ראשונה, ולחימה ב-ח"א הסורי ובמרכז הטילים שלו תבוצע בקדימה יתחר נמוכה. ב-7 באוקטובר בבורק, עם הירודע ל-מטכ"ל מידי ההצלה של הסוריים, הוחלט לקבוע ל-ח"א את חזית הצפוך בקדימה עלירונה, במטרה לחת את הסיווע המקסימלי לכוחות הקרע, לחקוף את מערך הטילים, לעוזר ולשבש את המתקפה הסורית, ולאפשר לפיקוד הצפוך לרכז כוחות שריון, לבליית המתקפה הסורית. בשלב הראשון של פעילות ח"א הותקפו 25 סוללות טילים (מצצע "דרגן 5"), מהן 15 סוללות ס.א.6. במתגרת המבצע הופעל מטוסי "פנטום" (87 ביחסות) ומטוסי "סקייהוק" (66 גיחות), הוטמדר 3-4 סוללות טילים אבדותינו הייר - 6 מטוסי "פנטום" ו-13 אנשי צורה. עם סיום המבצע, הופנה ח"א לשימות סיוע, שבמהלך תקף מטוסינו ריבורי שריון אויב באוזור רפיד - חורשניה - דמת מגשימים, ובן ריבורי אויב באוזור צומת אחמדיה, אוזור תל-זורה ועל "ציד הנפט".

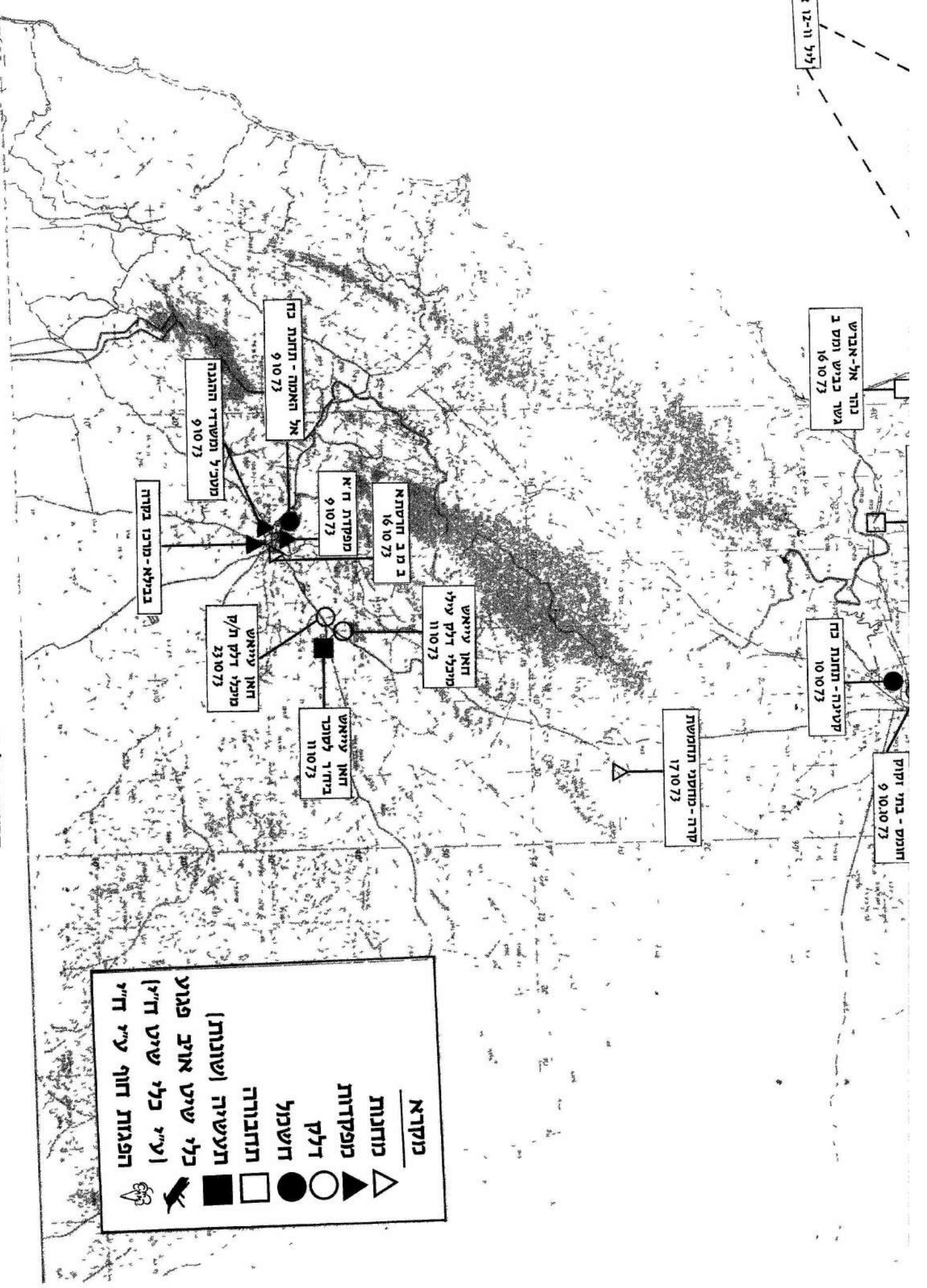
ו ג 2
- 885 -

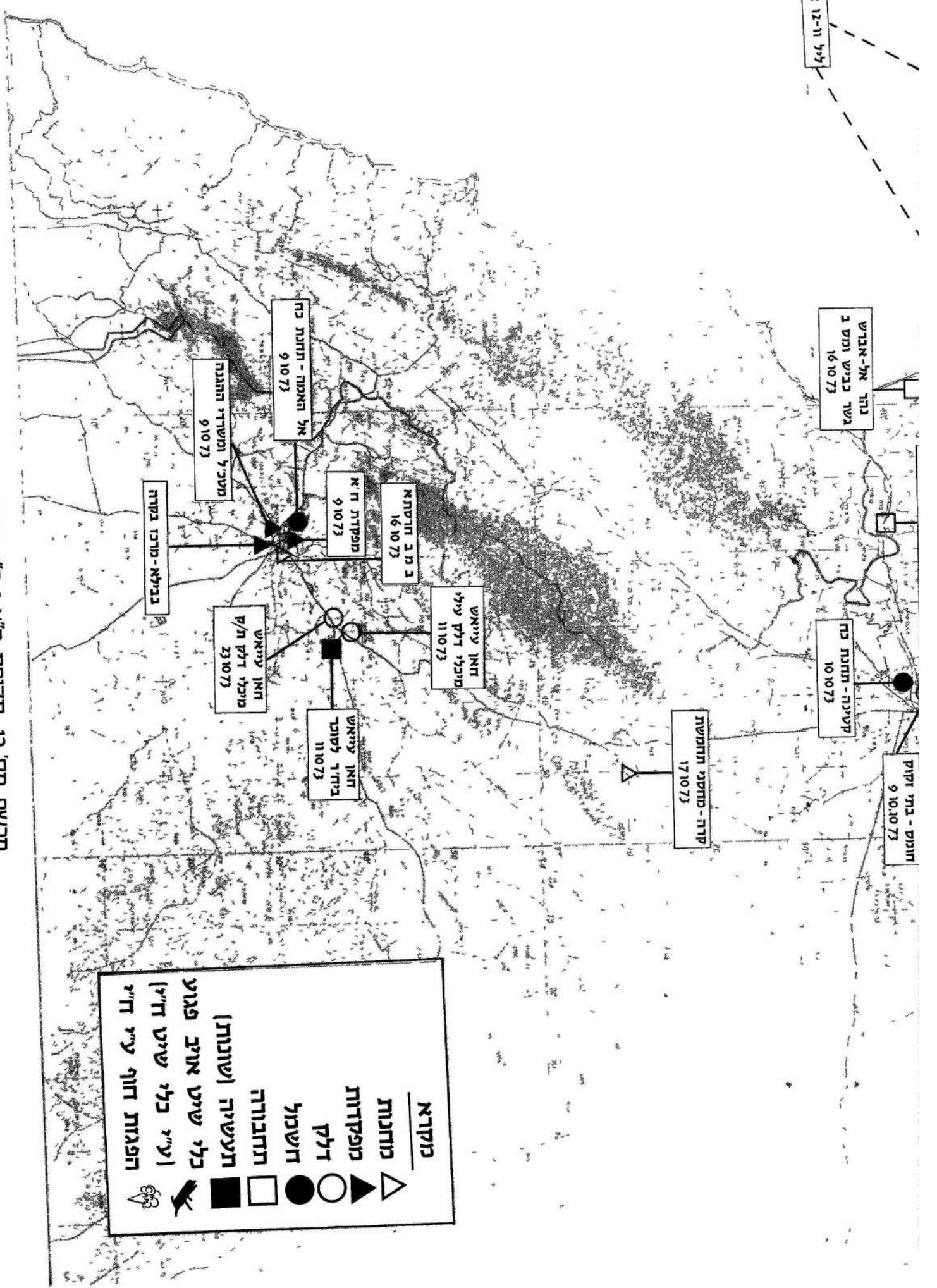
ו ג 2
- 885 -

חומר מס' 12 תריפת ח"א ו-ח"י בעומק סוריה

חומר מס' 12 תריפת ח"א ו-ח"י בעמם סוריה

בוטף לכל אלה, ביצוע ח"א ביחסות יירוט ופטרול, שבהן הופלו מטוסים סוריים מעל הכנרת ובאזור החורמן. המאמץ המוגבר של ח"א בחזית סוריה התבטא ב-12 מטוסי ח"א, שאבדו במהלך 210 הединות, שבייצעו חיל בחזית זו.

פְּסָקָה 42

מתקפת הנגד (8-10 באוקטובר 73)יום ב, 8 באוקטובר

11. ביום זה הצטפרו כוחות אוגדה 146 ל-2 הארגזות, שככלו ברמת הגולן (36 ו-210²), וככל הכוחות השתלבו במאמץ להדוף את האבça הסורי מזרחה. ח"א סייע לבוחות היבשה במאמץ מתקפת הנגד ראכן, תגבורת ההתקדמות הסורית נבלמה. במקביל לשירות לבוחות היבשה, שהתבטא בתקיפת מדרות סוריות באזורי ברכט-רט, ציר בית ג'ן, ציר הנפט, חרשניא ומרוצבי החורמן, תקפו מטוסי ח"א שדורות חורפה סודרים¹, עמדות מכ"ם², וסוללות טילים מזרחת לקרנייטה, תל-שם ומח'ן א-שיח. טה"כ ברגעו משך היום 188 ביחסות תקיפה, בהן איבד ח"א 3 מטוסים (2 "פנטום", 1 "סקייהוק").

יום ב, 9 באוקטובר

12. ביום זה נמשכה מתקפת-הנגד של פיקוד הצפון. ח"א פעל בחזית זו בעיקר נגד מטרות איסטרטגיות בעומק סוריה, ובן תקף ריבוזי כוחות שרירן ו-חי"ר בתל-אשחר, תל-אחמד, עין מנשיין, סדרנה, ג'דיות, חרשניא, אחמדיה, מוצב החורמן, ח'ן עדידה ובן שיירה ש? כוחות של צבא עיראק שנעה לדמשק. בשלהי סוריה הותקפו המדרות שלהלאן. בניין ה-מפעלי ומכב"ל ומפקות ח"א הסורי בדמשק, בחו' הדיקוק רתנתה כrho בחורמץ ומחנה אל-דממי.

באוטו ים המשיכו מטוסינו לחקוף סוללות טילים על ציר קרבניטה - דמשק ומח'ן א-שיח, ואת חנתה ה-מכ"ם הלבנונית בג'בל כדרוך. ברוב התקיפות נראו פגימות טרובות. משך היום ביצע ח"א 168 ביחסות של מטוסי תקיפה, שהחלקו ל-144 ביחסות סיוע, 16 ביחסות תקיפה בדמשק ו-8 ביחסות תקיפה בחורמץ. ביום זה איבד ח"א בזירה הסורית 5 מטוסים (1 "פנטום", 3 "סקייהוק", 1 "ימיראד").

1) דמיר, חלחול, קדריה וסיקל.

2) זבדני, טרטס ודמיך.

יום ד, 10 באוקטובר

14. ביום זה המשיכו כוחות פיקוד הצפון על "הקו הסגול" (למעט בגזרה מרכז החרמון), ח"א המשיך בפעולות עמוק סוריה ותקף את המטרות שלhalten בתויזוק בחרמן, תחנת כוח בקטינה, נמל מיבנה אל בידא, ש"ת הבינלאומית של دمشق, ש"ת חלב, ש"ת חולמלה, ש"ת בלוי ועמדת מכ"ם בשאהב. במסגרת הסיוע לכוחות היבשה, תקפו מטוסי ח"א צפונית לתל-זרה, מזרחה לסוריה, מזרחה לירנישיה ובמרכז החרמון הפגיעות שהובחנו היו טובות, למעט שדרות התעופה בלוי וחולמלה, בהם אי-אפשר היד לדאות תוצאות.

במשך היום אבדו הסורים 27 מטוסים ו-ח"א איבד 3 (2 "מיראז", 1 "סקייהוק"). ח"א ביצע ביום זה 230 גיחות של מטוסי תקיפה, מהן 120 על שדרות תעופה סוריים.

פרק ה 43

הבקעה לסוריה (11-12 באוקטובר 1973)

יום ה, 11 באוקטובר

15. ביום זה העביר פיקוד הצפון את המלחמה לשטח סוריה, בהבקיעו את מערך הסורים בצפון הגולן. ח"א הוקצה ביום זה בעיקר לחזית הסורית, עד למועד ההבקעה, סייע ח"א לכוחות הקruk בעקבות מטרות בגדת ההבקעה. פיקוד הצפון דחא את שעת ה"ש"מ-1000 ל-1100, כדי לאפשר ל-ח"א לסייע את משמרתו. סה"כ ביצע ח"א 214 גיחות סיוע להבקעה זו.

בשעה הבוקר, בין 0700 ל-0930, תקף ח"א 6 סוללות טילים, בתקיפות אלה נפגעו 2 סוללות טילים ס"א-3. בוצעו 24 גיחות נגד סוללות טילים במקביל תקף מטוסינו שדרות תעופה סוריים ונטרלו אותו פעילות חיל-האוויר הסורי.

16. במשך היום תקף ח"א את שדרות התעופה בלוי, סיקיל, חלהול, דמיר, מזה, נצريا, دمشق ו-4-2. (שדרות התעופה דמיר וחלהול הרחקו פערם). סה"כ בוצעו 81 גיחות לתקיפת שדרות ותעופה. הובחנו פגיעות טובות במטרות שדרות התעופה דמיר וחלהול וש"ת נצريا נסגר בשל הפגיעה. כל המטוסים התקופים חזרו בשלום. בשעה אחת"צ תקפו מטוסי ח"א מסוף דלק בח'ק אל-עיש, מצפון לדמשק. ב-11 באוקטובר ביצע ח"א 323 גיחות תקיפה, וביחות נוספת לטיילים, לירוש ועוז. ביום זה נפגעו 8 מטוסינו (1 "פנטום", 6 "סקייהוק", 1 "סער").

יום ג, 12 באוקטובר

17. ביום זה המשיכו כוחות היבשה לתקדם מזרחה ודרומה. ח"א הסורי פעל נגד כוחותינו ותקף ארכם משערת הבוקר המוקדמת. במקביל פעל ח"א נגד מטרות סוריות. המטרות שהותקפו היו - שדרות תעופה אל-מזה, בלוי, לטקיה, בכילא, סיקיל, دمشق בין-לאומי, נצريا ודמיר. תקיפות אלה שבר את פעילות ח"א הסורי, ומטוסים שחזרו מתקיפת כוחותינו, נאלצו לנחות על הכביש המוביל לדמשק. מטרות נוספת שהותקפו, היו - גשרים בצפון סוריה, טנקים בקטינה, מוצבי החרמון, 5 סוללות טילים בחזית, כוחות קרקעיים באזור כפר אל עדים, צומת מג'דרליה, אזור עקרבא, אזור מרג'-'א-סרלטן ותקיפות סיוע, מזרחה למזרעת בית ג'ן.

בבדיקה תוצאות התקיפות הראתה פגיעות טכניות בכפר אל-עומ, פגיעות בעקרבא, סוללות טילים (באזור ח'ן א-שייח' הרשמדה לפחות סוללה אחת) ופגיעות טכניות במרכב החדרמן הסורי.

בירום זה ביצוע ח"א 197 ביהנות, מהן 66 גיחות לסייע, 72 גיחות לתקיפת שדות תעופה, 4 תקיפות על מפקחת ח"א הסורי, 16 גיחות על סוללות טילים, ו-39 לירוט. בפעילות זו איבד ח"א 5 מטוסים (2 "פנטום", 2 "סקייהר" ו-1 "מיראז").
ח"א הסורי איבד במשך היום 29 מטוסים.

פ ס ק ה 44

הדיpta התקפה-הנגד וההתבסורת
(24-13 באוקטובר 73)

שבת, 13 באוקטובר

18. עם שחר השמידה כרחותינו, במערב מתוכנן, 40 טנקים עיראקיים בשעה 2250 ירו כרחותינו בתותחים 175 מ"מ אל ש"ח מזה מבואות دمشק. פעילות ח"א, שהחלה בשעה הבוקר האבטחה בתקיפת שדות התעופה הסוריים מזה, בליי, חלחול, סיקל ודמיר. הפגיעות היר שוכרת. נורסף על תקיפה שדות התעופה, תקוף מטוסי ח"א סוללות טילים באזורי ח'ן א-שייח' ופגעד בהן, כמו כן נפגער בתקיפה ח"א שרירין ורכב סוריים באזורי סרינה וציד הנפט לאורכtro. פעילות נורספת לאורכו ים היתה סיוע לכוחות היבשה באזורי עקרבה וסעט.

בירום זה ביצוע ח"א 133 ביהנות בגזרה הסורית, מהן 47 גיחות לתקיפת שדות תעופה, 19 גיחות לתקיפת סוללות טילים ו-67 גיחות לסייע. בפעילות זו איבד ח"א 5 מטוסים (2 "פנטום", 2 "סקייהר", 1 "מיראז").

יום א, 14 באוקטובר

19. עם שחר, החלו הכוחות המצריים בתקפה שרירין לאורך כל הקי, עיקר כוחו של ח"א הרפנה לסייע לבירותינו, בגדת תעלת-סראן ולתקיפת שדה-חערפה וסוללות טילים במצרים. בזירה המצרית בוצעו ביום זה 229 גיחות מטוסים, ובזירה הסורית היתה פעילות אוירית מצומצמת, שיקירה - סיוע לבירות התקפה-בגד סורית, שכורנו לאזורי כפר נסב' ומצדעת בית ג'ן.

נורסף על סיוע זה, חקי ח"א אח ש"ח מזה. בתקיפה נפגער המסלולים, והשدة נסגר. ביום זה ביצוע ח"א 48 ביהנות בזירה הסורית, מהן 36 לסייע ו-12 ביהנות לתקיפה ש"ת מזה. בקרבות אויר בזירה אבדו הסורים 4 מטוסים (2 "מיג 17", 2 "סוחוי"), מהם 3 בקרבות אויר ר-1 הופל באש מן הקרקע.

יום ב' - 15 באוקטובר

20. כרחות היבשה המשיכו לבלוט התקפה-בגד בגזרת ה"מורבלעת". הארטילריה הסורית הופעלה נגד כרחותינו בחזית ונגב יישובי עמק החולה. פעילות ח"א האצטמנה ל-33 גיחות סיוע לכוחות היבשה באזורי סעט - תל-חרה ותקיפת מרכבי החרמן, 19 גיחות לתקיפה מיכלי נט בטראם ובלתקיה וב-70 ביהנות פטרול ויירוט. בפעילות זו איבד ח"א 2 מטוסי "סקייהר" והסורים איבדו 4 מטוסים (2 "מיג 21", 1 "סוחוי 20", 1 "סוחוי 7").

יום ג, 16 אוקטובר

21. בשעות הבוקר ניסר הצבא הסורי וחיילות המשלוות העיראקי והירדני לתקוף במשולב את כוחותינו. ההתקפה נחדרה הפגזות הסוריות נשבור. ח"א הופעל בעייק לאקייר בעומק סוריה; בתקיפתנו אלה נפגעו בשירים על נהר אל-אברש ובחל-בלח, מפעל לשיפור טנקים בחרשתא, דן הותקף גשר ריסטן, אך לא הרshed. במסגרת ביהרות הסיווע, תקפו מטוסינו רכב ושידון סוריים באזורי שעפע ופגעו בהם. כן הותקף מוצב החרמון וארבחג'ר פגיעות טזבורה במטרה. טה"כ ברגע 30 ביהרות תקיפה בירום זה בזירה הסורית.

יום ד, 17 אוקטובר

22. ביום זה המשיכו הסורים להפגיע את כוחותינו ולפתח התקפה-גבגד באזדר מזרעת בית ג'ן. ח"א הופעל בשעות הבוקר לתקיפת מחסני מחושת צפוניות לנבק והשמיד חלק מהמחסנים. בשעה 1030 הותקף 3 בשירים באזורי לטקיה וגבגד אחד לפקות נהרס. לפנות ערב, ב-1715, הותקף כוח עיראקי באזורי תל-עדם. בקרבות אויר, שהתחנהלו בין מטוסינו למטוסים סוריים, הופלו 10 מטוסים סוריים. (8 ימ"ג 21" ו-2 ימ"ג 17"). ח"א אייבד ביום זה 4 מטוסים בחזית הסורית (1 "פנטום", 2 "סקייהוק" ו-1 "סער"). טה"כ ברגע בחזית צר 18 ביהרות תקיפה, מהן 6 נגד הגושרים באזורי לטקיה.

יום ה, 18 אוקטובר

23. ביום זה הופעל ח"א בחזית המצדית בלבד.

יום ג, 19 אוקטובר

24. ברוחות פיקוד האצ"ן כבש אט הכפר ארם-בתנה וסביבתו כוחות הסוריים, העיראקיים והירדנאים ניסר לתקוף את כוחותינו באזורי ארם-בתנה, כפר שם וכפר גובג, אך נחדר ע"י כוחותינו. ח"א הופעל בגד כוח ירדני, שנע לכירון ארם בתנה, ונגב כוחות טוריים באזורי שעפע. בקרבות-օיר הופלו 2 מטוסים סוריים.

שבת, 20 אוקטובר

25. בחזית סוריה ברגע 4 ביהרות בלבד, ע"י 2 "פנטומים" ו-2 "סקייהוקים", בסירע לכוחותינו באזורי החרמון. ח"א הסורי אייבד מטוס "סורהי 20".

יום א, 21 אוקטובר

26. בשעות אחיה"צ (1525) החלה התקפה כוחותינו על מוצבי החרמון, ברוחות מחתיבה 317 והרונטור מצפון למוצב החרמון הסורי וכוחות חטיבת 1 נעו לעבר מוצב החרמן הישראלי. זמן קצר אחרי 1600 הפילד כוחות חטיבת 317 שני מסוקים סוריים, מתוך חמישה, שביסר להנחתת כוחות באזורי מוצב החרמן.

ח"א סייע לבוחורת הקראע בשני תחרומים עיקריים: במשך הירוט הוונחטו באזור החדרמן 626 חיילים לרגמה 120 מ"מ, ב-27 גיחות מסוקי "יסעדר". בקורסת הסיוע, שניתן לבוחורת הトルקטי, הופעלו 64 מטוסי "סקייהרק" (אחד מהם הופל בתיל) לתקיפה יעד האודיב.

הסורים ניסו לתקוף את כוחותינו בכוח אורי, שננה 24 מטוסי "מייג 17" וחיפוי שמנה 32 מטוסי "מייג 21". בקרבות אורי הופלו 8 מטוסי "מייג" ו-2 חרטסקו על הקראע. סה"כ ביצע ח"א כ-260 גיחות בגזרת סדריה, בהן אבדו 2 מטוסים (1 "סקייהרק" ו-1 "פנטום").

יום ב, 22 באוקטובר

27. כוחותינו החלימו בשעות הבוקר את כיבוש מרכבי החדרמן. מטוסים טוריים ניסו לתקוף את כוחותינו באזור, ומטוסיננו, שהזונק לעומתם, הפילו 7 מטוסים טוריים (5 "מייג 21" ו-2 "מייג 17"). כבאים הקודם, פעלו מטוסינו הן בסיסו התקיפה והן בסיסו חובלתי. מטוסי ה"סקייהרק" ביצעו 22 גיחות לסייע ואילו מטוסי "יסעדר" ביצעו 31 גיחות חובלתיות, בהן הוונחטו על החדרמן 338 חיילים נוספים ו-40 טון ציוד.

יום ג, 23 באוקטובר

28. עם שחר, ב-0525, תקפו מטוסי ח"א טנקים טוריים, שנעו לעבר מרכז החדרמן הסורי. ב-0935 תקפו מטוסינו סוללות טילים ק"א וב-1015 הם תקפו מכבדר תחמושת מצפון-דרום לדמשק בח'ן אל עיש. התקיפה נפגעה לפחות 2 מיללים. במהלך התקיפה החדרמן ביזע מטוסינו למטוסים טוריים 2 קרבנות אורי, בהם הופל 7 מטוסי "מייג 21". סה"כ ביצעו מטוסינו 42 גיחות התקיפה. הסורים אבדו 10 מטוסים במשך היום. המטוסים המשיכו בפעולות התובלה ובמשך היום הוועבר לאזור החדרמן 110 חיילים נוספים ו-15 טון ציוד ב-23 גיחות.

סיכום

29. במלחת "ירום הביפוריס" ביצע ח"א בחזית הסורית, ב-19 ימי הלחימה, 1830 גיחות התקיפה. האודיב, בזירה זו, הפעיל 293 מטוסי קרב, 35 מסוקים לתובלה סער ו-36 סוללות טילים ק"א. במהלך המלחמה הופלו 26 מטוסי "סקייהרק", 16 מטוסי "פנטום", 3 מטוסי "יסעדר" ו-6 מטוסי "מיראז". הטודים אבדו 117 מטוסים מהם מספר מסוקים.

30. במהלך המלחמה בווער בחזית סדריה 820 גיחות סייע, לבוחורת הקראע, מהן 776 ע"י מטוסי "סקייהרק", 18 ע"י "פנטום" ו-26 ע"י מטוסי "יסעדר". בגיחות אלה נפצעו 22 מטוסי ח"א, 7 טייסים נסדו את מטוסיהם ו-2 מטוסים נפצעו וחזרו. במהלך המלחמה תקף ח"א מטרות צבאיות וכלכליות בעומק סדריה ובניהם מפעלים כלכליים, כגון בתי-זיקוק, תחנת כוח וכן מסילת ברזל, מבישים וגהרים.

פרק ז

עיקרי פעילות חיל-הים בזירה הסורית

פרק ז

עיקרי פעילות חיל-הים בזירה הסוריתכללי

1. משימות חיל הים, שהובנדר לפניה של מלחמת ים הכנופרים, הן אלו:

א. השמדת כלי-שיט עותניים.

ב. הבנה על חופי המדינה.

ג. סיוע לכוחות היישוב של צה"ל.

במלחמה ים הכנופרים החרכזה פעילות חיל-הים בעיקר בהשמדת כלי-שיט של האויב והודאות להצלחת משימה זאת, השיג חיל הים שליטה בזירות הלחימה בים התיכון ובבים סוף.

2. במהלך המלחמה הוטלו על חיל הים שתי משימות נרספות, אשר ביצוען היה מירבי להשבה הגיאתוני במלחמה; היו אלה הפגזה איסטטטיבית לאורך חופי הארץ, אשר גדרה נזקים בכדים מתקנים חילוניים והאזורים דיהוו כוחות שריון סוריים להגנה המתקנים. המשימה השביעה הייתה – אבטחה הצי המתחרי, אשר אפשר הבאת רכש ואספהו לנמלים ישראל.

צי הסורי

3. הצי הסורי היה פרום באביבה מעוגנים:

א. במעגן מינת אל-בידא היו מפקדה הצי ותחני התחזוקה וההדרכה.

ב. במעגן טקיה, שהו הנמל המתחاري הראשי של סוריה, המרכז עיקרי הצי הסורי.

ג. מעגן בנימ הוא מסוכך דלק, הנמצא בקצה צינור הנפט מקראק, ועגנו בו מיכליות וסירות שירותים.

ד. מעגן טרטס שימש כבסיס צי קדמי, לפניות חירות.

4. כוחות הצי הסורי בלבד בתחילת המלחמה:

א. 6 סטי"לים "קורמאר".

ב. 3 סטי"לים "ארסא".

ג. 13 סט"רים כ-123.

ד. 4 משנות.

ה. ספינות משמר נגד צוללות.

5. האיום העיקרי, שהיה צפוי מהצי הסורי, היה – התקפה יתדים בצפון הארץ ע"י סטי"לים, ונסידנות פגעה בשיט אזרחי. עם פרוץ המלחמה העריך מודיעין צה"ל כי עיקרי פעילות הצי הסורי תהיה הבנה על חופי סוריה בפני פעילות חיל-הים.

כORTHOTINER

6. האזרחות לפועלות חיל-הים בחזית הסורית החרכזה בבסיס חיפה, שהסתין בעדר נגilio, כולל 4 יחידות מכ"ם בראשenkota, בחיפה, בגבעת אורhana ובתל-אכיב, וכן יב"א 506.

בתקרופה, שקדמה למלחמה יומם היפוירים, התבהלו בסיסים חיפה אימדניהם מרכזים וושאפו נושאי הארבורן והמנלה. הבסיס החל בהכנות לקרב ימי קרב, שבועד להיעדר בתחילת חודש נובמבר; במקורת ההכנות תרגול הפקודות, נהלי הקרב ונוהל גiros טרנס הימיים. כיממה לפני פרוץ המלחמה בערך מרגיל חילי ("קשתית"), בר השתפה 12 טיטילים ו-5 "דכדרים", ובמהלך נבדק נושאי השלית המרוכזת, הפיקוד ביום ונוהלי הלחימה.

7. כל הshit בסיס במלחמות יומם היפוירים היו. 13 טיטילים (מהן 2 סע"ר 4 – "רשף" ו-קשתית) ב-4 פלוגות, 4 "דכדרים", 2 "צערות" ו-אחיי ברובה; בסיס פעלת גם תחנה לגילוי מכ"ם.

8. עם הכרזת ברוננות ג, ב-24.05.05, הוחל בהבנת מערך כוח האדם והציוד ללחימה. ההבנה בעיטה בשלבים, כאשר בשלב א רוכז כוח האדם הסדיר ומספר גدول של כלי שיט הרשמי. בשלבים מאוחרים יותר פרוזד בה"ד ח"י, בריסו חיליל מילויים וכלי שיט אזרחיים. במקביל נשלח צווג טיטילים להתראות מכ"ם אוירית ליד חוף סוריה – אחת מהן הייתה סע"ר 4, שעלה הרטקן מכ"ם "דגרן".

פעילות כORTHOTINER וכORTHOTINER הראיב9. 9-7 באורך רב

הגע הראשון בין ח"י לבין הצי הסורי היה בקרב לטקיה. בין השעות 062245 – 070040 נערך קרבות ימי בין 5 טיטילים של ח"י, בפיקוד מש"ט 3, לבין כוח ימי סורי, כולל 2 טיטילים "קרמאר" ו-טיטיל "ארסא", סט"ר ב-123 ומקשתת T-43. ה-טיטילים הסוריים ירו לעבר בלי השיט שלבו ב-8 טילי "טיקט" שהחטייאר ד-2 השופל בASH ב"ם שלגנד. ה-טיטילים של ח"י ירו 8 טילי "גבראיל", (ב-6 מהם פגוע), ויררו מASH תותחים. כל הshit הסוריים הרשמי בלא שנגזרם אבדות ונזקים ל-טיטילים של ח"י.

10. 10-11 באורך רב

במקורת מבצע "הילה" הרגז 4 מוגנים של הצי הסורי בין השעות 101530 – 110310, הכוח המפבייז, בפיקוד מש"ט 3, כלל 7 טיטילים של ח"י (מפרצלים לזרבורה ולשלישיה). היעדים שהרגז הם מאגרי הדלק בנבניש, מל מינת אל בידא, במל לטקיה ומאגרי הדלק במקום וחוף טרטוס.

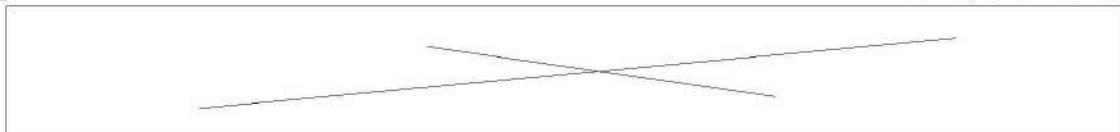
במהלך ההתקפות להפגזה לטקיה, התפתח קרבות בין 3 טיטילים של ח"י לבין 3 טיטילים סוריים מדגם "ארסא", אשר ירו לעבר הכוח 8-10 טילי "טיקט", שהחטייאר; ה-טיטילים של ח"י ירו לעברן 8 טילי "גבראיל" וכתוצאה מכך הרשמד טיטיל "ארסא" אחד, נפגע אחר, והשלישי נמלט. למורת הפגזה מהחרוף, שלא ברמה נפגעים או נזקים, הפגיז הכוח במתוכנן.

תוצאות הקרים הימיים הובייחר, כי ח"י השיג שליטה מלאה בגדתו, ביצא את משימותיו במלחמה, והמשיך בפועלות השיגורתיות של סירות אבטחה¹⁾. פעילותו מבעה בזיהוי חוף המדינה ובכלי השיט הישראליים.

1) פרטת "סlew קטן".

11. בארקטרוכר

בין השעות 00100 - 120100 הפגיז כוח, בפיקוד מש"ט 3 - שכלל 2 זוגות סטי"לים - אח מאבדי הדלק בשרטום ובלטקה. בעת ההפגזה נתקל הכוח ב-2 סטי"לים סורדיים מדגם "ארסא" ו"קרמארי", שיירדו לעבר הכוח 3 טילי "סטיקס", שהחטייאר, הכוח שיגר לעבר הספינות הסוריות 4 טילי "גבריאל"; נראה כי שתי הספינות הושבעו. לכוחותינו לא הגיע כל נזק.

12. בארקטרוכר

6 טילי קטיושה נורו מלכטן, לעבר מכ"ם ראש הנקרה, אך לא הגיעו נזק.

13. בארקטרוכר

2 סטי"לים של חי"י בצעו סיור באזורי טרטום.

14. בארקטרוכר

א. בעקבות הערכות מודיעין, כי צפורה פעילות צוללות מזריות בים התיכון, נערכ ח"י להחימה נגן צוללות.

ב. "דכדר" בילה צוללת מערבית לחיפה. למקומ הרזונקו 3 סטי"לים.

ג. בין השעות 191800 - 200045 בצעו 2 סטי"לים, בפיקוד מפקד פלגה 55, מארב לכלי שיט סוריים באזורי טרטום והפגיזו את גשר אל אברש. במהלך המבצע נורו אש מהחוף לעבר הכוח, אך לא הגיעו לדגימות ואבדות.

15. בארקטרוכר

כוח, המורכב מ-4 סטי"לים, בפיקוד מפקד שייטת 3, הפגיז מיכליים ותחמושת במסוף הדלק בנינים. לעבר הכוח נורמה אש מהחוף וכן נורו מספר טילי "סטיקס", שלא הגיעו אבדות ונזקים לכוח. הפעולה בוצעה בטרם נכנסה הפסקה האש לחופפה.

16. סיכום

בפרק מלחת ים הכנפרדים היה בסיס חיפה עדוך להחימה בגזרה, עליה הדריך. במהלך מלחמה בוצע כלי השיט, שתחנה פיקודו, את משלוחתיהם, חוץ השגת שליטה בים, ומפני עת פגיעה בדרבי ההספקה הימית למדייניה. כוחות חיל-הים, שברמו לריתוך כוחות ישאה טוריים לתחמושת חיווניים בקרבת החוף הסורי, הסכו לחיל הים הסורי פגיעות קשות.

בפעילות ההתקפית של חי"י בזירה הסורית, הושמדו 3 סטי"לים של האי הסורי,¹⁾ מקשו ו-סט"ר כ-123, ובנגבו 1-2 סטי"לים מדגם "ארסא". לכוחותינו לא נפגער כל בלי שיט. בקרבות הופעלו טילים ים-ים ע"י שני האזרדים ובקרב בלטקה (062245 - 070040) החטייאר כל טילי ה"סטיקס" ולעומתם פגעו כל 6 טילי ה"גבריאל" שנורו.

1) 2 "קרמארי", 1 "ארסא".

סיכום

מלחמת "ירום הכהיפורייס" בזירה הסורית נמשכה 19 ימים: מ-6 באוקטובר ועד 24 בר, עם שחרור מוצב החרמון הישראלי ובכוניסת הפסקה-האש לתקופה.

בלחימה בזירה זו השתתפו 3 אוגדות וכן יחידות עצמאיות נרשות, שפלו בסירע ח"א, חח"ב ו-חח"מ.

להשגת הפסקת האש ולהישגים הקרקעיים תרמו במידה בি-ברית הפעולות שביצעו ע"י ח"א, ח"י ויחידות ששטחו בעורף סוריה.

לצד האוריב פעלנו - נספּך לצבא הסורי - גם חילות משלוח מודרך, מעידאך ומידן. ארגוני החבלה ניסו אף הם לתרום את חלקם למאמץ המלחמה הערבית, ע"י פעולות חבלה מוגבל לבנרכן.

סה"כ נפגעים בפיקוד האצפן במלחמה "ירום הכהיפורייס" היו - 781 חלליים, 2904 פצועים, 61 שבויים (מהם 26 טייסי ח"א) ונעדר אחד.

לאוריב - כולל חילות הפלות הערביים והעורף הסורי - היו כ-3300 - 4300 הרוגים, וכ-5600 פצועים. בן נלקחו 358 שבויים. כמו כן נפגער לאוריב כ-1300 טנקים, כ-460 נגמ"שים וכ-350-400 קני ארטילריה.
מתוך כמות זו נפלו בידי צה"ל 1951¹⁾ טנקים וכן נגמ"שים ותחמושת.

ברחות צה"ל החזיקו ב"מרבלעת" ובאזור החרמון, שנכבשו במלחמה זו, עד "הפרדת הכרחורת" עם סוריה, ביולי 1974.

נספחים

א. פעילות המחללים במרחב פיקוד הצפון

במלחמת ים האליפודים

ב. פשיטות בעומק סוריה

ג. מספרי העורצברות

**פעילותם המחלבים כמרחב פיקוד הצפון
במלחמת ים-הכיפורים**

במשך מלחמת ים-הכיפורים חלה הסלמה ניכרת בעילותם המחלבים בגזרת לבנון, היית שהמחלבים השתדרו להשתלב במאמץ המלחמתי הערבי, תוך שיתוף פעולה בין-ארגוני.

במשך המלחמה (6-24 אוקטובר) בוצעו כ-185 פעולות מחלבים מכל הסוגים, ובתראתה מהן היו לכוחותינו 5 הרגלים, (מהם אחד אזרח), ו-11 פצועים, (בהם 6 אזרחים).

בתחילת המלחמה קדרו המחלבים כוחות מצריים במרגמות וב-טיל"רים מהבסיסים בעורף ה"פתח לנדר" לקדמתו, והביאו כוחות נספחים מבסיסיהם במחנות הפליטים בביירות ובחוף לבנון, לגזרת החורמן ולגזרה המרכזית בדרום לבנון. כוחות אלה נועדו, כמובן, לפעולות טרור בשטחינו. ייחוץ כי הטרכזות מחלבים במספרים גדולים כאלה, בדרום לבנון, האיצה על בונם לתקוף ישוב ישראלי ולנסות להשתלט עליו.

נראה כי המחלבים הערביים, שרכיבוזים גדולים שלהם לאורך גבול לבנון - ישראל, ופעילותם מוגברת מזדמן, ירתקו כוחות ישראלים בהיקף גדול מהרגיל לבול זה. תראתה זו שלעצמה היא בבחינת הישג בעבודם, ותרומה למאמץ המלחמתי הערבי.

במהלך המלחמה שיגר המחלבים את אורי פיעילדותם, בהתאם להצלהוחיות ולתגרבת כוחותינו. ביום הדאשוני רבעו את מוצאיםם בנסיךנות חדייה, לפגיעה בישראל ובכיזורתיו שלאורך הגבול. גיסירין זה נבלם על-ידי מערכת המארבים של כוחותינו. תוך כך נחרגו 27 מחלבים ונשבר 3. למרות פעילות כוחותינו, הצליחו מחלבים לחדר פעמיים לקיבוץ יפתח, לפגוע במבנה במקומם, ולפצעו חייל.

לאחר שנסיךנות חדייה אלה נבלמו, עבדו המחלבים לירוי לילו של נק"ל, בזוקות, טיל"רים ומרגמות. הירוי כורן בעיקר לריבורי אוכלוסייה אזרחית, תוך הימנענות ממעבר הגבול. בכך פסקו המחלבים בחסימת ציריהם בגזרת קדמת ה"פתח לנדר", במגמה להקשوت על חגורת כוחותינו בצדדים אלה, במידה שתהיה.

למרות שפעולות המחלבים התנהלה לאורך כל גזרת הגבול גם לבנון, מוקדה פעילותם לעבר נקודות ישוב, ובעיקר באזור "אבען בגליל": בקרית שמונה, מטולה, מרגליות, במשגב-עם ובמנרה היר כ-3/1 מ-130 הפעולות העקרית.

בגלית, ניחן להבוחן כ-2 סוגים אירופיים עיקריים:

- ירוי מעבר לגבול - ירי טיל"רים, מרגמות, בזוקות ג-נק"ל לעבר ישובים וסידרים - כ-80 מתוך 130 הפעולות.

ב. היתקלויות בין כוחותינו למחבלים - לרבות מעבר לגבול - בכ-13% מן הפעולות.

מקדת פיקוד הצפון העבירה לחטמ"ר למירון ב-001606 באוקטובר 73 את האחוריות על גזרת בגין לבנין לכל אורך¹ - (כולל הר דב שהיה ח"פ וחטמ"ר 820). לאחר הפעלת תכנית "סלע" - ולאחר חיבורו החטמ"ר כלל ה-ס"כ את הפעולות שלהן:

- 1) 2 גדרדי חי"ד - מ-חטמ"ר 820.
- 2) 2 גדרדי חי"ם מ-חטמ"ר מירון.
- 3) גנ"ט 597 מ-חטמ"ר מירון.
- 4) גמ"כ 120 מ"מ.
- 5) פלוגה מיחידה 483 ("אגוז") להפעלה 16 "מרקלים".
- 6) יחידה 244 בשומרה.
- 7) 2 פלוגות מג"ב.
- 8) פלוגה נח"ל.
- 9) 4 פלוגות מילואים מיחידה 300 לאבטחת מתקנים.
- 10) 8 "קשתות".

נקב פעילות המoblins - זו שבוצעה בפועל וזו שהיתה צפונית - הגביר חטמ"ר מירון את פעילותו על-ידי תגבור הטירורים בכוח אדם וב-рак"ם, ועל-ידי הפעלה מספר גדול של "מרקלים" ומארבי בטן (בוצעו עד כ-24 מארבי "מרקלים" וכ-2 פלוגות הופעלו למארבי בטן).

חלק ממארבי הבטן הוחדרו לתוך שטח לבנון. כוחות חטמ"ר מירון הגיעו גם בירי ארטילרי לעבר מטרות מחבלים בתחום לבנון - אחילה במרגמות 81 מ"מ ו-120 מ"מ, ו-אח"כ בתותחים 122 מ"מ. אורט, מפקת מגלות מדיניות, חל איסור לבצע פעולות בהיקף נרחב בגזרן. יתר על כן, בעוד המלחמה מתנהלת, חזקה ואושווה - ב-18 באוקטובר 73 - החליטה לבנון. כי צה"ל יוכל להציג הפגזה "טרופף" על כפרים לבנוניים, בהם נמצאים מחבלים המשללה, אך צבא לבנוני, אך ורק בתגובה ובשם להפגזה ישובים שלנו, וכך זאת רק לאחר אשדר ה-מטכ"ל.

מביניהם ריכוז הפעולות בולטים בעיקר הימים שבין ה-7 באוקטובר 73 ל-10 בו; ב-4 ימים אלה בוצעו המoblins 39 פעולות ירי מעבר לגבול מתוך 110 (שהן למעלה מ-35%) הפעולות מסוג זה שבוצעו במהלך המלחמה.

¹⁾ כשוביעים לפני המלחמה העביר מחו"ז מירון את האחוריות על הגזרה למג"ב.

איירועים בורטניים כפיעילות המחלאים בגבול לנגרן

במלחמה יומם ה-כיפורדים¹⁾

- 070014 - פצחה נפלת בזרמת מרגליות. 2 חיילי צהיל בקלו. ....
- 070330 - פצצת מטל"ר נפלת בקרית שמרנה. אזרח אחד נהרג, ואחד נפצע.
- 080910 - 4 מוקשים נתגלו דרומית למברה.
- 081715 - אש מרגמות נורתה מעבר הכפר ירין לעבר סיור כוחותינו באזורי בי"ג 119.
- 100435 - מטען התפוצץ ליד קיר במפעל ביפתח. חייל נפצע קל. עקרו 4 אבושים הרובילו לעבר לנגרן.
- 100700 - פצצת מטל"ר נפלת במדכז בחריה; הפצחה לא התפוצצה.
- 122040 - מארב "ימרבל" באזורי ידרון פתח באש על מספר דמויות; מחל אחד נפצע וכחפס. הרא דיווח כי היו עיר עד 20 איש. בסריקה נמצאו 2 משברי בזוקות, 4 פצצות בזוקה, רימוביים וסימני גירירה של גרים.
- 140030 - מארב כוחותינו, באזורי מטרלה, פתח באש על חיליות מחלאים והרוג 3 מהם.
- 142110 - מארב כוחותינו מעבר לגבול באזורי עבסיה פתח באש על חיליות מחלאים, והרוג 5 מהם.
- 151845 - מארב "ימרבל", שהיה בדרך למייקום באזורי בירנינה - נתקל במספר מחלאים. שוטר מג"ב נהרג ו-2 נפצעו.
- 160115 - מארב "ימרבל" ליד מצפה פאר פתח באש על מספר מחלאים, והרוג 3 מהם.
- 160120 - 3 פצצות בזוקה נורו לעבר זרועית, אזרח נפצע קל.
- 162215 - כ-18 פצצות מטל"ר נורו על קריית-שמרנה. אזרח נפצע.
- 171830 - 2 פצצות מטל"ר נפלו בשולם. אזרח נפצע.
- 180045 - מארב "ימרבל", באזורי הר צפיה, פתח באש על מחלאים והרוג 2 מהם.
- 180125 - כ-20 פצצות מטל"ר נורו לעבר קריית שמרנה.
- 182020 - מארב בטן, באזורי אדמיה, פתח באש על 4 מחלאים והרוג 3 מהם.
- 182100 - מארב, באזורי עין טרברל, הרוג 2 מחלאים.
- 190240 - 2 אזרחים בכרכען נפצעו מירי מטל"רים.
- 190305 - כ-16 פצצות מטל"ר נפלו ליד עין-זיתים.
- 200005 - מספר פצצות מטל"ר נורו לאזורי צפת.
- 212120 - כוח צהיל, שסדר מעבר לגבול, באזורי עכמיה, נתקל במספר מחלאים רפתח באש; מחל אחד נהרג ואחד נחפס.

1) כולם מחלאים שנהרגו מפעילות כוחותינו מעבר לגבול.

- 222210 - 15 פצצות מטלי"ר נורו לאזור קריית שמונה וגרם שדרפה.
- 221523 - באזור חניתה (ר奥迪 נמר) נחפסו 2 מחבלים פצועים.
- 221700 - מחבל פצוע הטגיד עצמן בידי כוחותינו באזור אדמית.
- 221055 - מספר פצצות לא מזרחות נפלו בקרית שמונה.

גטפּה כ'

פתרונות בעומק סוריה

1. במסגרת הפעולות בעומק סוריה, שברצועו ע"י ח"א, בוצעו גם שני פשיטות מדויקות מסודרים. מטרות כל הפעולות בעומק היר: לרתק ברוחות סוריות לאבטחה העורף ולהטב לסוריה נזקים שימושתיים, שיפגעו בפרטניציאל הכלכלי ובחתיתת התעשייה, כדי להחיש את סיום המלחמה בזירה זו.
2. מטרה שנייה הפשיטה המונחתה היתה - לשבש את הגעת חיל המשלוּח העידאקי לחזיר רמת-הברלן.
3. בליל 13-14 אוקטובר 73, הנחיתת "יסעדר" בrho של 25 לוחמים מיחידת הסיגר של חטיבת 35 על בכיש دمشق - ררטבה (עדאק), כ-27 ק"מ מזרחית לדמשק. הכוח, שהיה מצויד בנשק ב"ט דב-מרון"רים, האיב מארב לשירה של חיל המשלוּח העידאקי. האורחאה העידאקייה הראשונה שהגיעה, כללה 2 טנקים על-גבי מובילים, 3 משאיות עם חילילים ו-2 ג'יפים. הכוח פרץ מעביד מים לפניו המוביל הראשון ופגע בטנקים ובשאר כלי הרכב. הכוח הפרוש נסוג, ללא נפגעים, במסוק שבא לאספה.
4. בליל 14-15 אוקטובר 73 הנחיתת מסוק "יסעדר" בrho מיחידת הסיגר של חטיבת 35 באזורי קטיפה על בכיש دمشق - חרמס. לאחר שהמסוק הנחית את הכוח ועזב את המיקום, גילתה הכוח כי אירעה טעות בניירות והמסוק הנחתם במקום אחר. הכוח החל לנורע לעבר היעד, ובדרךו עלה על מארב סורי וסתער עליו. לכוח נגרם פצוץ אחד. עקב שייבוש לרוח הזמן, הודה ה-מצפ"ע לכוח לא לבצע את המשימה. בינתים גילו הסורים את הכוח ואת המסוק, והנידר את האזור על-ידי מטוסי קרב. הכוח נע לשטח בלתי-עביר, וחתם בר להבנה. כאשר חדרו הסורים להניר, הוכנס המסוק וחלץ את הכוח, אשר לא ביצע, כאמור, את משימתו.

מדינת ישראל
משרד הביטחון
ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון

8 / 1979 / 107

שנה מס' משלוח מס' תיק

טופס מראה מקום

1. מתוך תיק זה הוצאה התעודה שפרטיה מפורטים להלן

א הנדון / הנושא נסיך אלג'רין

ב מאי _____

ג אל _____

ד סימוכין _____

ה התאריך _____

ו סוג הביטחון _____

ז שם מחבר התעודה _____

ח מספר העמודים בתעודה | _____

ט מספר העמודים שהוצאו | _____

י עותקים מס' מתוך _____ עותקים (למוך בסוג הביטחון "סודי" ומעלה)

2. סוג התעודה

- מכабב
 מביך / הודיעת טקסט
 תזכיר / מזכיר
 פרוטוקול
 מפה
 אחר

3. סיבת הסגירה

- ביטחון
 יחסית
 צנעת הפרט
 לא בסמכות
 אחר

תאריך 14/6/4 פרטי המוציא / ה 12 חתימה

4

**משורר תבטחון
וארפין צוואר ופערתת תבטחון**

סוף התייך